

ISSN 1234-7086

Bieżące Informacje

4

Kwiecień 2024
4 [411]

egzemplarz bezpłatny

W numerze:

SORGO

MLEKO KOZIE

**PŁATNOŚCI
BEZPOŚREDNIE**

15 marca – 15 maja

**KAMPANIA
WNIOSKOWA
o przyznanie płatności**

**Doradcy WMODR służą bezpłatnym
wsparciem w przygotowaniu wniosku o:**

- **płatności bezpośrednie,**
- **płatności RŚK w ramach PROW 2014-2020
oraz PS WPR 2023-2027,**
- **płatności RE w ramach PROW 2014-2020
oraz PS WPR 2023-2027.**

**Zachęcamy do kontaktu z doradcami terenowymi WMODR,
którzy dostępni są na terenie każdej gminy.**

spis treści

Z życia WMODR z siedzibą w Olsztynie	4
Wiadomości z województwa	5
Z życia ARiMR	6
Z życia KOWR	7
Z życia KRUS	8

W POLU I NA ŁĄCE

Sorgo	9
Wycyzniec polny – uciążliwy chwast wśród zbóż	10
Allelopatia – dobre i złe sąsiedztwo roślin	12
„Ziemniaczany problem”	14
Uprawa soi w Polsce	15
Podkarpackie rolnictwo – nowoczesność i tradycja na Krajowych Dniach Pola w Boguchwale	16

W CHLEWNI I OBORZE

Postępowanie z mlekiem kozim po udoju	18
Nowoczesny tyranozaur	20
Demonstracje z zakresu nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych	21
Praktyczne wykorzystanie zadrzewień na przykładzie gospodarstwa w powiecie szczycieńskim	22
Żywienie cieląt suchym TMR-em	34

PRZY ZAGRODZIE

Choroby pszczoł	35
Piękna wieś, bogata wieś – moje dziecięce lata	36

Z EKONOMIĄ ZA PAN BRAT

Ogólne zasady przyznawania płatności w roku 2024	40
--	----

ROZWIJAMY OBSZARY WIEJSKIE

Wsparcie ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych	43
Wiosna w ogrodzie z XIV Wiosennymi Targami Ogrodniczymi w Olsztynie!	44
VI Forum Innowacji „Bezpieczeństwo finansowe w erze nowoczesnych wyborów” – podsumowanie	45
Harmonogram naborów wniosków w ramach PS dla WPR 2023-2027	46

PORADY PRAWNE

Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich	47
--	----

W DOMU I W ZAGRODZIE

Przyprawy i ich właściwości prozdrowotne	48
Nagietek lekarski – panaceum i ozdoba ogrodów	51

AGRORYNEK 24-33

OGŁOSZENIA KUPNO-SPRZEDAŻ 53

KRZYŻÓWKA 54

REDAKCJA POLECA

12

Allelopatia – dobre i złe sąsiedztwo roślin

W dzisiejszych czasach ekologia to modny trend, lecz już kilkadziesiąt lat temu była znana dobroczynna współzależność roślin na siebie.

34

Żywienie cieląt suchym TMR-em

Prawidłowy odchów wpływa korzystnie na wzrost cieląt, ich zdrowotność oraz rozwój tych narządów, które w wieku produkcyjnym zdecydują o wartości użytkowej bydła.

Rolniczy biuletyn informacyjny

Wydawca miesięcznika:

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa
Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel. 89 526 44 39, 89 535 76 84
sekretariat@w-modr.pl, redakcja@w-modr.pl (Redakcja)

Oddział w Olecku

Al. Zwycięstwa 10, 19-400 Olecko, tel. 87 520 30 31, 87 520 30 32
olecko.sekretariat@w-modr.pl

I Z-ca Dyrektora – Małgorzata Micińska-Wąsik

II Z-ca Dyrektora – Sonia Solarz-Taciak

Dyrektor Oddziału w Olecku – Robert Nowacki

Redaktor Naczelny – Mirosław Fesnak

Rada Programowa:

Przewodniczący: Małgorzata Micińska-Wąsik

Członkowie: Anna Fatyga-Koltun, Mirosław Fesnak,
dr inż. Rodian Pawłowski, dr inż. Bolesław Pilarek, Jerzy Rutkowski,
Agnieszka Soltysiak, Anna Subocz, Karol Sus, Maria Suszko

Skład i druk:

Sekcja Wydawnictw i Informacji WMODR

Nakład:

1000 egz.

Biuletyn dostępny w wersji cyfrowej

Z życia WMODR

Małgorzata Micińska-Wąsik

I Zastępca Dyrektora Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie

Kampania składania wniosków o płatności za 2024 rok

Do 15 maja ARiMR przyjmuje wnioski o przyznanie płatności bezpośrednich i płatności obszarowych. Pracownicy WMODR udzielają doradztwa dotyczącego wymogów, które należy spełnić, by płatności otrzymać, a także bezpłatnie pomagają w sporządzeniu wniosków o przedmiotowe płatności. Zapraszamy do kontaktu z doradcami terenowymi.

W kwietniu zapraszamy na następujące spotkania seminaryjne:

- 3 kwietnia 2024 r., w sali Rady Gminy w Purdzie, Purda 12B oraz w pasiece pani Katarzyny Maziec, Purda 124A, odbędzie się konferencja pn. „Założenie pasieki przydomowej”. Osobą odpowiedzialną za sprawy merytoryczne spotkania jest Jerzy Bancewicz, główny specjalista ds. produkcji zwierzęcej WMODR, tel. 697 632 064.
- 9 kwietnia 2024 r., w Hotelu Folwark Łękuk, Łękuk Mały 8, odbędzie się seminarium pn. „Zioła szansą rozwoju gospodarstw rolnych”. Osobą odpowiedzialną za sprawy merytoryczne spotkania jest Maria Kapuścińska, starszy specjalista Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego, tel. 665 892 311.
- 11 kwietnia 2024 r., w Hotel&Restauracja Cztery Pory Roku w Orniecie, odbędzie się konferencja pn. „Praktyki rolno-środowiskowo-klimatyczne kluczem do osiągnięcia neutralności klimatycznej”. Osobą odpowiedzialną za sprawy merytoryczne spotkania jest Małgorzata Razminas, główny specjalista ds. rolnictwa ekologicznego i działań rolno-środowiskowych, tel. 695 990 243.
- 17 kwietnia 2024 r., w Pałacu Ślubów Domino, Komorniki 18, gm. Działdowo, odbędzie się seminarium pn. „Produkcja ziemniaka z zachowaniem zasad bioasekuracji fitosanitarnej”. Osobą odpowiedzialną za sprawy merytoryczne spotkania jest Maja Jurczak, główny specjalista ds. ogrodnictwa, produkcji roślinnej oraz ziemniaka, tel. 665 991 329.

XIV Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”, 20-21 kwietnia 2024 r., Olsztyn, ul. Jagiellońska 91.

Zapraszamy do spędzenia kwietniowego weekendu z Warmińsko-Mazurskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego.

Olimpiada Wiedzy Rolniczej, Ochrony Środowiska i BHP w Rolnictwie

Zapraszamy osoby w wieku 18-35 lat z województwa warmińsko-mazurskiego prowadzące, bądź zamierzające prowadzić gospodarstwo rolne, do udziału w Olimpiadzie. Etapy powiatowe przeprowadzają Zespoły Doradców w każdym powiecie w okresie od 18 marca do 20 maja br. Finał wojewódzki odbędzie się w siedzibie WMODR w Olsztynie w dniu 5 czerwca br.

WMODR realizuje szereg projektów szkoleniowych, doradczych i upowszechnieniowych, do udziału w których zapraszamy zainteresowanych rolników z Warmii i Mazur

- „Obowiązki rolnika w świetle ustawy Prawo wodne” w ramach poddziałania 1.1 PROW 2014-2020 – w okresie wrzesień 2022 r. – kwiecień 2024 r. Ośrodek przeprowadzi 110 szkoleń dla 2200 rolników i ich domowników. Celem szkoleń jest przekazanie wiedzy w zakresie odtwarzania, ochrony i wzbogacenia ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem poprzez poprawę gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów. Szkolenia odbywają się w każdej gminie naszego województwa. Koordynator operacji: Urszula Anculewicz, kierownik Działu Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska, tel. 697 632 088.
- Założenie obiektów demonstracyjnych mających na celu upowszechnianie rozwiązań stosowanych w ekologicznym systemie produkcji żywności w ramach poddziałania 1.2 PROW 2014-2020 – trwają szkolenia praktyczne dla zorganizowanych grup tematycznych. Na terenie całego kraju powstało 235 obiektów demonstracyjnych, które odwiedzi (kilkukrotnie) 8 773 odbiorców ostatecznych szkoleń praktycznych. Nad poprawnością merytoryczną prowadzenia obiektów demonstracyjnych czuwa 60 opiekunów naukowych oraz 320 doradców rolniczych. Operacja realizowana jest w okresie czerwiec 2022 r. – grudzień 2024 r. Koordynator operacji na województwo warmińsko-mazurskie: Monika Szóstek, starszy specjalista STW, tel. 723 991 250.
- Założenie obiektów demonstracyjnych w gospodarstwach prowadzących chów i hodowlę bydła ras mięsnych w ramach poddziałania 1.2 PROW 2014-2020 – trwają szkolenia praktyczne dla zorganizowanych grup tematycznych. W województwie warmińsko-mazurskim powstały 3 obiekty demonstracyjne, które odwiedzi (kilkukrotnie) 210 odbiorców ostatecznych szkoleń praktycznych. Koordynator operacji na województwo warmińsko-mazurskie: Sylwia Waleśniuk, starszy specjalista DTP, tel. 665 880 978.
- Demonstracje z zakresu produkcji i wykorzystania krajowych źródeł białka roślinnego na cele paszowe w ramach poddziałania 1.2 PROW 2014-2020 – na terenie całego kraju powstanie 91 obiektów demonstracyjnych, które odwiedzi (kilkukrotnie) 3 302 odbiorców ostatecznych szkoleń praktycznych. W województwie warmińsko-mazurskim powstanie 7 obiektów demonstracyjnych, a 108 osób będzie uczestnikami szkoleń praktycznych. Koordynator operacji na województwo warmińsko-mazurskie: Agnieszka Sołtysiak, kierownik Działu Technologii Produkcji Rolniczej, tel. 665 891 386.
- Usługi doradcze w ramach interwencji I.14.2 PS WPR 2023-2027 – każdy rolnik z województwa warmińsko-mazurskiego może skorzystać z pakietów bezpłatnych usług doradczych świadczonych przez doradców terenowych. Usługi dostosowane są do potrzeb danego gospodarstwa. WMODR realizuje projekt w okresie 2023-2029. Zapraszamy do kontaktu z doradcami terenowymi. Koordynator operacji: Monika Szóstek, starszy specjalista STW, tel. 723 991 250.
- Szkolenia dla rolników w ramach interwencji I.14.1 PS WPR 2023-2027 – WMODR rozpoczyna realizację szkoleń obejmujących tematy horyzontalne związane z działalnością gospodarstwa, w szczególności w kontekście obowiązujących przepisów prawnych oraz najważniejszych obszarów i wyzwań polityki rolnej, wynikających z dokumentów programowych i strategicznych. Zapraszamy wszystkich rolników z Warmii i Mazur, zainteresowanych szkoleniami, do kontaktu z doradcami terenowymi. WMODR realizuje projekt w okresie 2023-2029. Koordynator operacji: Aleksandra Misztuk, kierownik Działu Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw, tel. 665 980 717.

Nowe inicjatywy i wyzwania dla rolnictwa w Warmii i Mazurach

W marcu w Olsztynie odbyło się strategiczne spotkanie Zespołu Doradczego Wojewody Warmińsko-Mazurskiego ds. Wsi i Rolnictwa pod przewodnictwem wojewody Radosława Króla. W trakcie obrad, które skupiły się na bieżących wyzwaniach i kierunkach rozwoju, szczególną uwagę poświęcono głosom lokalnych rolników.

Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie

Spotkanie było okazją do przeglądu dokonań i wyzwań stojących przed sektorem rolnictwa w województwie warmińsko-mazurskim. Uczestnicy tego spotkania, w tym przedstawiciele lokalnych instytucji i ekspertów z różnych dziedzin, podjęli dyskusję na temat aktualnej sytuacji oraz przyszłości rolnictwa w regionie. Wśród omawianych kwestii znalazły się zarówno te dotyczące produkcji zwierzęcej, jak i szeroko rozumianej polityki rolnej.

Wojewoda Radosław Król w swojej wypowiedzi podkreślił znaczenie aktywnego słuchania potrzeb rolników. – *Nieważne, jak głośno te głosy są wyrażane, dla nas każdy z nich jest istotny i ma wpływ na kształtowanie polityki rolniczej w naszym województwie* – podkreślił Radosław Król. Wskazał, że informacje od rolników są kluczowe w zrozumieniu realiów, z jakimi mierzą się na co dzień, oraz w definiowaniu działań, które mogą realnie wspierać sektor rolny.

Jednym z głównych tematów była konieczność zwiększenia wsparcia dla producentów zwierzęcych. Omówiono potencjał dla wzrostu i rozwój tej branży, zwracając uwagę na potrzebę lepszych warunków finansowych, które ułatwią rolnikom inwestycje i powrót do produkcji.

Kolejnym ważnym aspektem było ryzyko związane z importem zanieczyszczonego materiału siewnego z Ukrainy, które może zawierać nasiona odmian genetycznie modyfikowanych.

Podkreślono potrzebę intensyfikacji kontroli, aby zapobiegać potencjalnym zagrożeniom dla polskiego rolnictwa.

Zwrócono również uwagę na potrzebę zmian w przepisach prawnych, które obecnie pozwalają na wprowadzanie do obrotu artykułów rolno-spożywczych w małych ilościach bez wystarczających kontroli. To otwiera furtkę dla produktów o niezwyfikowanej jakości, co stanowi ryzyko dla rynku wewnętrznego.

Spotkanie uwypakowało również potrzebę zwiększenia limitu pomocy de minimis w rolnictwie, co pozwoliłoby na lepszą reakcję na klęski żywiołowe i związane z nimi straty. Ponadto, dyskutowano o konieczności obniżenia wysokości czynszu dzierżawnego dla rolników dotkniętych takimi zdarzeniami.

Na zakończenie, uczestnicy podkreślili znaczenie współpracy między wszystkimi instytucjami działającymi na rzecz rolnictwa. Taka synergia jest kluczem do skutecznego rozwiązywania problemów sektora i wspierania rolników w Warmii i Mazurach, co przyczyni się do zwiększenia ich konkurencyjności i trwałości na rynku.

– *Nasze działania muszą być skoncentrowane na tworzeniu trwałych rozwiązań dla rolnictwa, które uwzględniają bezpośrednią opinię i doświadczenie naszych rolników* – zaznaczył wojewoda Król.

W połowie marca ruszyła nowa kampania dopłat bezpośrednich 2024

To już drugi rok, w którym obowiązują nowe zasady przyznawania i wypłaty interwencji w formie płatności bezpośrednich wynikające z wprowadzonego w zeszłym roku Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Piotr Turowski

Dyrektor WM OR Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Wdrożenie nowego okresu programowania spowodowało wiele zmian dla rolników ubiegających się o to wsparcie i diametralnie zmieniło dotychczasowy system wsparcia bezpośredniego. W kampanii 2024 r. resort rolnictwa wprowadził kilka zmian, których celem jest uproszczenie procesu wnioskowania o niektóre rodzaje płatności bezpośrednich oraz ograniczenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów. Obecna architektura wsparcia bezpośredniego składa się z dwóch podstaw – tego co jest obowiązkowe dla rolników, czyli warunkowości oraz działań dobrowolnych, czyli ekoschematów, pięciu powierzchniowych i dobrostanu zwierząt. Oprócz ekoschematów rolnicy mogą się ubiegać o takie płatności jak: dobrowolne wsparcie dochodu tzw. PWD, płatność redystrybucyjną, płatność dla młodych rolników, wsparcie dochodów związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą obejmujące aż 13 sektorów produkcji, uzupełniającą płatność podstawową i płatność niezwiązaną do tytoniu.

Warunkowość to podstawowy, obowiązkowy element płatności bezpośrednich, w skład której wchodzi m.in. 9 norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska tzw. normy GAEC. W 2024 r. rolników obowiązywać będą wszystkie normy GAEC (z wyjątkiem normy GAEC 2 – dopiero od 2025 r.). Warto przypomnieć, że **od 2024 r. rolników obowiązuje również norma GAEC 7 – Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych**. W 2023 r. Polska skorzystała z derogacji od obowiązku wdrożenia tej normy.

Najważniejszym uproszczeniem jest wprowadzenie częściowej derogacji od normy GAEC 8 umożliwiającej rolnikom spełnienie tej normy poprzez przeznaczenie minimalnego udziału co najmniej 4% gruntów ornych na obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane lub **uprawy wiążące azot lub międzyplony, czy też wsiewkę w uprawę w plonie głównym**. Przy czym międzyplony i uprawy wiążące azot muszą być **uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin**. W przypadku normy GAEC 7 i GAEC 8 zrezygnowano z obowiązku składania oświadczenia na rzecz prowadzenia rejestru zabiegów agrotechnicznych lub posiadania innych dokumentów zawierających m.in. numer działki ewidencyjnej, oznaczenie działki rolnej, informacje o wykonanych zabiegach. Na potrzeby wdrażania normy GAEC 4 *Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych* rozszerzono definicję nawozów. Zgodnie z nią nawóz oznacza każdą inną substancję zawierającą związek lub związki azotu rolniczo wykorzystywaną w celu zwiększenia wzrostu roślinności (m.in. produkty pofermentacyjne, pozostałości z gospodarstw rybnych, odchody zwierzęce oraz osady ściekowe wchodzące w zakres programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych).

Największym zainteresowaniem wśród rolników w ubiegłym roku, korzystających ze wsparcia w ramach ekoschematów cieszyło się „Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi”, które obejmuje 8 praktyk. W 2023 roku 1 punkt był warty 104,89 zł. Największym powodzeniem nie cieszyły się najwyżej punktowane praktyki, ale raczej te, których realizacja nie sprawiła rolnikom zbyt dużo kłopotu. Na Warmii i Mazurach najwięcej rolników realizowało praktykę *Uproszczone systemy uprawy, Zróżnicowana struktura upraw* i na trzecim miejscu uplasowała się praktyka *Opracowanie i przestrzeganie planu nawozowego*.

W tegorocznej kampanii w ramach praktyki Wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji oraz Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo utrzymano możliwość potwierdzania realizacji praktyk poprzez składanie oświadczenia o wykonaniu praktyk również, w sytuacji, jeżeli rolnik nie będzie mógł wykonać zdjęcia geotagowanego. Zrezygnowano z obowiązku prowadzenia rejestru. W odniesieniu do gruntów ornych wprowadzono odstępstwo umożliwiające złożenie oświadczenia lub zdjęcia geotagowanego o wykonaniu praktyk do 30 listopada, jeżeli mają zastosowanie przesłanki wskazujące na sytuacje uniemożliwiające dokonanie zbiorów lub nawożenia z uwagi na niekorzystne warunki pogodowe. Kolejna zmiana związana jest ze składem mieszanki międzyplonu wysiewanego w ramach realizacji praktyki Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe. Doprecyzowano, że w mieszance tej może być stosowana zarówno forma jara lub ozima roślin tworzących mieszankę międzyplonu ozimego, a w przypadku wsiewki śródplonowej zrezygnowano z obowiązku składania oświadczenia o dacie zbioru uprawy w plonie głównym na rzecz prowadzenia rejestru zabiegów agrotechnicznych. Zmiana w ramach praktyki *Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia* w wariantcie dotyczącym wapnowania ogranicza ilość dokumentów składanych przez rolnika do Agencji i polega na rezygnacji z obowiązku składania oświadczenia, potwierdzającego, że rolnik nie otrzymał decyzji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w sprawie przyznania dofinansowania na zakup nawozu wapniowego.

Wniosek o dopłatę bezpośrednią, tak jak w ubiegłych latach, należy złożyć do ARiMR, wyłącznie w postaci elektronicznej za pomocą internetowej aplikacji eWniosekPlus, dostępnej na Platformie Usług Elektronicznych (PUE) pod adresem: <https://www.gov.pl/web/arimr>. Rolnicy, mogą liczyć na techniczne wsparcie ze strony pracowników ARiMR. Wszelkie wątpliwości można konsultować za pośrednictwem infolinii. Także w tym roku bezpłatną pomocą służą eksperci z Ośrodków Doradztwa Rolniczego. Podstawowy termin składania wniosków upływie **15 maja 2024 r.**

Szukasz żywności wysokiej jakości? Spójrz na etykietę!

Iwona Żendarska

p.o. Dyrektora Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa Oddział Terenowy w Olsztynie

Wybieraj produkty ze znakami jakości i oznaczeniami, które potwierdzają ich wyjątkowe walory.

- Produkty certyfikowane są poddawane kontrolom, spełniają rygorystyczne standardy produkcji. Systemy jakości mają swoje własne wytyczne i reguły, które należy spełnić, aby proces certyfikacji zakończył się przyznaniem konkretnego certyfikatu i upoważniał producenta do oznaczania nim danego produktu.
- Produkty z oznaczeniami nie są wytwarzane w ramach systemów jakości, ale mają cechy charakterystyczne, które wpływają na ich wyjątkowość i unikalność.

Więcej informacji szukaj na www.kupujswiadomie.gov.pl

PRODUKTY SPOŻYWCZE Z OZNACZENIAMI

PRODUKT POLSKI

to gwarancja, że produkt został wyprodukowany w Polsce na bazie polskich surowców.

POZNAJ DOBRĄ ŻYWNOŚĆ

informuje o wysokiej i stabilnej jakości produktu żywnościowego.

WOLNE OD GMO

gwarantują, że produkt nie zawiera organizmów genetycznie zmodyfikowanych lub że pochodzi od zwierząt, które nie były żywione paszami genetycznie zmodyfikowanymi.

PRODUKTY Z CERTYFIKATAMI UNIJNYMI

CHRONIONA NAZWA POCHODZENIA

Certyfikat nawiązuje do miejsca, w którym jest wytwarzany i podkreśla jego związek z danym regionem geograficznym. Wszystkie surowce potrzebne do wytworzenia tego produktu pochodzą z określonego obszaru geograficznego oraz wszystkie fazy wytwarzania odbywają się na tym obszarze.

GWARANTOWANA TRADYCYJNA SPECJALNOŚĆ

Certyfikat przyznawany produktom noszącym tradycyjną nazwę, odnoszącą się do jego specyficznego charakteru lub tradycyjnie stosowanej dla tych produktów. Produkt musi być wytwarzany z tradycyjnych surowców, według tradycyjnej, przekazywanej z pokolenia na pokolenie receptury lub tradycyjnymi metodami.

CHRONIONE OZNACZENIE GEOGRAFICZNE

Certyfikat przyznawany produktom regionalnym wyjątkowej jakości, o nazwie nawiązującej do miejsca w którym są wytwarzane i podkreślającej ich związek z tym miejscem. Przy najmniej jeden z etapów powstawania produktu musi przebiegać na obszarze, do którego odnosi się nazwa produktu.

PRODUKCJA EKOLOGICZNA

Zamieszczany na etykietach unijny znak jakości wraz z numerem certyfikatu potwierdza, że produkt jest wolny od zanieczyszczeń, chemii i GMO oraz wytworzony z dbałością o środowisko naturalne ze szczególnym uwzględnieniem łączenia przyjaznych środowisku praktyk gospodarowania, wspomaganie wysokiego stopnia różnorodności biologicznej, wykorzystywaniu naturalnych procesów oraz zapewnianiu właściwego dobrostanu zwierząt.

PRODUKTY CERTYFIKOWANE W RAMACH KRAJOWYCH SYSTEMÓW JAKOŚCI

QAFP Quality Assurance for Food Products

System gwarantowanej jakości żywności zwraca uwagę na dobrostan zwierząt, zdrowie konsumentów i jakość kulinarną mięsa. Obejmuje kulinarnie mięso wieprzowe, tusze i elementy z kurczaka i indyka, a także wędliny drobiowej wieprzowo-wołowe.

QMP Quality Meat Program

System gwarantowania jakości mięsa wołowego kładzie nacisk na wysokie standardy dobrostanu zwierząt. To gwarancja sprawdzonego źródła pochodzenia mięsa, miękkiej i delikatnej wołowiny, a także doskonałego smaku.

Wołowina z ras mlecznych

Jakość Tradycja

System jakości służący wyróżnianiu produktów tradycyjnych wysokiej jakości, które posiadają co najmniej 50-letnią historię wytwarzania.

#KUPUJŚWIADOMIE

SZUKASZ ŻYWNOŚCI WYSOKIEJ JAKOŚCI? SPÓJRZ NA ETYKIETĘ!

Bezpieczne dźwiganie to wyzwanie!

Ręczne prace transportowe to codzienność rolnika. Nieumiejętne noszenie, przenoszenie, układanie, unoszenie, podnoszenie, pchanie, ciągnięcie, przesuwanie, przetaczanie, albo przewożenie przedmiotów i ładunków może prowadzić do poważnych kontuzji i niezwykle dokuczliwych schorzeń mięśniowo-szkieletowych.

Waldemar Wandzlewicz

Z-ca Dyrektora ds. Świadczeń Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w Olsztynie

Głównymi czynnikami, wywołującymi choroby układu ruchu u rolników są:

- nadmierny wysiłek fizyczny – dźwiganie przedmiotów o dużej masie i gabarytach, przenoszenie ładunków w pozycji wymuszonej z jednoczesnym skrętem tułowia, wykonywanie pracy w niepełnej obsadzie osobowej, a także zawyżona samoocena możliwości fizycznych człowieka;
- długotrwała i monotonna praca w wymuszonej pozycji ciała – wykonywanie powtarzalnych czynności (częste pochylania, skręty tułowia, praca na kolanach powodująca obciążenia statyczne), nieodpowiednio przygotowane stanowisko pracy i niewłaściwie dobrane narzędzia i środki pracy;
- ekspozycja na wibrację ogólną, która dotyczy w szczególności kierowców ciągników i samobieżnych maszyn rolniczych;
- brak odpowiednich środków wspomagających transport ręczny ładunku i materiałów – pasów, lin, łańcuchów, dźwigni, chwytaków, rolek, noszy, koszy, legarów, ręcznych wciągników i wciągarek, pochylni, taczek, wózków itp.;
- czas pracy rolnika – zbyt długa praca, bez przerw i odpoczynku, powodująca przeciążenia narządu ruchu;
- stres – związany ze spiętrzeniem prac w okresie żniw, warunkami atmosferycznymi, kłóskami żywiołowymi, trudną sytuacją ekonomiczną gospodarstwa czy też sytuacjami rodzinnymi;
- praca ze zwierzętami – możliwość powstania urazów narządu ruchu, spowodowanych gwałtownym szarpnięciem, przygnieciem, uderzeniem przez zwierzęta o dużej masie itp.

Aby zminimalizować ryzyko powstania schorzeń mięśniowo-szkieletowych należy:

- stosować właściwą technikę dźwigania wg zasady: podnosić ładunki oburącz, jak najbliżej ciała, na zgiętych kolanach, z wyprostowanym tułowiem, unikając obciążenia jednostronnego;
- przestrzegać norm podnoszenia i przenoszenia ładunków: praca stała – 12 kg kobiety, 30 kg mężczyźni; praca dorywcza: kobiety – 20 kg, mężczyźni – 50 kg;
- przy organizacji stanowiska pracy – stosować zasady ergonomii, ograniczyć do minimum konieczność wykonywania czynności takich jak: skręty i zginanie tułowia, zginanie nadgarstków, unoszenie rąk ponad głowę, łokci ponad obręcz barków przez właściwy dobór narzędzi i środków pracy na stanowisku oraz ich rozmieszczenie w sposób łatwy dostępny;
- zredukować do minimum ręczne prace transportowe w gospodarstwie rolnym poprzez: korzystanie ze sprzętów wspomagających (wózków, taczek, krzązków linowych, transpor-

terów itp.), dzielenie ładunków na mniejsze części, stosowanie przenoszenia zespołowego przedmiotów o ponadnormalnej masie lub dużych gabarytach;

- przestrzegać odpowiedniej higieny pracy – stosować przerwę w pracy w celu odciążenia mięśni przez odpoczynek lub zmianę rodzaju wykonywanej pracy (praca urozmaicona);
- dostosować tempo pracy do swoich możliwości i predyspozycji;
- kontrolować stan zdrowia, utrzymywać prawidłową masę ciała i zadbać o systematyczną aktywność fizyczną;
- unikać bezpośredniego kontaktu ze zwierzętami, szczególnie z dużymi osobnikami;
- zapobiegać mikro urazom i kontuzjom układu ruchu, ograniczając ryzyko upadków z drabin, schodów i maszyn rolniczych oraz na nawierzchniach pól, ciągów komunikacyjnych i pomieszczeń gospodarczych.

XXX Konkurs na publikację „W rolnictwie można pracować bezpieczniej”

Kasa Ubezpieczenia Społecznego zaprasza dziennikarzy i inne osoby publikujące w środkach masowego przekazu do udziału w jubileuszowym XXX Konkursie „W rolnictwie można pracować bezpieczniej” na publikacje poświęcone bezpieczeństwu pracy rolników.

Zadanie konkursowe polega na opublikowaniu artykułu lub audycji popularyzującej sposoby zapobiegania wypadkom przy pracy i rolniczym chorobom zawodowym. Warunkiem udziału w Konkursie jest opublikowanie w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2024 r. co najmniej jednej publikacji spełniającej wymogi regulaminu i przesłanie jej na adres organizatora, najpóźniej w terminie do dnia 15 stycznia 2025 r.

Więcej informacji o Konkursie oraz regulamin dostępne na stronie www.gov.pl/krus

Źródło: www.gov.pl/krus

Sorgo

Corocznie rośnie areał sorga w naszym kraju. Jest ono siane już nie tylko doświadczalnie ale zaczyna pełnić coraz większą rolę w zmianowaniu, będąc rośliną uzupełniającą dla kukurydzy i znacznie poprawiającą bioróżnorodność.

Piotr Michniewicz

Starszy Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Generalnie sorgo jest rośliną zbożową uprawianą najczęściej na zbiór ziarna. Może ono być również źródłem pasz objętościowych, w przypadku odmian kiszonkowych uprawianych w rejonach o surowszych warunkach klimatycznych. Jest to doskonała alternatywa dla kukurydzy, szczególnie na glebach słabszych i rejonach posusznych.

Coraz więcej wiemy o wymaganiach sorga, zróżnicowaniach odmianowych i uwarunkowaniach uprawowych. Stąd ciekawość rolników co do tej rośliny i coraz większe zainteresowanie, a tym samym chęć włączenia jej do swojego areału upraw.

Potrzeby wodno-ciepne sorga

Sorgo ma stosunkowo wysokie potrzeby ciepne, do optymalnego kiełkowania wymaga temperatury 12-14°C. Stąd rekomendacje rolników praktykujących uprawę sorga, aby wysiewu dokonywać w okresie między 10 maja a 10 czerwca, w zależności od regionu, co daje gwarancję, że plantacja nie będzie narażona na przymrozki. Możliwość późnego siewu powoduje, że roślina ta dobrze nadaje się do uprawy w plonie wtórnym np. po wczesnych warzywach, ziemniakach, międzyplonach ozimych jak również do uprawy w międzyplonach ścierniskowych. Zaznaczyć należy, że sorgo podobnie jak kukurydza ma umiejętność dobrego wykorzystania energii światła i dwutlenku węgla, produkując węglowodany tzw. torem C4. Ta forma fotosyntezy możliwa jest w warunkach wysokich temperatur i pozwala na wysoką produkcję biomasy, przy jednoczesnym, oszczędnym gospodarowaniu wodą. Silnie rozgałęziony system korzeniowy tej rośliny, dodatkowo wysoka siła ssąca i dobra zdolność pobierania wody z gleby powodują, że sorgo z powodzeniem możemy uprawiać na słabszych glebach, klasy IV b i V. Jego ograniczone potrzeby wodne w porównaniu np. z kukurydzą, czy innymi zbożami umożliwiają przetrwanie bez strat w wegetacji nawet w warunkach okresowej suszy.

Agrotechnika sorga

W przypadku sorga najlepiej sprawdza się uprawa tradycyjna. Wykonana na polu pod siew sorga jesienna orka wpływa na poprawę struktury gleby, a tym samym ułatwia jej nagrzewanie w okresie wiosennym. Dodatkowo właściwe przyoranie resztek poźniwnych zmniejsza ryzyko występowania chorób grzybowych. Gleba do wysiewu powinna być dobrze ogrzana i spulchniona do głębokości 2-3 cm, gdyż na taką właśnie głębokość dokonujemy siewu sorga. Specjaliści uczulają, że zbyt głęboki siew może ograniczać wschody nawet o połowę, natomiast zbyt późny siew to z kolei ryzyko związane z deficytem wodnym, czyli wodą niezbędną do kiełkowania. Co do rodzaju siewu praktyka wykazała, że najlepiej sprawdza się siew punktowy. Daje on zdecydowanie lepsze efekty niż siew bezpośredni, czy zastosowanie metody strip-till.

Co do gęstości siewu, ilość wysiewanego ziarna jest zależna głównie od typu użytkowego i wczesności odmiany, ale również wysokości roślin, rodzaju gleby jak również przewidywanych strat przy kiełkowaniu i zaników w początkowym stadium rozwoju roślin. Mając powyższe na uwadze, jak również doświadczenia polowe rekomenduje się siew – powyżej 200 tys. ziaren na hektar. Bardzo istotne jest aby siew był precyzyjny, a nasiona odpowiednio rozmieszczone. Przyjmuje się optymalny rozstaw rzędów w siewie punktowym w granicach 40-45 cm. Sorgo oprócz uprawy w czystym siewie można wysiewać naprzemiennie z kukurydzą, tzw. technologia „mix cropping”. Proporcje rzędów mogą być różne, z reguły podyktowane jest to potencjalnym występowaniem suszy, jak również oczekiwaniami co do energetyczności kiszonki. Jeśli wysiejemy tradycyjną odmianę sorga, która nie zapewni wysokiej wartości paszowej wówczas rekomenduje się zasiew w wariacie 1:1 lub 2:1 na korzyść kukurydzy.

Nawożenie i pielęgnacja

Sorgo ze względu na dobrą penetrację gleby przez korzenie i późne pobieranie składników ma mniejsze potrzeby nawozowe niż kukurydza, w przybliżeniu odpowiadające 3/4 potrzeb kukurydzy. Stąd, chcąc uzyskać plony na najwyższym poziomie należy zastosować: 120-160 kg N na ha, 70-80 kg P₂O₅ oraz 140-160 kg K₂O, na glebach dobrych i średnich. Azot należy zastosować w dwóch dawkach: 40% przedsiwennie i 60% w fazie 6-8 liści, pozostałe nawozy przedsiwennie. Jeśli chodzi o ochronę roślin przed chwastami rolnicy mają do dyspozycji dostępne na rynku preparaty z substancją czynną zwaną pendimetaliną. Zaleca się stosowanie dawek określonych przez producenta w terminach: 3 dni po siewie lub w fazie 1-3 liści sorga. W przypadku szkodników atakujących sorgo mamy w niewielkim stopniu zagrożenie ze strony omacnicy prosowianki i stonki korzeniowej. Z patogenów zagrożeniem są choroby fuzaryjne (zgorzel łodygi) oraz głownia guzowata.

Zbiór sorgo

W przypadku sorgo do zakiszania termin zbioru powinien być uzależniony od procentowej zawartości suchej masy, a ta najlepiej żeby była w granicach 20-22%. Parametry takie osiągamy najczęściej w połowie września. Opóźnienia w zbiorze i przekładanie go na październik (często w połowie października) będą powodować wprawdzie zwiększenie zawartości suchej masy, ale będzie to równoznaczne z procesem postępującej lignifikacji ścian komórkowych, czyli zmniejszenia strawności i wartości energetycznej kiszonki. Sorgo zbiera się silosokombajnami, które zapewniają dobre i równomierne rozdrobienie

kiszonki. Podczas zbioru przy uprawie w systemie „mix-cropping”, wspomnianej już wyżej, uzyskuje się już na przyczepie dobrze wymieszany materiał roślinny gotowy do zakiszania.

Źródła:

- Michalski T., *Jak prawidłowo uprawiać sorgo? Nowoczesna uprawa*, 2021 r., nr 7
- Michalski T., *Sorgo-roślina warta zainteresowania, Nowoczesna uprawa*, 2024 r., nr 2
- Michalski T., *Sorgo uzupełnieniem dla kukurydzy, Nowoczesna uprawa*, 2021 r., nr 6
- Zielewicz W., *Czas zbioru, Farmer*, 2008 r., nr 12

Wyczyniec polny – uciążliwy chwast wśród zbóż

Wycofywane substancje czynne w środkach ochrony roślin powodują, że producenci zbóż mają coraz większy problem z wyczyniecem. W powiecie bartoszyckim zaczął się pojawiać w ostatnich latach punktowo w obszarze północno-wschodnim. Aktualnie występuje na większości obszaru gminy Sępole, Bisztynek, Bartoszyce oraz części Górowa Iławeckiego. Sprzyjają mu uprawy intensywne i monokultura.

Joanna Chabros

Doradca Zespołu Doradców w Bartoszycach

Wyczyniec, naukowo znany jako *Alopecurus myosuroides*, jest rośliną jednoroczną, wiosenną lub zimową, która może dorastać do 80 cm wysokości. Jest zapylany przez wiatr i może wytworzyć od 100 do 400 nasion na roślinę. Wyczyniec preferuje gleby średnie i ciężkie, warunki wilgotne lub bagniste. Jest bogaty w wapń i żyzny. Roślina ma fioletowe przebarwienie u podstawy osłony liścia. Szybkie dojrzewanie nasion sprawia, że jest to chwast uciążliwy na polach, który jest wrażliwy na herbicydy, które zawierają substancje czynne takie jak: chizalafop-P-etylowy, chlorsulfuron, fenoksaprop-P-etylowy i flupyrsulfuron metylowy.

Konkurencyjność wyczyńca w stosunku do roślin zbożowych oraz jego zdolność do szybkiego rozprzestrzeniania się sprawiają, że jest on uciążliwy na polach uprawnych. W walce z tym chwastem coraz ważniejsze stają się zabiegi agrotechniczne, takie jak opóźnianie siewu i podwyższanie standardów.

Jak zidentyfikować rośliny wyczyńca?

Naucz się rozpoznawać rośliny wyczyńca, aby ich unikać. Trawy wyczyńca mają charakterystyczne, szczeciniaste główki z ostrymi kolcami, które można łatwo przyczepić do futra lub ubrania zwierzęcia. Zwróć uwagę na ich wygląd, szczególnie w miesiącach wiosennych i letnich, kiedy jest ich najwięcej.

Jeśli masz ogród lub przestrzeń na zewnątrz, zachowaj czujność podczas usuwania wyczyńców. Regularnie sprawdzaj i pielęgnuj swój ogród, szczególnie na obszarach o suchej, trawiastej lub zarośniętej roślinności. Oczyszczenie tych obszarów może pomóc w zapobieganiu rozprzestrzenianiu się wyczyńców, zmniejszając ryzyko dla zwierząt domowych i dzikich zwierząt.

Wyczyniec polny z roku na rok stanowi coraz większy problem dla naszego rolnictwa. Musimy ukierunkować nasze go-

spodarstwa na zrównoważoną produkcję stosując nie tylko chemiczną ochronę roślin, ale również sposoby mechaniczne ograniczające jego aktywność wśród naszych upraw. Należy również rozszerzyć zakres naszych upraw nie ograniczając się tylko do rzepaku i zbóż.

Źródła:

- <https://atlas.roslin.pl/>
- www.farmer.pl
- <https://www.wrp.pl/>

WYBIERZ OCHRONĘ NA KAŻDYM POLU

Nie pozwól, aby niepogoda zmniejszyła Twoje dochody. Wybierz nasze ubezpieczenie upraw z dopłatą z budżetu państwa i **zyskaj 150 zł na zakupy**. Więcej na i-rolnik.pl.

Materiał marketingowy, nie stanowi oferty w rozumieniu Kodeksu cywilnego i ma charakter wyłącznie informacyjny. Akcja promocyjna trwa od 18.03.2024 do 30.06.2024 r. lub do wyczerpania puli e-kodów (10 000). Skierowana jest tylko do osób fizycznych, którzy wykupią ubezpieczenie upraw ze składką min. 300 zł. W ramach akcji uczestnik może otrzymać tylko jeden e-kod. Więcej informacji w regulaminie akcji „Wiosenne uprawy z e-kodem 2024”, dostępnym na generaliagro.pl/regulaminy i i-rolnik.pl. Szczegółowe zasady działania ubezpieczenia zawarte są w OWU upraw rolnych dostępnych na generaliagro.pl.

Allelopatia – dobre i złe sąsiedztwo roślin

Jakie rośliny trzymają ze sobą sztamę, a komu jest razem nie po drodze? Warto zastanowić się, jakie rośliny wsiad obok siebie, by zebrać jak najlepsze i najzdrowsze plony. Rośliny nie zając nie uciekną, więc po co mają się męczyć w towarzystwie gatunku, który im nie odpowiada.

dr inż. Alina Milewska

Doradca Zespołu Doradców w Olecku

W dzisiejszych czasach ekologia to modny trend, lecz już kilkaset lat temu była znana dobroczynna współzależność roślin na siebie. Obecnie to główny element teorii ogrodu biodynamicznego i upraw ekologicznych, do których po latach stosowania chemicznych środków ochrony roślin oraz nawozów z pokorą powracamy.

Co to jest allelopatia?

Allelopatią nazywamy biochemiczne oddziaływanie na siebie roślin. Może być ona dodatnia (forma symbiozy), czyli taka, która korzystnie wpływa na wzrost roślin oraz ochronę przed szkodnikami lub ujemna (forma antagonistyczna), powodująca hamowanie rozwoju danej rośliny.

Rośliny oddziałują na siebie poprzez:

- gazowe i płynne wydzieliny nadziemnych części roślin, działające bezpośrednio na sąsiednie rośliny, bakterie lub grzyby, bądź pośrednio, po przedostaniu się do gleby jako wydzieliny korzeniowe;
- etylen, alkaloidy, glikozydy, olejki eteryczne i inne wytwarzane są przez rośliny wyższe, powodują zaburzenia wzrostu oraz rozwoju innych roślin wyższych;
- fitoncyny, takie jak allicyna (z czosnku), alkaloidy, glikozydy powodują zahamowanie wzrostu i zaburzają procesy metaboliczne mikroorganizmów;
- substancje lotne o właściwościach bakteriobójczych i grzybobójczych, albo hamujące rozwój patogenów wabiących pożyteczne owady lub odstraszających szkodniki roślin. Fitoncyny występują na przykład w cebuli, czosnku czy czarnej porzeczce.

Dlaczego dobre sąsiedztwo roślin jest tak ważne?

Rośliny powinny być tak sadzone, aby wzajemnie się nie ograniczały, nie konkurowały ze sobą o wodę, światło czy składniki pokarmowe. Nasadzenia powinny być tak zaplanowane, aby rośliny miały dla siebie wystarczająco dużo miejsca, zarówno w części nadziemnej jak i podziemnej. Warto tak dobrać rośliny, aby wzajemnie pomagały sobie we wzroście, zwiększały odporność na choroby i odstraszają szkodniki. Wyżej wymienione zalecenia są szczególnie ważne w ogrodach ekologicznych, gdzie nie stosuje się chemicznych środków do walki z chorobami i szkodnikami. Wówczas dobór odpowiedniego sąsiedztwa jest najważniejszą formą walki z patogenami.

Allelopatia sposobem na choroby i szkodniki

- Istnieje wiele gatunków kwiatów, które są podatne na ataki nornic. Aby uchronić je przed tymi szkodnikami, można w ich sąsiedztwie posadzić: czarną porzeczkę, czarny bez, narcyzy, szachownicę cesarską.

- W walce z kretami, które skutecznie niszczą trawniki, pomogą nasadzenia takich roślin jak: aksamitka, bazylija, czosnek ozdobny, racznik pospolity. Rośliny odstraszające krety warto sadzić na obrzeżach działki, wokół rabat oraz na granicy trawnika z nasadzeniami.
- Przeciwno nicieniom, groźnym szkodnikom niszczącym korzenie roślin ozdobnych takich jak róże, ozdobne rośliny cebulowe, hortensje, budleje czy jaśminowce chroni: aksamitka, dalia ogrodowa i nagietek lekarski.
- Silnym wabikiem mszyc jest nasturcja. Jej ochronne działanie polega na tym, że wabi je swoim zapachem, więc w konsekwencji szkodniki gromadzą się na nasturcji, a nie na sąsiadującej roślinie.
- Ślimaki uwielbiają funknie, cynie, dalie i tulipany, więc dobrze jest przy nich sadzić rośliny, które omijają np. begonie, czosnek, majeranek, tymianek, krwawnik czy przywrotnik.
- Przed chorobami grzybowymi skutecznie chronią rośliny, które mają w swoich lotnych olejkach związki siarki, np. szczypior i czosnek. Dzięki temu skutecznie mogą one ochronić róże przed mączniakiem prawdziwym.
- Mrówki skutecznie odstraszają rośliny o działaniu antyseptycznym jak np. lawenda, mięta, tymianek i majeranek.

Allelopatia jako nawóz

Najlepszym przykładem są tutaj rośliny bobowate, np. łubin. Można śmiało powiedzieć, że rośliny te są najbardziej efektywnym zielonym nawozem. Znakomicie użyźniają glebę dzięki temu, że żyją w symbiozie z bakteriami brodawkowymi i wprowadzają do gleby niezbędny pierwiastek, jakim jest azot. Dodatkowo głęboko ją spulchniają i napowietrzają swoimi korzeniami.

Ciekawostka. Obok pomidora warto zasiać bazylię, gdyż poprawia jego smak, z kolei szalwia i tymianek są idealnym sąsiedztwem dla roślin kapustnych, gdyż swym zapachem odstraszają bielinka kapustnika.

Jak widać, allelopatia w warzywniku pomaga zwiększyć plony i ograniczyć stosowanie środków ochrony roślin oraz nawozów, dlatego już teraz warto zaplanować swój ogród, tak aby praca w nim była przyjemna, a wszystkie uprawy pięknie rosły.

Źródło:

- Gniazdowska A, Oracz K, Bogatek R (2004) Allelopatia– nowe interpretacje oddziaływań pomiędzy roślinami. *Kosm - Probl Nauk Biol* 2:207–217
- <https://poradnikogrodniczy.pl/allelopatia-w-ogrodzie-tabela-i-przyklady.php>
- Wójcik-Wojtkowiak D., Rola allelopatii w rolniczych ekosystemach. *Post. Nauk Roln.*, 1/2, 37
- <https://poradnikogrodniczy.pl/allelopatia-w-ogrodzie-tabela-i-przyklady.php>

Allelopatia dodatnia i ujemna – przykłady		
Gatunek	Dobre sąsiedztwo	Złe sąsiedztwo
Warzywa		
burak	cebula, czosnek, marchew, rzodkiewki, sałata, truskawki, mięta, oregano	kukurydza, pomidor, fasola, por, szparagi
cebula	por, marchew, pomidory, truskawki, brokuł, sałata, cząber, buraki, pietruszka, cukinia, kabaczki, nagietek, róże, chryzantemy	fasola, groch, kapusta, rzodkiew, rzodkiewka, szpinak, ziemniak
czosnek	pomidor, ziemniak, burak, marchew, seler, sałata, truskawki, drzewa owocowe, maliny, szpinak	fasola, groch, kapustne
dynia	fasola, kukurydza, nasturcja, ogórecznik	ziemniak, kapustne, koper
fasola	dynia, kukurydza, ogórki, seler, ziemniak, cząber, mięta, marchew, pomidory, szpinak, rabarbar, rozmaryn, aksamitka szałwia	cebula, czosnek, groch, kminek, kolendra, koper, por, burak
groch	bazylija, kalarepa, sałata, kapustne, bakłażan, marchew, rzodkiew, rzodkiewka, pietruszka, cukinia, dynia, mięta, kminek	cebula, czosnek, fasola, koper, pomidor, szczypior, ziemniaki
marchew	cebula, czosnek, por, ogórek, pomidor, koper, fasola, groch, majeranek, szałwia, mięta, lawenda, aksamitka, nagietek, nasturcja	burak, kapustne, ziemniak
ogórek	drzewa owocowe, groch, fasola, kapusta, marchew, czosnek, kukurydza, seler, sałata, burak, pietruszka, koper	ziemniaki, pomidor, truskawki, rzodkiew
papryka	cebula, czosnek, marchew, burak, pasternak, koper, kukurydza, pomidor, szczypior, lubczyk, bazylija, rumianek, oregano, tymianek, wrotycz, aksamitka, nasturcja	fasola
pomidor	cebula, czosnek, marchew, seler, fasola, groch, bazylija, tymianek, oregano, ogórecznik, aster, rudbekia, nagietek,	ogórek, burak, bób, kapustne, ziemniak
słonecznik	ogórki	ziemniaki
por	cebula, fasola, sałata, seler, burak, marchew, morela	fasola, groch
szpinak	fasola, kalarepa, kapustne, ogórek, pomidor, pasternak, sałata, seler, truskawki, rzepa, ziemniaki	cebula, burak
szczypior	marchew, koper, pietruszka, pomidor, róże, drzewa owocowe, agrest	groch, fasola, kapustne, burak
ziemniaki	bób, czosnek, fasola, kalarepa, kukurydza, mięta, pasternak, szpinak, nasturcja, pokrzywa, rumianek, szpinak	burak, dynia, groch, kapusta, marchew, ogórek, pomidor, seler
Drzewa i krzewy owocowe		
jabłoń	chrzan, czosnek, szczypior, szparagi, pietruszka	orzech włoski, ziemniak
maliny	czosnek, nasturcja	jeżyny, kapustne, truskawki, ziemniaki
truskawki	fasola, sałata, szpinak, cebula, czosnek, por, burak, tymianek, kolendra	jeżyny, kapustne, ogórki
winorośl	łubin, gorczyca, morwa	ziemniaki
Zioła		
mięta	brokuły, fasola, groch, kapusta, pomidor, sałata ziemniak	aksamitki, bylica piołun
szałwia	fasola, groch, kapustne, marchew	bylica piołun
melisa	kapustne	aksamitki, bylice
bazylija	papryka, groch, kapustne, pomidor, bakłażan, ogórki, morela	aksamitki, majeranek
kolendra	anyż, kapustne, ogórek, ziemniaki, pietruszka	aksamitka
rozmaryn	fasola, marchew, kapustne, szpinak	aksamitki
majeranek	cząber, oregano, rozmaryn, warzywa kapustne	aksamitki, bazylija
Kwiaty		
aksamitka	wiele roślin	zioła
róże	aksamitka, czosnek, melisa, pietruszka, szczypior	bukszan

„Ziemniaczany problem”

Uprawa roślin w Polsce i na świecie ma już wielowiekową tradycję. Produkcja roślinna w krajach rozwiniętych rolniczo gwarantuje im stabilność żywnościową oraz zysk ze sprzedawanych nadwyżek. Prawidłowy rozwój, a tym samym odpowiednie plonowanie wszelkich upraw mogą zostać zakłócone przez różnego rodzaju ich patogeny.

Adam Brzozowski

Doradca Zespołu Doradców w Iławie

Na ogół choroby roślin można by podzielić na te wywołane czynnikami organicznymi tj. wirusami, bakteriami, grzybami czy pasożytami oraz nieorganicznymi czyli czynnikami atmosferyczne i glebowe.

Problemy zdrowotne roślin uprawnych potrafiły zakłócić stabilność gospodarczą krajów, w których występowały, osiągając rozmiary stanów klęsk żywiolowych doprowadzając tym samym do całkowitego niszczenia plantacji co skutkowało destabilizacją całych regionów rolniczych i poważnymi konsekwencjami ekonomicznymi i socjalnymi dla krajów, w których wystąpiły.

Dobrym przykładem tutaj jest Irlandia, która w swojej historii borykała się z epidemią zarazy ziemniaka spowodowanego grzybem *Phytophthora infestans*, choć w tym przypadku trafniejszym określeniem jest „pandemia” zarazy ziemniaka, ponieważ w latach 1845-1860 opanowała ona Europę Północną a w szczególności Irlandię właśnie. Wówczas z głodu zmarło blisko milion ludzi a w samym tylko 1851 roku do Ameryki Północnej w wyniku głodu wyemigrowało 1,6 mln osób. Według statystyk w ciągu piętnastu lat epidemii zarazy Irlandia straciła jedną trzecią populacji.

Zaraza ziemniaka jest jedną z najgroźniejszych chorób gatunków roślin z rodziny psiankowatych, których przedstawicielami są ziemniak czy pomidor. Początkowe objawy wystąpienia zarazy ziemniaka charakteryzują się dużymi, wodnymi plamami w dolnych partiach liści. Podczas wilgotnej i chłodnej pogody plamy te szybko się powiększają, stają się brunatne a porażona tkanka obumiera. Są to typowe plamy gnilne. Podczas pogody suchej i cieplej jednak plamy na liściach zasychają. W warunkach sprzyjających rozprzestrzenianiu się choroby nać ziemniaka zostaje zaatakowana jako pierwsza, obumiera i wydaje nieprzyjemny zapach zgnilizny. Objawy chorobowe na bulwach są w początkowej fazie jej trwania trudne do rozpoznania. W późniejszych fazach pojawiają się tzw. patogeny wtórne powodując suchą lub mokrą zgniliznę bulw ziemniaka. Czas, w którym pojawia się zaraza ziemniaka to połowa lata.

Phytophthora infestans jest bardzo inwazyjnym organizmem grzybopodobnym, u którego nastąpiło przystosowanie się do rozwoju na zewnętrznych organach roślin zaatakowanych. Grzybnia wyróżnia się szybkim wzrostem co widoczne jest na szybko rozkładających się porażonych częściach roślin. Orga-

nizm ten mutuje dostosowując się do nowych warunków przez co jest trudny do trwałego zwalczania.

Przetrwalniki *Phytophthora infestans* zimują głównie w porażonych bulwach ziemniaka wyrzuconych po sortowaniu lub pozostawionych jesienią na polu. Do masowych zakażeń dochodzi w czasie ciepłej i wilgotnej pogody. Zarodniki (pływkowe) kiełkują na wilgotnych liściach przyczyniając się do powstania tzw. strzępki infekcyjnej, która przenika przez liść. Dostając się już w głąb liścia, grzybnia przerasta jego tkankę powodując jej obumieranie. Ciekawostką jest tutaj fakt, że jedna chora roślina, na której zarodkuje organizm grzybopodobny może zarazić ziemniaki w obrębie nawet do 100 ha.

Okres inkubacji choroby jest bardzo krótki i wynosi około czterech dni w warunkach optymalnych. Zniszczenie naci ziemniaka przy często padających deszczach i temperaturze 15-23°C następuje w czasie do czternastu dni. W konsekwencji powodując utratę plonu nawet o 50%. Porażenie bulw ziemniaka następuje najszybciej w bulwach znajdujących się płytko pod powierzchnią gleby. Ochrona przed zarazą ziemniaka opiera się głównie na zabiegach agrotechnicznych, których celem jest likwidacja źródeł infekcji tj. sadzenie zdrowych, kwalifikowanych sadzeniaków oraz wprowadzaniem odmian odpornych na tę chorobę. Nie jest to jednak łatwe ze względu na ciągłe mutacje, toteż główną rolę w ochronie odgrywają zastosowane zabiegi chemiczne. O skuteczności tej metody decyduje ilość zabiegów oraz ich związek z zarodnikowaniem i stopniem zaawansowania infekcji. Spadek aktywności *Phytophthora infestans* następuje w temperaturze poniżej 8°C. Ostatnie opryski fungicydowe mogą mieć miejsce minimum dwa tygodnie (14 dni) przed zbiorem.

Artykuł ten w niewielkiej tylko części poruszył szeroki temat chorób występujących w uprawie ziemniaka skupiając się tylko na zarazie ziemniaczanej, wywoływanej przez *Phytophthora infestans*. Miał zwrócić uwagę na skalę zagrożeń jakie występują, mogą wystąpić bądź wystąpiły już w przeszłości. Ograniczenie występowania tej choroby w Polsce jest szczególnie ważne ze względu na wielkość produkcji ziemniaków w naszym kraju.

Źródła:

- www.agrecol.pl
- www.agrosimex.pl
- *Nauka o chorobach roślin*. Z. Borecki, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne

Uprawa soi w Polsce

Soja jest zaliczana do jednej z najważniejszych roślin uprawnych na świecie, pod względem powierzchni upraw zajmuje czwarte miejsce na świecie (po pszenicy, ryżu i kukurydzy). W ostatnich latach zyskuje także większą popularność w Polsce, dlaczego jest taką ważną rośliną?

Patrycja Lobert

Doradca Zespołu Doradców w Olsztynie

Soja jest jednym z głównych źródeł białka roślinnego i jest szeroko wykorzystywana w produkcji żywności, może być stosowana jako produkt zastępczy dla białka zwierzęcego. Na bazie soi produkuje się m.in. mleko sojowe, tofu, sos sojowy. Jest także składnikiem preparatów białkowych dla sportowców i diabetyków.

Roślina ta jest również bardzo ważnym składnikiem pasz dla zwierząt zwłaszcza dla drobiu, świń i bydła. Jest ceniona za wysoką zawartość białka i składników odżywczych, co przyczynia się do zdrowego wzrostu i rozwoju zwierząt. Soja wykorzystywana jest także w przemyśle olejarskim, przy produkcji biopaliw oraz w produkcji kosmetyków.

W Polsce areał upraw soi jest niewielki w 2021 r. powierzchnia upraw tej rośliny wynosiła 25 tys. ha, natomiast w 2022 r. wzrosła prawie dwukrotnie – 47 tys. ha, w roku 2023 r. produkcja nieznacznie spadła do ok. 44 tys. ha. W naszym kraju uprawia się ją jako plon główny lub jako przedplon dla zbóż, kukurydzy i rzepaku. Soja jest rośliną ciepłolubną i w Polsce narażona jest przede wszystkim na występowanie niskich temperatur wiosną i latem co może powodować stres termiczny. Podczas wegetacji średnia temperatura dobową nie powinna być niższa niż 15°C, dlatego większość upraw znajduje się w południowej oraz środkowej części kraju. Co nie oznacza, że w naszym województwie uprawa soi jest niemożliwa, należy tylko dobrać odpowiednią odmianę tej rośliny. Siew soi przypada na ostatnią dekadę kwietnia i pierwszą dekadę maja gdy górna warstwa gleby osiąga temperaturę 10°C.

Soja ma średnie wymagania glebowe – nie toleruje jedynie gleb ciężkich i kwaśnych, jest odporna na suszę oraz na choroby bakteryjne i wirusowe. Uprawiając soję zyskuje się dodatkowe korzyści środowiskowe takie jak poprawa struktury gleby oraz stosunków wodno-powietrznych, zwiększenie aktywności biologicznej, udostępnienie składników pokarmowych z głębszych warstw gleby. Soja wiąże azot atmosferyczny, przez symbiozę z bakteriami brodawkowymi, dzięki temu można znacznie ograniczyć nawożenie azotem, co zmniejsza nakłady finansowe. Jest też dobrym przedplonem szczególnie dla zbóż. Cena soi w 2023 wynosiła od 1600 zł/t do 1800 zł/t a plon to ok. 2t/ha, ponadto uprawa soi jest także dotowana w 2023r. dopłata do materiału siewnego wynosiła 500 zł/ha.

Uprawa soi w Polsce może przynosić wiele korzyści, zarówno dla rolników, jak i dla gospodarki kraju jako całości. Dodanie soi do rotacji upraw może przyczynić się do dywersyfikacji produkcji rolniczej, co może zmniejszyć ryzyko związane z monokulturą i jednocześnie poprawić strukturę gleby. Roślina ta jest cennym surowcem do produkcji pasz dla zwierząt oraz oleju roślinnego, co może generować dodatkowe źródło dochodów dla rolników. Uprawa soi w Polsce może przyczynić się do zmniejszenia importu soi i jej produktów, co może wpłynąć korzystnie na bilans handlowy kraju, obecnie zdecydowana większość soi jest importowana, więc zapotrzebowanie na krajowe ziarno jest bardzo duże. Uprawa tej rośliny może przyczynić się do poprawy stanu środowiska poprzez poprawę struktury gleby, ograniczenie erozji oraz zmniejszenie zużycia wody i energii w porównaniu z innymi uprawami. Soja jest jednym z głównych źródeł białka roślinnego, które jest coraz bardziej cenione w diecie ludzkiej ze względu na korzyści zdrowotne i środowiskowe. Uprawa soi może przyczynić się do zwiększenia dostępności lokalnego źródła białka roślinnego dla ludności. Zwiększenie upraw tej rośliny może wspierać lokalny sektor przemysłowy, w tym przemysł olejarski, spożywczy, paszowy oraz biopaliwowy, co może pomóc w tworzeniu miejsc pracy i wzroście gospodarczego. W zależności od sposobu uprawy, soja może przyczynić się do redukcji emisji gazów cieplarnianych poprzez wiązanie dwutlenku węgla w glebie oraz zmniejszenie zużycia energii w porównaniu z innymi uprawami.

Podsumowując, uprawa soi w Polsce może przynosić szereg korzyści, zarówno ekonomicznych, jak i środowiskowych, i może być istotnym elementem zrównoważonego rozwoju rolnictwa w kraju. Być może dlatego tak znacznie zwiększa się popularność uprawy tej rośliny w naszym kraju.

Źródła:

- „Uprawa roślin Tom III” Dorota Dobrecka-Jamro, Ewa Szpunar-
-Krok pod redakcją Andrzeja Koteckiego
- <https://www.polskasoja.pl/>
- opracowanie własne

Podkarpackie rolnictwo – nowoczesność i tradycja na Krajowych Dniach Pola w Boguchwale

Rozmowa z Robertem Pieszczochem Dyrektorem Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Krajowe Dni Pola to największa impreza dla środowiska związanego z branżą rolniczą i ma już swoją rozpoznawalną markę w Polsce. W tym roku uczestników będzie gościł PODR w Boguchwale. Proszę podzielić się szczegółami.

Bardzo się cieszymy, że Boguchwała przez trzy dni będzie stolicą wszystkich rolników. Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego od **14 do 16 czerwca 2024 roku** będzie organizatorem największej imprezy rolniczej w Polsce, czyli Krajowych Dni Pola. Nasze wydarzenie patronatem honorowym objęli: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Wojewoda Podkarpacki, Marszałek Województwa Podkarpackiego, Prezydent Miasta Rzeszowa, Dyrektor Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi oraz Prezes Podkarpackiej Izby Rolniczej. Pozyskaliśmy również patronaty ogólnopolskich i lokalnych mediów. Chcemy, aby to wydarzenie było na długo zapamiętane. Oferta, przez nas przygotowana przeznaczona będzie zarówno do mieszkańców wsi, jak i miast. Zależy nam na tym, aby pokazać nowoczesne rolnictwo pełne innowacji, ale nie zapominamy też o tradycyjnych gospodarstwach.

Co to oznacza dla kierowanej przez pana instytucji?

Jest to ogromne wyróżnienie, nie tylko dla nas, jako PODR, ale również docenienie wszystkich rolników podkarpackich i samego Podkarpacia. Wydarzenie, co roku przyciąga kilkadziesiąt tys. osób, więc już dzisiaj przygotowujemy się, aby sprostać zadaniu i pokazać nasze województwo z jak najlepszej strony.

Takie przedsięwzięcie wymaga zapewne dużego zaangażowania i ogromnej pracy...

Zgadza się. Zdajemy sobie sprawę, że jest to dla nas duże wyzwanie zarówno organizacyjne, jak i logistyczne. Zaangażowanie pracowników Ośrodka jest bardzo duże. Rozmawiamy z instytucjami rolniczymi, kołami łowieckimi, lasami państwowymi czy też ze związkami hodowców. Cały czas odbywają się spotkania z różnymi firmami działającymi w branży rolniczej i okołorolniczej. Zainteresowanie jest olbrzymie. Chcemy też poprawić infrastrukturę Ośrodka. Poza tym pracownicy nie zaniedbują swoich codziennych obowiązków.

Co sprawia na obecnym etapie największej problemów organizacyjnych?

Probleatów jest sporo, jak to zwykle przy tego typu przedsięwzięciu, ale jednym z głównych jest m.in. mała liczba miejsc parkingowych. Sukcesywnie jednak go rozwiązujemy, ponieważ jeżeli chcemy, aby odwiedziło nas kilkadziesiąt tys. osób, tak jak to było podczas wcześniejszych edycji, to tych miejsc parkingowych jest potrzebnych bardzo dużo i w tym kierunku działamy. Proszę sobie wyobrazić, że samych autokarów może być około 80, więc trzeba znaleźć dla tych wszystkich pojazdów odpowiednie miejsce. Wymaga to rozwiązań logistycznych na ogromną skalę.

Spodziewacie się aż tak dużej liczby uczestników?

Patrząc, jak duże było zainteresowanie w innych województwach, gdzie w ubiegłym roku np. w Wielkopolsce imprezę odwiedziło około 70 tysięcy osób, spodziewam się, że Podkarpackie, też odwiedzi podobna liczba.

Co zamierzacie zaprezentować na polu doświadczalnym należącym do Ośrodka?

Główna impreza, to oczywiście Krajowe Dni Pola. Chcemy, aby te najważniejsze wydarzenia odbywały się na naszych polach doświadczalnych. To ponad 18 ha do dyspozycji zwiedzających. Zobaczyć będzie można demonstracje z różnymi rodzajami zbóż, poletka z kukurydzą, słonecznikiem i soją. Mamy jedną z bogatszych ofert, jeżeli chodzi o ziola. Na naszych polach doświadczalnych chcemy przedstawić to, z czego słyniemy na Podkarpaciu. Jednocześnie pokazemy zboża, których w naszym regionie produkuje się bardzo dużo i dobrej jakości.

Hasłem V Krajowych Dni Pola jest „Nowoczesne rolnictwo”, co zamierzacie pokazać?

Współczesne rolnictwo wymaga ogromnej wiedzy i znajomości najnowszych osiągnięć. Krajowe Dni Pola będą doskonałą okazją dla rolników do zapoznania się z ofertami firm, instytucji i organizacji zaopatrujących polskie rolnictwo w nowoczesne rozwiązania technologiczne i organizacyjne oraz wdrażających innowacje w rolnictwie. Każdy zainteresowany będzie mógł uczestniczyć w licznych pokazach, konferencjach i spotkaniach z naukowcami i specjalistami w tej dziedzinie.

Proszę opowiedzieć, jak to wydarzenie będzie wyglądało?

Jak już wspominałem przed nami spore wyzwanie logistyczne. Ze względu na infrastrukturę, którą dysponujemy, cały teren podzieliliśmy na trzy sektory, w których będą strefy tematyczne. Pierwszy sektor Pole Doświadczalne będzie zlokalizowany **w Boguchwale przy ul. Techniczna 4**. Zaplanowaliśmy tam strefy dotyczące m.in.: innowacji, doradztwa i nauki, pszczelarstwa, ogrodnictwa. W drugim sektorze Podkarpackie Targi będą strefy: „Miasteczka Bazarkowego”, rozwoju obszarów wiejskich, odnawialnych źródeł energii, myślistwa i łowiectwa, a także gospodarstw ekologicznych. Trzeci sektor będzie dedykowany XXV Regionalnej Wystawie Zwierząt Hodowlanych i Wystawie Maszyn. Dwa ostatnie sektory będą zlokalizowane obok siedziby Ośrodka **w Boguchwale przy ul. Suszyckich 9**.

Czyli Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych, odbędzie się w ramach Krajowych Dni Pola?

Tak, postanowiliśmy, aby jednym z wydarzeń towarzyszących była także ta wystawa. Nie wyobrażam sobie, aby mogło zabraknąć wystawy, która organizowana jest już od 25 lat. Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych zawsze cieszy się dużym zainteresowaniem. W tym roku będzie można również podziwiać najpiękniejsze okazy bydła mlecznego i mięsnego, konie, owce, kozy, drób, króliki, ptactwo ozdobne, ryby.

Czy Krajowe Dni Pola kierujecie wyłącznie do rolników?

Nie tylko. Pierwszy dzień dedykowany będzie uczniom szkół rolniczych z całej Polski, a także studentom kierunków rolniczych. Będzie to piątek 14 czerwca. Podczas „Dnia Młodego Rolnika” chcemy pokazać młodzieży nowoczesne rozwiązania w gospodarstwach rolnych. Zachęcam do udziału w prelekcjach, pokazach, konkursach. Jestem pewny, że będzie to doskonałe miejsce, gdzie młodzi ludzie uzyskają przydatne informacje.

Czy przy organizacji tak dużego przedsięwzięcia wspiera Was lokalny samorząd?

Współpraca z samorządem miejskim, gminnym, powiatowym i wojewódzkim jest na bardzo wysokim poziomie. Nie mam na myśli, tylko ościennych samorządów, ale całe województwo podkarpackie. Z myślą właśnie o samorządach zaplanowaliśmy specjalną strefę **Poznaj Podkarpackie**. Tutaj będzie można poznać podkarpacką kulturę, tradycję, rzemiosło, a także atrakcje turystyczne i regionalną kuchnię. Dla każdego powiatu będzie to doskonale miejsce na promocję swojej „małej ojczyzny”.

Jakie atrakcje przygotowujecie dla zwiedzających?

Staramy się, aby przygotować różnorodny i ciekawy program wydarzenia. Prace nad nim wciąż trwają. Będą liczne konkursy, pokazy, nie zabraknie występów lokalnych kapel i zespołów folklorystycznych oraz stoisk kół gospodyń wiejskich. Niektóre zagadnienia jeszcze uzgadniamy, dlatego o szczegółach będziemy na bieżąco informować za pośrednictwem naszej strony internetowej dnipola2024.pl, która jest specjalnie dedykowana Krajowym Dniom Pola, Facebooka, ale także na plakatach, billboardach, które pojawią się we wszystkich dużych miastach województwa podkarpackiego.

Korzystacie z doświadczeń organizatorów poprzednich edycji Krajowych Dni Pola?

Oczywiście, specjaliści branżowi uczestniczyli w poprzednich edycjach, natomiast obecnie korzystamy z doświadczeń dwóch ostatnich organizatorów – Mazowieckiego i Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Dziękuję im za cenne informacje, które musimy teraz dostosować do naszych warunków i możliwości.

Takie przedsięwzięcie to zapewne i duży koszt?

Oczywiście, dlatego staramy się pozyskać jak najwięcej sponsorów. Zależy nam, aby Krajowe Dni Pola zorganizować na wysokim poziomie. Będziemy w końcu gościli środowisko rolnicze z całej Polski, więc zapraszam wszystkie podmioty, które chciałyby nas wesprzeć do kontaktu z Podkarpackim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Boguchwale.

Do Krajowych Dni Pola zostało jeszcze prawie cztery miesiące, to będzie zapewne gorący okres?

Zdaję sobie sprawę, że mój zespół czeka jeszcze mnóstwo pracy, ale jestem przekonany, że podołamy temu zadaniu. Przed nami nie tylko impreza, ale również czas naborów wniosków o dopłaty obszarowe oraz inne działania pomocowe, w które zaangażowani będą pracownicy PODR.

Zachęcam wszystkim do skorzystania z możliwości odwiedzenia malowniczego Podkarpacia i liczę, że spotkamy się w dniach 14-16 czerwca w Boguchwale.

Rozmawiał Wojciech Tatara

PODKARPACKI OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO W BOGUCHWALE
ZAPRASZA NA

V KRAJOWE
DNI POLA
BOGUCHWAŁA
2024

- PONAD 1000 POLETEK DOŚWIADCZALNYCH
- ROLNICTWO PRZYJAZNE ŚRODOWISKU
- RÓŻNORODNOŚĆ GATUNKÓW I ODMIAN
- NOWOCZESNE TECHNOLOGIE W ROLNICTWIE
- WYSTAWA ZWIERZĄT HODOWLANYCH

14-16 czerwca 2024 roku
PODR BOGUCHWAŁA

www.dnipola2024.pl

#NOWOCZESNEROLNICTWO

Postępowanie z mlekiem kozim po udoju

Po udoju mleko przecieda się przez specjalne sito – cedzidło zaopatrzone w filtry celulozowe, które zatrzymują najdrobniejsze zanieczyszczenia mleka. Następnie schładza się go do temperatury 2-4°C, aby zapobiec rozwojowi drobnoustrojów.

Jerzy Bancewicz

Główny Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

W tej temperaturze może być przechowywane przez 2 dni bez konieczności gotowania pod warunkiem, że mleko było czyste pozyskane i pochodzi od zdrowych kóz. Podczas przechowywania mleka nie należy zamykać naczyń hermetycznie. Jeśli mleko przeznaczone jest do obrotu handlowego lub przetwórstwa – po doju musi być poddane pasteryzacji. Proces ten polega krótkotrwałym i kilkukrotnym podgrzaniu go do temperatury 72°C. Wyższe temperatury są wykluczone z powodu dużych zmian zachodzących w białku mleka. Przy mleku kozim zaleca się pasteryzację w dłuższym okresie czasu w temperaturze 65°C. Po pasteryzacji mleko ponownie winno być schłodzone. Przeznaczone do produkcji serów mleko powinno być schłodzone do temperatury 18-38°C w zależności od receptury, a do spożycia bezpośredniego – do temperatury 2-4°C.

Gdy mleko zbierane jest z kilku dojów, należy pamiętać, aby do mleka już schłodzonego do niskich temperatur nie dolewać mleka z bieżącego doju. Z każdego doju należy schładzać mleko osobno i dopiero dolewać je do ogólnego zbiornika. Wlewanie mleka ciepłego do zimnego powoduje szybkie podniesienie się temperatury całego mleka, co spowoduje nagły rozwój bakterii i mleko może się zakwasić. Mleko powinno być przechowywane w wykonanych ze specjalnego materiału – stali kwasoodpornej czy odpowiedniego tworzywa sztucznego. W przeciwieństwie do mleka krowiego mleko kozie w świecie jest rzadziej stosowane w swojej naturalnej postaci. Jest surowcem do wyrobu twarogów, serów, napojów, lodów oraz proszku mlecznego, używanego do wyrobu odżywek dla dzieci. Produkowane są następujące rodzaje serów: świeże, miękkie, pleśniowe, twarde – dogrzewane i niedogrzewane oraz wędzone. Technologia wyrobu serów z mleka koziego jest podobna do technologii stosowanych przy serach uzyskiwanych z mleka kro-

wiego. Do produkcji serów w warunkach domowych potrzebny jest następujący sprzęt:

- duży garnek,
- miska z nierdzewnej stali lub emaliowana,
- mieszadło,
- łyżka duża i chochła,
- termometr mleczarski 0-80°C,
- szklanka i łyżka do odmierzania,
- tkanina serowa do odsączania,
- forma na skrzep serowy,
- długi nóż do krojenia skrzepu, aby osiągnął do dna naczynia z mlekiem,
- sito,
- prasa do odciskania serwatki, oraz niezbędne dodatki;
- podpuszczka,
- kultury bakteryjne oraz maślanka,
- pleśń lub inne dodatki w zależności od typu sera,
- ewentualne barwniki spożywcze,
- różne zioła (cząber, kminek, papryka, czosnek niedźwiedzi itd.),
- sól – najlepiej gruboziarnista.

Przygotowanie mleka do produkcji sera

Mleko po pasteryzacji należy szybko schłodzić do wymaganej temperatury według receptury i przystąpić do robienia sera czy napojów. Koagulacja (scinanie się) jest I etapem przechodzenia mleka w zwarty skrzep. Może to być koagulacja kwasowa, powodowana dodaniem kwasu cytrynowego lub octowego. Koagulacja kwasowa może być spowodowana także dodaniem do mleka kultur bakteryjnych. Rozwijające się w mleku bakterie zmieniają cukier mlekowy w kwas mlekowy, a to zwiększa kwasowość mleka i powoduje koagulację. Koagulacja podpuszczkowa spowodowana jest dodaniem do mleka podpuszczki – enzymu wyciągniętego z żołądka koźlęcia lub

cielęcia w odpowiednim stężeniu. Zasadą jest, że po dodaniu szczepów bakteryjnych lub maślanki powinno się mleko na 30-40 minut odstawić do dojrzewania w temperaturze 30-35°C. W międzyczasie dodaje się soli, pleśni czy innych składników, mieszając. Po tym czasie dodaje się podpuszczki uprzednio rozcieńczonej w wodzie w proporcji: 90 ml wody + 5 ml stężonej podpuszczki i ten roztwór stosuje się w ilości 1 ml na 1 l mleka. Po 60 minutach skrzep jest gotowy i rozpoczyna się jego obróbkę. Skrzep kroi się w garn-

ku długim nożem dostającym do dna na małe kwadraty 1 cm x 1 cm. Uważnie i powoli obracamy kawałki w garnku, aby je za bardzo nie rozdrobnić. Obróbka skrzepu nie powinna trwać dłużej niż 10 minut. Następnie ser powinien obcieknąć: wkładamy go do specjalnej formy i obracamy nim parę razy, zapobiegając sklejanemu się kawałków skrzepu. Po około 60-70 minutach skrzep osiągnie właściwą konsystencję. Po 5 minutach należy odwrócić pierwszy raz, następnie w coraz większych odstępach czasowych – po 30/60/90/120/180 minutach. Do następnego dnia ser pozostaje w formie. Po wyjęciu z formy ser przenosimy do kąpieli w 19-20% roztworze soli w czasie 1-3 godzin, w zależności od wielkości sera. Po kąpeli solnej przenosimy do dojrzewalni na około 50 dni (w dojrzewalni należy zachować odpowiednią temperaturę 10-12°C i wilgotność powietrza ok. 85%, od tych czynników zależy smak serów). Tam pokrywa się go lakami lub woskiem.

Przepis na produkcję twarogu

Twaróg jest świeżym serem, przeznaczonym do natychmiastowego spożycia. Mleko podgrzać do temperatury 72°C, następnie schłodzić do 22°C i dodać 2% ilości mleka szczepu bakteriynego (w roztworze) lub 4% maślanki. Mleko wymieszać i pozostawić na 5 godzin do dojrzewania, następnie dodać podpuszczkę (1 ml na 20 l mleka) i pozostawić na 16 godzin do dojrzewania. Powstały po tym czasie skrzep musi być delikatnie przeniesiony do worka lub chusty serowej w celu obciek-

nięcia. Po odcisnięciu pod prasą twaróg jest gotowy. Powinien być przechowywany w temperaturze 4°C.

Miękki ser z mleka koziego

Mleko podgrzać do temperatury 65°C i utrzymywać je w tej temperaturze przez 30 minut. Potem schłodzić do 35°C. Dodać 3 krople podpuszczki na 1 l mleka i 20 g szczepów bakteriynych. Pozostawić na 1 godzinę, następnie 1-2 razy przemieszać i powtarzać tę czynność 3-4 razy, aż części skrzepu będą wielkości orzecha laskowego. Cały czas zbierać serwatkę. Podczas wytwarzania się skrzepu utrzymywać temperaturę około 40°C. Gdy skrzep będzie cały na dnie, zebrać go do formy i w pierwszej godzinie po zebraniu kilka razy odwrócić. Pozostawić w formie 1 dzień, potem posolić. Znow 1 dzień czekać i złożyć do dojrzewania.

Ser cytrynowy

Po pasteryzacji wziąć 4 litry mleka o temperaturze 70°C, dodać sok z cytryn w ilości 60 g, ciągle spokojnie mieszając. Gdy wytworzy się skrzep – przelać do worka lub chusty i powiesić do odsączenia na 1-2 godziny. Wyjąć skrzep z worka, lekko osolić do smaku. Można w tym momencie dodać różne zioła, takie jak: kminek lub cząber, szczypiorek czy inne. Serwatka zalać liście mięty, po czym schłodzić i otrzymamy dodatkowo orzeźwiający napój. Miękkie sery kozie można łączyć z owocami, jarzynami, ziołami, pastami rybnymi itd. Doskonale są również do gotowania.

Jogurt z mleka koziego

Mleko podgrzać do temperatury 90°C i utrzymywać ją przez 10 minut. Następnie schłodzić do 46°C i zaszczyć 4% szczepem jogurtowym. Napełnić kubki zaszczyconym mlekiem, które w temperaturze 45°C winno dojrzewać 2,5-3 godziny (ustala się konsystencja). Po tym czasie jogurt schłodzić w zimnej wodzie i złożyć do chłodni o temperaturze 6°C.

Źródło:

- Chów i hodowla zwierząt gospodarskich. Fundacja Rozwój SGGW. Warszawa 1997.

Produkujesz żywność z polskich surowców?

Pamiętaj o możliwości
dobrowolnego stosowania oznaczenia

**PRODUKT
POLSKI**

Ten znak to gwarancja krajowego pochodzenia surowca.

Nowoczesny tyranozaur

Kura domowa jest jednym z najbliższych żyjących krewnych tyranozaura. Pochodzi głównie od kury bankiwa (*Gallus bankiwa*), nieróżniący się zbytnio wyglądem od dzisiejszych kur bezrasowych (która notabene powstała najprawdopodobniej ze skrzyżowania kury bankiwa i kury siwej).

Kamila Kuternowska

Stażysta Doradca Zespołu Doradców w Elblągu

Geneza kury

Początkowo gatunek kura występował wyłącznie na terenach Indii i krajów malajskich. Udomowienie kury bankiwa mogło rozpocząć się już ok. 6 tys. lat p.n.e. Znaczącym faktem jest to, że udomowienie kury domowej sprawiło, że stała się dla ludzi jednym z głównych źródeł różnego rodzaju pokarmu. Jak możemy się dowiedzieć z książki pt. „Historia żywności. Jak żywność zmieniała świat” Profesora Higmana, „*Docenionych cech naturalnych należały: instynkt stadny obiecujący, że zwierzęta z łatwością dadzą się zaganiać w stada i do zagród; akceptacja hierarchii społecznej; poddanie się woli człowieka; łagodność poświadczająca brak silnego instynktu terytorialnego i agresji wykazywanej w trakcie obrony przestrzeni życiowej*”. Kura według ludzi wszystkie te cechy spełniała.

Czy kura potrzebuje koguta?

Kura jak wszystkie ptaki znosi jajka, a następnie je wysiaduje. Nie potrzebuje do tego koguta. Takie jajka nie będą po prostu zapłodnione, więc nie wylęgnie się z nich kurczak. Kurze jajka można więc porównać do niezapłodnionej żeńskiej komórki jajowej. W przemysłowych hodowlach unika się trzymania kogutów, gdyż są zbędne przy produkcji jaj. Jednak zdarza się tak, że ich obecność w kurnikach jest niezbędna, zwłaszcza wtedy gdy hodowca chce sprzedawać kurczaki. Kogut więc w stadzie pełni głównie rolę reproduktora oraz głównego strażnika stada. W chwili zagrożenia głośno pieje, by ostrzec kury. Wyposażony jest w długie ostrogi na nogach, którymi jest w stanie mocno uszkodzić napastnika. Zdarza się jednak, że pierwsze uciekają do kurnika, zostawiając kury i kurczaki na pastwę losu. Na jednego koguta w stadzie powinno przypadać 10 samic, w przeciwnym razie kogut może być sfrustrowany i dręczyć kury.

Jajko

Kury i koguty osiągają dojrzałość płciową w wieku ok. 6 miesięcy. Jajko powstaje w kurzym jajowodzie przez ok. 24 godziny. Kogut siada na kurę trzymając ją dziobem za tył głowy. Współzycie trwa zaledwie kilka sekund. Koguty nie mają penisa. Zwierzęta te mają specjalny narząd zwany kloaką. Jest przedłużeniem odbytnicy, w której bezpośrednio otwierają się takie narządy jak płciowe, pokarmowe i wydalnicze. Po odbyciu stosunku nasienie koguta pozostaje w kurze do 20 dni. Jajo, które w tym czasie dojrzewa, opuszcza jajowód zostając zapłodnione w macicy. Plemniki wchodzą do komórki jajowej przez specjalną wypustkę. Zapłodnione jajko można rozpoznać po około 7 dniach. Podświetlone jajko np. latarką ukaże nam naczynia krwionośne rozwijającego się embrionu. W zależności od rasy, kura składa do 260 jaj rocznie. Na ilość jaj wpływa wiele czynników. Między innymi wiek kury, nasłonecznienie, wilgotność powietrza, jakość pokarmu. Obserwuje się również, że jeśli kura jest dręczona przez koguta może przestać produkować jajka.

Hierarchia

W kurzym stadzie panuje hierarchiczny układ władzy. Na samym szczycie piramidy stoi kogut – przywódca, pod nim podległe koguty i kury – każda z nich ma ściśle określoną, wydziobaną pozycję. Walki o dominację toczone są już w pierwszych dniach po wykluciu i trwają kilka tygodni. Jeśli do stada dołączą nowe osobniki (w szczególności koguty, które w poprzednich stadach były wysoko w hierarchii) może dojść do walk, w których zostaje wyłoniony nowy kogut-przywódca. Ciekawostką jest, że kury lubią niektóre osobniki w stadzie bardziej, niż pozostałe. Kiedy znajdują jedzenie w pierwszej kolejności prowadzą do niego najbliższe przyjaciółki. Koguty natomiast wykazują szarmanckie zachowania wobec ulubionych kur, dzieląc się z nimi swoim jedzeniem i próbując w ten sposób upodobać się samicom.

Silka jedwabista gołoszyjka – samiec/kogut

Silka jedwabista gołoszyjka – samica/kura

Kochin karzełek lokowany – samiec/kogut

Kura stojąca niżej zawsze ustępuje dominującej koleżance. Z dominacją wiąże się przywileje – pierwszeństwo w jedzeniu, picciu, lepsze miejsce na grzędzie.

Światło w kurniku

Podstawowym światłem wspomagającym rozwój drobiu jest światło o barwie białej. Dzięki temu kury zachowują równowagę fizjologiczną. Kolejną barwą, która ma wspomagające działanie jest barwa niebieska. Dzięki niemu ptactwo lepiej się rozwija. Ptaki nie widzą światła w tym kolorze, dzięki czemu pracownicy wspomagają się nim przy pracach nie stresując i nie strasząc przy tym ptaków, a te mogą w spokoju wypocząć. Oprócz potwierdzonego działania uspokajającego, światło niebieskie sprzyja przyrostowi masy u kurczaków. Kolejnym kolorem światła, które ma dobroczynny wpływ na chów ptaków jest światło czerwone. Jego zastosowanie w kurniku powoduje spadek agresji, ogranicza zachowanie kanibalistyczne, wza-

jemne wydziobywanie sobie piór oraz wpływa na zmniejszenie walk hierarchicznych. Oprócz tego czerwone światło znacząco sprzyja nieśności wśród kur.

Podsumowując, dobór odpowiedniej barwy światła ma znaczący wpływ na rozwój ptaków w każdej fazie życia ptactwa. Wiąże się ona jednak z odpowiednim systemem sterowania. Dzięki zastosowaniu światła o różnorodnej barwie możemy wpłynąć pozytywnie na przyrost kurczaków, większą nieśność, ale również można ograniczyć agresywne zachowanie jak i stres. Jednak najczęściej wybraną przez hodowców barwą światła pozostaje barwa biała.

Źródła:

- <https://www.otwarteklatki.pl/blog/historia-udomowienia-kury>; dostęp 21.02.2024

- <https://www.otwarteklatki.pl/blog/20-ciekawostek-o-kurach> dostęp 21.02.2024

Demonstracje z zakresu nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych

W kwietniu i maju br. odbędą się kolejne z trzech zaplanowanych cykli wizyt demonstracyjnych w ramach operacji pod nazwą: „Demonstracje z zakresu nowoczesnych technologii chowu i hodowli bydła ras mięsnych”.

Sylvia Walesieniuk

Starszy specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Operacja realizowana jest w ramach Konsorcjum wraz z Instytutem Zootechniki w Balicach, Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz szesnastoma Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, którego liderem jest Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Uczestnikami demonstracji są rolnicy, domownicy rolników, małżonkowie rolników, osoby zatrudnione w rolnictwie, właściciele lasów, wnioskodawcy operacji typu „Premie dla młodych rolników”, w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników”.

Operacja ma na celu promowanie i upowszechnianie wśród rolników dobrych praktyk i innowacji w zakresie chowu i hodowli bydła ras mięsnych. W województwie warmińsko-mazurskim, w tym etapie, demonstracje przeprowadzane są w dwóch gospodarstwach:

- w gospodarstwie Pana Krzysztofa Golmanowskiego, znajdującym się w gminie Kurzętnik, gdzie prowadzona jest hodowla i opas bydła mięsnego rasy Hereford,
- w gospodarstwie „ECO-PROGRES” Spółka z o.o. z siedzibą w Ełku, gospodarstwo zlokalizowane jest w gminie Olecko. Gospodarstwo zajmuje się hodowlą bydła mięsnego rasy Limousine.

Podczas drugiego cyklu demonstracji skupimy się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z żywieniem bydła, głównie strategię żywienia letniego i zimowego. Omówione zostaną także systemy zarządzania stadem, w tym monitoring behawioru i zdrowotności. Ponadto, poruszane zostaną także zagadnienia związane z profilaktyką weterynaryjną i zootechniczną, w tym przede wszystkim o stosowanych w gospodarstwach biorących udział w demonstracjach szczepieniach ochronnych, metodach zabezpieczenia zwierząt przed pasożytami wewnętrznymi i zewnętrznymi, sposobach usuwania rogów, częstotliwości korekcji racic, pobieraniu krwi do badań z uwzględnieniem dobrostanu zwierząt.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.

„Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFFROW) w ramach poddziałania 1.2. „Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych”,

w ramach działania „Transfer wiedzy i działalność informacyjna” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Operacja realizowana w ramach Konsorcjum, którego liderem jest Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

Praktyczne wykorzystanie zadrzewień na przykładzie gospodarstwa w powiecie szczycieńskim

Województwo warmińsko-mazurskie, oferuje wyjątkowe możliwości dla praktyk rolniczych. Znane z bogactwa przyrodniczego i różnorodności krajobrazowej tereny te są niezwykle dogodne dla rolnictwa. Rozległe obszary zielone umożliwiają prowadzenie zrównoważonej hodowli zwierząt. Powiat szczycieński nie tylko zachwyca swoimi walorami przyrodniczymi, ale także stanowi dogodne środowisko dla praktyk rolniczych, oferując różnorodne możliwości rozwoju dla sektora rolniczego

Aleksandra Sosnowska

Doradca Zespołu Doradców w Szczytnie

Niezaprzeczalnym faktem jest, że żywienie zwierząt z wykorzystaniem pastwisk przynosi wiele korzyści, nie tylko dla samych zwierząt, ale również dla hodowcy, ponieważ obniża koszty produkcji, co jest bardzo ważnym elementem ekonomicznym gospodarstwa. Prowadzenie zrównoważonej hodowli z wykorzystaniem zadrzewień śród-

polnych może zaferować wiele korzyści gospodarstwom wypasającym inwentarz. Wypas leśno-pastwiskowy charakteryzuje się interesującym sposobem hodowli. Bydło mięsne hodowane w gospodarstwie wypasa się na terenach zadrzewionych m.in. na porośniętych drzewami pastwiskach. Zwierzęta te trzymają się razem w stadzie, wykazując te same zachowania w tym samym czasie. Zachowanie na pastwisku jest związane nie tylko z pobieraniem pokarmu, ale również z przemieszczaniem się, odpoczynkiem, czy też eksploracją terenu.

W gospodarstwie troska o dobrostan bydła jest bardzo ważna. Harmonijna atmosfera, sprzyja komfortowi i bezpieczeństwu zwierząt. Odległe od zgiełku miasta tereny gwarantują spokój, a dostęp do obszarów zadrzewionych i zacienionych umożliwia odpoczynek i zaspokojenie potrzeb. Jak wiadomo bezpośrednie działanie promieni słonecznych może skutkować oparzeniami słonecznymi lub zwiększoną podatnością na działanie niektórych toksyn, dodatkowo wywołuje u zwierząt stres cieplny. Prowadzi on nie tylko do przegrzania organizmu ale również zmniejsza pobranie paszy, co w rezultacie przekłada się na słabsze przyrosty. Oprócz tego wywołuje stres, a co za tym idzie obniża odporność. W okresie zimowym drzewa pełnią istotną funkcję ochronną, chroniąc zwierzęta przed wiatrem i pomagając w utrzymaniu odpowiedniego bilansu cieplnego. Dodatkowo, obecność drzew i krzewów wpływa korzystnie na psychikę bydła, zmniejszając jego niepokój oraz lęk poprzez zapewnienie możliwości ukrycia się częściowo lub całkowicie. Skrycie się w cieniu drzew daje zwierzętom możliwość skupienia się na naturalnych zachowaniach, takich jak wypas, czy przeżuwanie. Praktyczny przykład wykorzystania zadrzewionego terenu przez zwierzęta można zaobserwować szczególnie w wietrzne dni, kiedy zwierzęta mając możliwość przebywać w wyścielonej słomą oborze wybierają las.

Kolejną korzyścią jest naturalne nawożenie gleby. Bydło eksplorując zadrzewione tereny jednocześnie spełnia swoje potrzeby fizjologiczne. Wpływa to korzystnie na glebę, ponieważ dostarczając obornik wzbogaca ją o składniki odżywcze. Kolej-

nym plusem jest to, że zwierzęta nawożą glebę w sposób nierównomierny, tworząc obszary o zróżnicowanej żyzności, odpowiednie dla różnych gatunków roślin w zależności od ich preferencji. Oprócz tego ugniatanie runi przez zwierzęta powoduje mikro zmiany siedliska, które pozwalają gatunkom jednorocznym pojawić się na tym samym polu co rośliny wieloletnie, a co za tym idzie jest to doskonałe narzędzie zwiększające bioróżnorodność.

Krowy to zwierzęta, które w naturalnym środowisku dbają o swoją czystość, dlatego następnym walorem jest wykorzystanie drzew. Zwierzęta bardzo często korzystają z uroków lasu. Charakterystyczna struktura kory umożliwi wykorzystanie drzewa jako czochradła. Na załączonej fotografii widzimy otarte już drzewa oraz część zadrzewioną, z której korzystają zwierzęta. Poprzez taką formę pielęgnacji, nie tylko poprawiają swoje samopoczucie, ale także stymulują zakończenia nerwowe znajdujące się na jej powierzchni. Ten proces wpływa na lepsze ukrwienie skóry, co z kolei prowadzi do poprawy krążenia krwi w całym organizmie. Dzięki temu zwiększa się przyswajanie składników odżywczych, co korzystnie wpływa na apetyt i przemianę materii u krów. Efektem tego jest poprawa wyników produkcyjnych zwierząt. Dodatkowo bydło chętnie podjada w szczególności młode pędy sosny. Zawarte w igłach składniki takie jak: alfa- i beta-pinen, beta-felandren, kamfen, karen, borneol, kamforę, octan bornyłu, terpinen i limonen korzystnie wpływają na zdrowotność zwierząt. Oprócz tego mają właściwości antybakteryjne, dodatkowo zawarte w korze ta-

niny posiadają właściwości przeciwbacze. Stosowane wyżej praktyki, z kolei przekładają się na rzadsze interwencje lekarza weterynarii, co jest kolejnym pozytywnym czynnikiem, wykorzystania zadrzewień w gospodarstwie.

Nie od dziś wiadomo, że wzbogacenie diety bydła w zielonkę może korzystnie wpłynąć na jakość mięsa poprzez poprawę profilu kwasów tłuszczowych w porównaniu z żywieniem opartym na koncentratach. Badania wykazały, że mięso wołowe pochodzące od zwierząt karmionych zielonką zawiera wyższe stężenia wielonienasyconych kwasów tłuszczowych, które są zalecane przez dietetyków. System leśno-pastwiskowy czyli wypas zwierząt na obszarach zadrzewionych, może być korzystny zarówno dla produkcji zwierzęcej, jak i środowiska. Taki sposób wypasu pomaga w zrównoważonej produkcji, zmniejsza negatywny wpływ na zasoby naturalne oraz zwiększa wydajność i opłacalność użytkowania danego obszaru. Integracja leśnictwa z produkcją zwierzęcą może przynieść korzyści zarówno dla środowiska, jak i gospodarki, poprawiając bezpieczeństwo żywnościowe oraz dobrostan zwierząt.

W kontekście naturalnych potrzeb bydła, gospodarstwo, które zdecyduje się na taki system wypasu stwarza warunki do aktywnego poruszania się zwierząt, co jest kluczowe dla ich zdrowia i kondycji. Zwierzęta mają możliwość swobodnego przemieszczania się, poszukując miejsca na odpoczynek, mając stały, swobodny dostęp do świeżej, czystej wody.

W trosce o wygodę zwierząt, warto zadbać o wyposażenie pastwisk w paśniki, dostęp do siana oraz lizawek solnych. Istotna jest również świadomość potrzeby bezpiecznego schronienia zwierząt. Wydzielenie specjalnych stref na suchym gruncie czy wyposażenie w otwartą oborę, w której bydło może odpocząć w spokoju niezależnie od warunków atmosferycznych jest ważne aby zapewnić zwierzętom komfort i bezpieczeństwo.

Warto wspomnieć, że zapewnienie zwierzętom gospodarskim wysokiego poziomu dobrostanu jest kluczowym czynnikiem wpływającym na jakość surowca rzeźnego. Wysoki poziom dobrostanu zwierząt przyczynia się do ograniczenia występowania wad surowca rzeźnego. Gdy zwierzęta są trzymane w odpowiednich warunkach, zapewniono im odpowiednie żywienie, dostęp do wody, odpowiednią przestrzeń do poruszania się oraz odpowiednią opiekę, są one mniej podatne na stres i choroby czego przykładem jest wyżej opisany sposób prowadzenia hodowli.

Mądre wykorzystanie terenu przez gospodarza przynosi korzystne rezultaty w postaci niskiej zachorowalności zwierząt oraz zauważalnej dobrej kondycji. Ponadto wysoka dbałość o dobrostan przynosi korzyści przekładając się pozytywnie na wysoką jakość surowca oraz zadowalające przyrosty. Warto podkreślić, że ekstensywne utrzymanie bydła nie jest równoznaczne z ekstensywnym poziomem produkcji.

Źródła:

- Agrolesnictwo.pl
- Bydło.com
- Cenyrolnicze.pl
- Stronazdrowia.pl
- Zdrowiazagroda.pl

Nazywam się **Elżbieta Czaplicka**.

Pracę w WMODR w powiecie szczycieńskim rozpoczęłam 1 grudnia 2016 roku. Od początku obsługuję rolników z gminy Szczytno.

Z wykształcenia jestem ekonomistką i socjologiem i właściwie od matury pracowałam bez przerw w różnych instytucjach jako pracownik administracyjny. Nie

ukrywam zatem, że początek pracy był dla mnie bardzo stresujący, ponieważ do tej pory nie miałam bezpośredniej styczności z doradztwem rolniczym. Ale ponieważ należę do osób, które nie poddają się łatwo, postanowiłam włożyć wszystkie swoje siły w to, by stać się kompetentnym doradcą i nie zawieść tych, którzy dali mi szansę.

Powoli zdobywałam zaufanie rolników, przeżyłam pierwszą kampanię wnioskową o płatności bezpośrednie (jeszcze papierową wersję), zaczęłam przeprowadzać pierwsze szkolenia. I tak systematycznie dzień po dniu zaczęłam zmieniać się w doradcę z krwi i kości. Zależało mi również na tym, żeby uzupełnić wykształcenie o kierunki rolnicze. Dlatego też w 2018 roku skończyłam studia podyplomowe z: „Rolnictwa Ekologicznego”, w 2020 z „Rolnictwa”, a w 2022 ponownie z „Rolnictwa Ekologicznego”. Rolnictwo jest tak dynamiczną gałęzią gospodarki, że wymaga ciągłego uzupełniania wiedzy, dlatego też jeśli tylko czas i praca pozwalają to biorę udział we wszystkich szkoleniach dedykowanych doradcom i rolnikom.

Ważnym dla mnie momentem był rok 2019, ponieważ wówczas zdobyłam państwowe uprawnienia doradcy. Nie ukrywam, że rozpiełała mnie duma. W 2020 roku zdobyłam uprawnienia doradcy rolnośrodowiskowego. Wraz ze zdobyciem obu uprawnień, przyszły dodatkowe zadania. Dzięki uprawnieniom mogłam moim rolnikom świadczyć pełen pakiet usług doradczych, zarówno w zagadnieniach usług rolniczych, dobrostanu jak i rolnośrodowiska.

Również w roku 2019 powierzono mi funkcję p.o. Kierownika Powiatowego Zespołu Doradców w Szczytnie. Stanowisko objęłam po Pani Kierownik Jolancie Falarz, która odeszła na emeryturę. Natomiast od 2021 roku, sprzed nazwy stanowiska zniknęły litery p.o. i zostałam Kierownikiem Zespołu Doradców w Szczytnie.

Pracy jest dużo, a czasem bardzo dużo, ale mam to ogromne szczęście, że lubię swoją pracę i ludzi z którymi pracuję. Jak w każdym zawodzie bywają ciężkie chwile, kiedy ma się ochotę rzucić wszystko, ale wtedy zjawia się przypadkiem mój rolnik, i powie, że nam się udało dostać jakieś dofinansowanie, albo, że potrzebuje pomocy bo to czy tamto. I człowiek znów zaczyna cieszyć się, że może komuś pomóc, że jest potrzebny, i że jest we właściwym miejscu. Praca doradcy jest wyjątkowa również pod tym względem, że my z wieloma rolnikami nawiązujemy więzi koleżeńskie, przyjacielskie, wiemy o ich problemach, chorobach, sukcesach i radościach. To powoduje, że nie jesteśmy anonimowymi doradcami, tylko częścią ich życia, a to z kolei sprawia, że nasza praca jest podwójnym wyzwaniem, bo Ci ludzie do nas wracają.

W 2022 roku spotkał mnie niesamowity zaszczyt, zostałam uhonorowana tytułem Najlepszego Doradcy Roku 2021 w województwie warmińsko-mazurskim. Ta nagroda, która stanowiła dla mnie ogromne wyróżnienie, stała się również motywacją do dalszego działania na rzecz rolników i rolnictwa.

Prywatnie jestem mieszkanką Szczytna, na moją najbliższą rodzinę składają się mąż oraz pies i dwa koty. Bardzo lubię czytać, w szczególności literaturę faktu i kryminały. Drugą pasją jest ciągłe zdobywanie wiedzy i poszerzanie horyzontów, więc podjęłam kolejne studia.

Praca doradcy wymaga odnalezienia w sobie tego „czegoś”, ja mam ogromne szczęście, że we mnie to drzemało, bo moja praca daje mi ogromną satysfakcję.

CENY PASZ (14.03.2024 r.)

Agro-Produkt M. Zellma Nowe Miasto Lubawskie wyszczególnienie		zł/dt
Pasza CJ		450,00
Pasza DJ		410,00
Śruta sojowa (1 dt)		290,00
Śruta rzepakowa (1 dt)		225,00
De Heus-Stendera Lubawa bydło		
Kaliber Milk	225 zł / 20 kg	
Ekono Milk	195 zł / 20 kg	
West Milk	160 zł / 20 kg	
Kaliber Starter	64 zł / 25 kg	
Kaliber Junior	62 zł / 25 kg	
Krowimix 18 Basic	50 zł / 25 kg	
De Heus-Stendera Lubawa drób		
Brojler 1	63 zł / 25 kg	
Brojler 2	61 zł / 25 kg	
Odchów 1	59 zł / 25 kg	
Odchów 2	58 zł / 25 kg	
Nioska	57 zł / 25 kg	
Drób wodny	61 zł / 25 kg	
De Heus-Stendera Lubawa Trzoda		
Prestarter MPU 4% Mammy Perfekt	89 zł / 20 kg	
Prestarter MPU C	88 zł / 25 kg	
Konc. HGC Junior	103 zł / 25 kg	
Konc. HGC Super	100 zł / 25 kg	
Premiks Starter 2,5%	130 zł / 25 kg	
Premiks Grower/Tucznik 2,5%	110 zł / 25 kg	
Piotr Andrzej Michalak, Alfa Agri Michalak, ul. Toruńska 4, 12-100 Szczytno Pasze dla trzody cena (zł/dt)		
Tucznik koncentrat		364,00
Prestarter 1		284,00
Produkty SANO (zł/dt)		
Laktoma		216,00
Mleko Milsan		696,00
San Bull		272,00
Pasze dla bydła (zł/dt)		
Krówka		187,00
Opas		180,00
Cielak 1		240,00
Cielak 2		236,00
Pasze dla drobiu (zł/dt)		
Brojler 2		-
Brojler 3		-
Koncentrat 35		340,00
Kurka z podwórka		224,00
Inne (zł/dt)		
Otręby pszenne		140,00
Spółdzielnia producentów trzody LUB-TUCZ Lubawa		
wyszczególnienie		zł/dt
Tucznik TV Super		369,00
Warchlak W 20%		414,00
Prosięta PDP 20%		411,00
Lochy karmiące LK 20%		378,00
Lochy prośne LP 7,5%		309,00
Składowski Mściszewo Bydło (zł/dt)		
Agro 18		183,00
Agro 21		174,00
Unimil 18 Basic		-
Vomilk Białe		800,00
Vomilk CJ		225,00
Bul Star		200,00
Agro C + 35		215,00
Drób (zł/dt)		
Nioska (z kukurydzą)		214,00
Nioska (bez kukurydzy)		199,50
Śruty (zł)		
Śruta rzepakowa (25 kg)		153,00
Śruta sojowa (30 kg)		250,00
„MAZUR” Renata i Marcin Mazur sp.j. Kurzetnik		
Power Starter (25 kg)		105,00
Otręby pszenne		850,00
Power tucznik (25 kg)		92,00
Provit L (25 kg)		85,00
Provit P (25 kg)		97,00
Provit T (25 kg)		88,00
Śruta rzepakowa		170,00
Śruta sojowa		240,00

Agrocentrum-Kałęczyn 8 Pisz Mieszanki produkcyjne dla krów mlecznych (zł/dt)	
Agro TOP 18	153,50
Agro TOP 20	160,00
Agro TOP 22	163,50
Agro TOP 24	170,00
Agro Perfect 18	163,50
Agro Perfect 19	175,00
Agro Perfect 21	180,00
Agro Perfect 23	180,50
Agro Finezja 22	184,50
Agro Werwa	328,00
Agro Extra Energia	185,50
Agro Delicja	244,00
Mieszanki dla cieląt (zł/dt)	
Agro Smakus	218,50
Agro Musli KPP	251,50
Agro Starter	199,00
Agro Kadet	190,50
Agro MH	171,00
Agro Top CJ	184,00
Koncentraty (zł/dt)	
Maximus 38 MH	232,00
Maximus 38	237,00
Mieszanki specjalistyczne (zł/dt)	
Agro Mix 26	176,00
Mieszanki dla opasów i bydła mięsnego (zł/dt)	
BullStar Progres	212,00
BullStar Strong	197,00
Kurczęta hodowlane (zł/dt)	
Kurka 1	211,00
Kurka 2	201,00
Kurka 3	191,00
Drób wodny (zł/dt)	
Geś / Kaczka 1	222,00
Geś / Kaczka 2	206,00
Indyki (zł/dt)	
Indyk Vit Starter	271,00
Indyk Vit Grower	269,00
Indyk Vit Finiszier	249,00
Preparaty mlekozastępcze (zł/dt)	
Agrolac 1	1050,00
Agrolac Excellent	988,00
Agrolac Komfort Plus	750,00
Agolac Len	695,00
Agrolac Czempion	1190,00
Agrolac Profil	1090,00
Premiksy (zł/dt)	
VitAgro Gold Repro Max	780,00
VitAgro Gold SomiFix	580,00
VitAgro Gold Smart	675,00
VitAgro Elita	625,00
VitAgro TMR	425,00
VitAgro Gold Standard	455,00
VitAgro Zasuszenie	580,00
VitAgro Gold Gladiator	395,00
Vit Agro Gold CJ Max	460,00
VitAgro Silver Efekt	395,00
VitAgro Silver Somat	475,00
VitAgro Karot	550,00
RumBa Active	615,00
KillAcid	535,00
Agro Bufor Tytan	425,00
Agro Bufor Max S.C.	378,00
Agro Bufor	378,00
MycoKill	630,00
Agro Fat	951,50
Calcium Koncept	218,00
VitAgro Przygotowanie	860,00
VitAgro Lakto Somat	470,00
VitAgro Rozród	580,00
Pasze dla kur niosek (zł/dt)	
Kurka Nioska	211,00
Kurka Nioska Gospodarska	200,00
Kurka Nioska Zgrodowa	214,00
Koncentrat sojowy dla kur niosek	250,00

Premiksy dla kur niosek (zł/dt)	
KokoVitAgro	555,50
Kurczak brojler farmerski (zł/dt)	
Brojler Starter	237,00
Brojler Grower	226,00
Brojler Finiszier	221,00
Preparaty dietetyczne (zł/dt)	
Wigral Specjal C - tubka 100 ml	28,00
Ciekły Prąd - kanister	235,00
Korektory białkowe (zł/dt)	
Mikor 38	216,00
Mikor 40 Protect	206,00
Promotor Activ 38	218,00
Promotor Activ 43	256,50
Inokulanty bakteryjne saszetka 50 g/50 t świeżej masy	
Sil-Agro Max	245,00
Sil-Agro	345,00
Bloki mineralno-witaminowe	
VitAgro Kompleks Zdrowe cielę (kostka 10 kg)	50,00
VitAgro Kompleks Zdrowe cielę (kostka 8 kg)	45,00
Pasze dla prosiąt (zł/dt)	
Junior strong	395,00
Prosiak Protect	340,00
Prosiak	335,00
Starter Strong S1	228,00
Starter Strong S1 Protect	235,00
Pasze dla warchlaków i tuczników (zł/dt)	
Starter Komplet	178,00
Starter Strong S2	188,00
Starter Agro	171,00
Grower Komplet	161,00
Grower Strong	169,00
Grower Agro	160,00
Grower-Finiszier	168,00
Finiszier Komplet	162,00
Finiszier Strong	165,00
Finiszier Agro	151,00
Pasze dla zwierząt hodowlanych (zł/dt)	
Locha Prośna Strong	157,00
Locha Karmiąca Strong	197,50
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT (zł/dt)	
Megavit 25 Prestarter	405,00
Megavit 25 Prestarter Strong	483,00
Megavit Starter	328,50
Megavit Komplet	313,00
Megavit Strong	317,50
Megavit Strong Plus	332,50
Megavit Sojowy	324,00
Megavit LP	268,00
Megavit LK	304,00
Megavit LK LSB	331,50
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT 5% (zł/dt)	
Megavit 5 Starter	352,50
Megavit 5 Grower	302,00
Megavit 5 Finiszier	289,00
Megavit 5 LP Strong	304,50
Megavit 5 LK Strong	405,00
Mieszanki paszowe uzupełniające MEGAVIT 2-4% (zł/dt)	
Megavit 4 Starter	498,00
Megavit 3 Grower/Finiszier Super	475,00
Megavit 3 Grower/Finiszier Strong	489,00
Megavit 2 Grower/Finiszier	541,50
Megavit 2 Multi Start	623,50
Megavit 2 Multi Tuc	526,00
Megavit 2 LP	457,00
Megavit 3 LK	505,00

CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (14.03.2024 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska w Giżycku		Banaszewski Edwin Magazyn Biskupiec		P.U.-H. „CHEMIROL” Bartoszyce		ZRIo „Agroplon” Bartoszyce	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Cevino 500 SC					1 l	240,00	1 l	239,00
Galaxo 150 WG					0,2 kg	140,00		
Chwastox Extra 300 SL							10 l	198,00
Chwastox Turbo 340 SL	1 l	48,00					10 l	300,00
Roundup 360 Plus			1 l	65,00				
Granstar Ultra SX 50 SG	20 g	46,00						
Roundup Ultra	1 l / 5 l	72 / 280						
Maister POWER 42,5 OD							5 l	1 100,00
Fernando Forte 300 EC			1 l	125,00	1 l	115,00	1 l	120,00
Halvetic					5 l	221,00		
Sencor Liquid 600 SC	250 ml	85,00						
Baristo 500 SC					1 l	92,00		
Duet na Start (Empartis 15l + Flexity 5l)							20 l	2 750,00
Agrosar 360 SL			5 l	140,00			20 l	580,00
Chwastox Nowy Trio 390 SL			5 l	250,00				
Lancet 125WG			0,20 kg	184,00				
Fundamentum 700 WG			30 g	75,00				
FUNGICYDY								
Makler 250 SE	1 l	120,00			1 l	120,00		
AsPik 250 EC					1 l	168,00		
Porter 250 EC	1 l	140,00			1 l	128,70	1 l	125,00
Kendo					1 l	348,00	1 l	350,00
X-Met 100 SL					1 l	200,00		
Kier 450 SC					5 l	989,00		
Ambrossio 500 SC			1 l	130,00	5 l	579,99	5 l	585,00
Axidor	1 l	90,00						
Miedzian 50 WP			15 g	10,00				
INSEKTYCYDY								
Los Ovados 200 SE					100 g	37,50		
Mospilan 20 SP	20 g/ 40 g	25 / 40	40 g/ 80g	33 / 58			600 g	290,00
Delmetros 100 SC			1 l	220,00	1 l	195,40		
Coragen 200 SC	50 ml	110,00						
ZAPRAWY i regulatory								
Triter 050 FS					0,5 l	55,80		
Scenic 080 FS							1 l	290,00
Orius Extra 02 WS			0,3 kg	25,00				
Orius Extra 250 EW			1 l	90,00			1 l	85,00
Madron 50 FS	0,5 l	78,00			500 ml	78,00		
Flutrix 050 FS					500 ml	68,20		
Mepik 300 SL								
Regullo 500 EC					1 l	265,00		
CCC 750					20 l	441,00		
Stabilan 750 SL							20 l	420,00
Moddus 250 EC							1 l	190,00

CENY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN (14.03.2024 r.)

Nazwa środka ochrony roślin	Agro – Małdyty		Hurtownia „Alczes” Lubawa		Mazur s.j Kurzętnik		Agro-Produkt M. Zelma Nowe Miasto Lubawskie	
	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł	opak.	zł
HERBICYDY								
Huzar Activ Plus					1 l	160,00	1 l	160,00
Fenoxinn 110 EC	1 l	156,00			1 l	135,00	1 l	155,00
Fundamentum 700 WG	100 g	342,00			100 g	300,00	100 g	342,00
Galaper 200 EC	1 l	74,00						
Major 300 SL	1 l	150,00			1 l	164,00	1 l	155,00
Chwastox Turbo 340 SL					5 l	180,00	5 l	228,00
Mustang Forte 195 SE			1 l	85,00	5 l	397,00	5 l	430,00
Fusilade Forte 150 EC			250 ml	29,00	1 l	110,00	1 l	130,00
Puma Uniwersal 069 EW			1 l	165,00	1 l	170,00	1 l	160,00
FUNGICYDY								
Ambrossio 500 SC	1 l	138,00			1 l	140,00		
Tarcza Lan 250 EW			1 l	82,00				
INSEKTYCYDY								
Coragen 200 SC			50 ml	82,00				
Delmetros 100 SC	1 l	209,00			1 l	200,00	1 l	220,00
Mospilan 20 SP					0,1 kg	28,00	0,1 kg	29,00
ZAPRAWY I REGULATORY								
Mepik 300 SL	1 l	92,00			1 l	78,00		
Toprex 375 SC								

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Zalesianie gruntów rolnych: interwencja ta skierowana jest do gruntów rolnych o niskiej przydatności rolniczej, które mogą zostać przekształcone w lasy. Poza zwiększeniem lesistości, działanie to przyczynia się do kształtowania struktury krajobrazu obszarów wiejskich. Tworzenie zadrzewień śródpolnych: zadrzewienia śródpolne to pasy drzew lub krzewów posadzone na gruntach rolnych. Wpływają one pozytywnie na bioróżnorodność, ograniczają erozję gleby i sprzyjają retencji wody.

Zakładanie systemów rolno-leśnych: jest to nowy rodzaj interwencji, niewdrażany dotychczas w Polsce w ramach WPR. Systemy rolno-leśne łączą produkcję rolną z hodowlą drzew lub krzewów na tym samym obszarze. Tego typu uprawy przynoszą korzyści środowiskowo-klimatyczne, m.in. zwiększając sekwestrację dwutlenku węgla i ograniczając emisję gazów cieplarnianych.

Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych: Interwencja ta skierowana jest do właścicieli prywatnych lasów w wieku 11-60 lat. Wsparcie obejmuje m.in. wprowadzanie podsadzeń w celu zwiększenia różnorodności biologicznej lasu, a także wykonywanie cięć pielęgnacyjnych, które przyczyniają się do zwiększania odporności drzewostanów na zmiany klimatu.

Publikacje dostępne u doradców w Zespołach Doradców oraz do pobrania na stronie www.wmodr.pl.

Ekoschemat	Stawka płatności zł/ha	Główne warunki
Ekoschematy obszarowe		
Rośliny miododajne	1256,77 zł	Utworzenie obszaru z roślinami miododajnymi przez wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych (przynajmniej 1 roślina z wykazu 1, jedna z wykazu 2).
Rolnictwo węglowe	Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt	524,45 zł Wsparcie przyznawane do powierzchni TUZ położonych poza obszarem Natura 2000, ale również do powierzchni TUZ, jeżeli w dniu, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności w ramach ekoschematów, użytki te były położone poza obszarem Natura 2000, a w trakcie realizacji praktyki zostały włączone do obszaru Natura 2000. Wsparcie przyznawane jest dla posiadaczy zwierząt trawożernych wymienionych w tabeli 2, których: – liczba sztuk została przeliczona na duże jednostki przeliczeniowe (DJP) zgodnie ze współczynnikami zawartymi w tabeli, – obsada w gospodarstwie w terminie od dnia 1 kwietnia do dnia 30 września wynosi co najmniej 0,3 DJP/ha TUZ i maksymalnie 2 DJP/ha TUZ.
	Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe	524,45 zł Wsparcie przyznawane do powierzchni gruntów ornych, na których po plonie głównym lub po ugorowaniu są uprawiane międzyplony ozime, które nie są uprawą w plonie głównym w roku następującym po wysiewie tego międzyplonu lub wykonano wsiewkę śródplonową w uprawę w plonie głównym.
	Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia	104,89 zł Wariant podstawowy – plan nawozowy (określający dawki składników pokarmowych: N, P, K i Mg oraz potrzeby wapnowania): na piśmie lub przy użyciu narzędzia INTER-NAW lub innego narzędzia służącego opracowaniu planu nawozowego. Dopuszczalne jest stosowanie dawek nawozów niższych niż określone w planie nawozowym; rolnik musi prowadzić rejestr zabiegów agrotechnicznych na formularzu ARiMR.
		314,67 zł Wariant z wapnowaniem – jeżeli rolnik spełnia warunki do przyznania płatności w wariancie podstawowym, z tym że prowadzenie rejestru obejmuje również wskazywanie informacji o stosowaniu nawozu wapniowego, posiada imienny dokument albo inny imienny dokument potwierdzający zakup nawozu wapniowego, w którym wskazano jego ilość. Rolnik musi zastosować wapnowanie na powierzchni gruntów w gospodarstwie o pH niższym lub równym 5,5.
	Zróznicowana struktura upraw	314,67 zł Wsparcie przyznawane jest jeżeli, na gruntach ornych rolnik prowadzi co najmniej trzy różne uprawy, przy czym udział głównej uprawy w strukturze zasiewów nie może przekroczyć 65% i udział trzeciej lub w przypadku większej liczby upraw, łącznie trzeciej i kolejnych upraw nie może być mniejszy niż 10%.
	Wymieszanie obornika na GO w terminie 12 godzin od jego aplikacji	209,78 zł Wsparcie przyznawane jest jeżeli rolnik wymiesza obornik, pomiot ptasi lub produkt pofermentacyjny z glebą maksymalnie w terminie 12 godzin od jego aplikacji.
	Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbrzygowo	314,67 zł Wsparcie przyznawane jest jeżeli rolnik zastosuje nawozy naturalne, płynne lub produkty pofermentacyjne innymi metodami niż rozbrzygowo.
	Uprozczone systemy upraw	419,56 zł Wsparcie jest przyznawane do powierzchni gruntów ornych, z wyjątkiem gruntów ornych, na których jest prowadzona uprawa zerowa lub na których są uprawiane trawy lub inne zielne rośliny pastewne, jeżeli rolnik prowadzi uprawę roślin w formie uprawy konserwującej bezorkowej, w tym uprawy pasowej (strip-till).
	Wymieszanie słomy z glebą	209,78 zł Wsparcie przyznawane jest jeżeli rolnik prowadzi rejestr zabiegów agrotechnicznych na formularzu opracowanym przez ARiMR (udostępniony na stronie internetowej), rozdrobni całą słomę po zbiorze plonu głównego i wymiesza ją z glebą lub ją przyorze;
Biologiczna ochrona upraw	419,63 zł Płatność jest przyznawana za realizację wymogu zastosowania zabiegu ochrony roślin z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu preparatów mikrobiologicznych zgodnie z etykietą danego środka.	
Integrowana Produkcja roślin	1 363,77 Płatność jest przyznawana do powierzchni upraw prowadzonych w danym roku, zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin (IP) pod nadzorem podmiotu certyfikującego oraz do powierzchni trwałych użytków zielonych odpowiadającej powierzchni upraw prowadzonych w systemie IP.	
Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych	292,27 zł Płatność przyznawana do powierzchni TUZ zalanej lub podtopionej, przy czym zalanie lub podtopienie występuje, gdy stan wysycenia profilu glebowego wodą utrzymuje się na poziomie przynajmniej 80% co najmniej przez 12 następujących po sobie dni w okresie od dnia 1 maja do dnia 30 września roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie płatności. Płatność przyznawana jest do powierzchni położonych na działkach rolnych, na których jest realizowane zobowiązanie Re lub RSK, ekoschematy rolnictwo węglowe w zakresie praktyki ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt.	

Interwencje	Stawka płatności	Główne warunki	
Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne			
Interwencja 1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 Interwencja 2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000	[zł/ha]	Interwencje realizowane wyłącznie na TUZ oraz obszarach przyrodniczych położonych: Interwencja 1 – na obszarach Natura 2000; Interwencja 2 – poza obszarami Natura 2000	
Wariant 1.1./2.1. Zmienowilgotne łąki trzęślicowe	1568	obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego (wyjątek ochrona dubelta i wodniczki, wariant do realizacji w przypadku występowania warstwy cyfrowej odpowiednio dla danego gatunku – widoczne na mapie w e-wniosku); ograniczona liczba pokosów, ograniczone terminy użytkowania, ekstensywny wypas zwierząt;	
Wariant 1.2./2.2. Zalewowe łąki selernicowe i stonorośla	1452		
Wariant 1.3./2.3. Murawy	1612		
Wariant 1.4./2.4. Półnaturalne łąki wilgotne	1115		
Wariant 1.5./2.5. Półnaturalne łąki świeże	1497		
Wariant 1.6.1./2.6.1. Torfowiska – wymogi kluczowe	912		
Wariant 1.6.2./2.6.2. Torfowiska – wymogi kluczowe i uzupełniające	1536		
Wariant 1.7./2.7. Ochrona siedlisk łągowych rzadkich gatunków ptaków siewkowych (rycyk, kszyc, krwawodziób i czajka),	1055		
Wariant 1.8./2.8. Ochrona siedlisk łągowych dubelta i kulika wielkiego	1347		
Wariant 1.9./2.9. Ochrona siedlisk łągowych wodniczki	1555		
Wariant 1.10./2.10. Ochrona siedlisk łągowych derkacza	1055		
Interwencja 3. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000	836 zł/ha	TUZ-Natura 2000, brak siedliska przyrodniczego lub łągowego ptaków z Interwencji 1; <u>nie wymagana dokumentacja przyrodnicza</u> ; ograniczone: terminy użytkowania, liczby pokosów, ekstensywny wypas zwierząt.	
Interwencja 4. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.	2117 zł/ha	Minimalny wiek – 15 lat; gatunki: jabłonie, grusze, śliwy, wiśnie i czereśnie – odmiany w rozp. RSK.	
Interwencja 5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.	[zł/ha]	Lista gat. i odmian w rozp. RSK; możliwe zwiększanie, zmniejszanie powierzchni lub miejsca; I i IV rok – mat. siewny kwalifikowany lub kat. standard;	
Wariant 5.1. Uprawa rzadkich gatunków lub odmian roślin	1411	max. powierzchnia gat./odmiany: 5 ha.	
Wariant 5.2. Wytwarzanie materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin.	1619		
Interwencja 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	[zł/szt.]	bydło – polskie czerwone, biało-żółte, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe; konie – koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, sokólskie, sztumskie; owce – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górską odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhurska, wielkopolska, żelaźnińska, korideil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza, polska owca górską, białołowa owca mięsna; świnie – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra; kozy – koza karpacza, kazimierzowska, sandomierska; realizacja oraz koordynacja – IZ – PIB; <u>niewymagany plan działalności RSK</u> ; <u>jednorazowa płatność do buhaja w celu pozyskania nasienia – 15 131 zł/szt.</u>	
Zachowanie lokalnych ras bydła: 6.1.1. użytkowanie mleczne 6.1.2. użytkowanie mięsne	2738 1752		
Zachowanie lokalnych ras koni: • małopolskie i wielkopolskie 6.2.1.1. samice 6.2.1.2. samce • śląskie 6.2.2.1. samice 6.2.2.2. samce • koniki polskie i huculskie 6.2.3.1. samice 6.2.3.2. samce • zimnokrwiste w typie sztumskim i sokólskim 6.2.4.1. samice 6.2.4.2. samce	2669 5925 2461 5275 2395 5130 2185 2513		
6.3. Zachowanie lokalnych ras owiec	500		
6.4. Zachowanie lokalnych ras świń	1335		
6.5. Zachowanie lokalnych ras kóz	953		
Interwencja 7. Bioróżnorodność na gruntach ornych	[zł/ha]		7.1. – pas: szer. 3-20 m, pow. min. 0,1ha, min. 8 gat. rośliny wymienione w rozp. RSK, 7.2. – powierzchnia 0,1-0,5 ha, max 2 ogródki, min. 15 gat. roślin z listy z rozp. RSK.
7.1. Wieloletnie pasy kwietne	3501		
7.2. Ogródki bioróżnorodności	2342		

Interwencja Rolnictwo ekologiczne		
Pakiet 1. Uprawy rolnicze	1 697*/1 571**	Podstawa – objęcie systemem certyfikacji RE; lista gatunków możliwa do uprawy w ramach poszczególnych pakietów opublikowana w rozp. RE; pakiet 7 i 8 – zwierzęta w ilości min. 0,3 DJP/ha; Pakiet 10 – obsada 0,3-1,5 DJP na każdy ha UR w gospodarstwie.
Pakiet 2. Uprawy warzywne	3 021*/2 391**	
Pakiet 3. Uprawy zielarskie	1 856*/1 856**	
Pakiet 4. Podstawowe uprawy sadownicze	3 105*/1 961**	
Pakiet 5. Uprawy jagodowe	2 495*/2 213**	
Pakiet 6. Ekstensywne uprawy sadownicze	1 326*/1 326**	
Pakiet 7. Uprawy paszowe na gruntach ornych	1 638*/1 504**	
Pakiet 8. Trwałe użytki zielone	1 043*/1 043**	
Pakiet 9. Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi	1 640*/1 640**	
Pakiet 10. Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą	573*/573**	

*stawka do gruntów w okresie konwersji [zł/ha] **stawka do gruntów po okresie konwersji [zł/ha]

Wymagania wspólne dla wszystkich interwencji:

okres zobowiązania – 5 lat; minimalna wielkość działki rolnej w zobowiązaniu – 0,1ha;

obowiązek posiadania planu działalności RSK/RE sporządzonego przez doradcę rolniczego ze specjalizacją rolnośrodowiskową oraz prowadzenie rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

EKOSCHEMATY – możliwość łączenia z Interwencjami												
	Rośliny miododajne	Rolnictwo węglowe								Retencjonowanie wody na TUZ	Integrowana Produkcja	Biologiczna ochrona upraw
		Ekstensywne użytkowanie TUZ	Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe	Plan nawożenia	Zróżnicowana struktura upraw	Wymieszanie obornika na GO	Stosowanie płynnych nawozów naturalnych	Uproszczone systemy upraw	Wymieszanie słomy z glebą			
PROW 2014-2020												
RE	N	N	T ¹⁾	T	T	T	T	N	T	W	N	N
Interwencja 1, 2 i 3	N	N	N	N	N	N	T	N	N	W	N	N
Interwencja 4	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Interwencja 5	N	N	T	T	T	T	T	T	T	N	T	T
Interwencja 7.1.	N	N	N	N	T ²⁾	N	N	N	N	N	N	N
Interwencja 7.2.	N	N	T	T	T ²⁾	T	T	N	N	N	N	N
PS WPR 2023-2027												
RE	N	N	T ¹⁾	T	T	T	T	N	T	W	N	N
Pakiet 1.	T ³⁾	N	N	N	N	N	T	T	N	N	N	T
Pakiet 2.	N	N	N	T	T	T	T	N	N	N	T	T
Pakiet 3.	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Pakiet 4. I 5.	N	N	N	N	N	N	T	N	N	W	N	N
Pakiet 6.	N	N	T	T	T	T	T	T	T	N	T	T

T – tak, można łączyć na jednej działce rolnej

N – nie, nie można łączyć na jednej działce rolnej

W – Warunek wystąpienia na danej powierzchni zalania lub podtopienia, jest spełniony, jeżeli potwierdzą to dane udostępnione ARiMR, przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy

1) z wyłączeniem upraw przeznaczonych w Rolnictwie ekologicznym na zielony nawóz;

2) tak, ale uprawa w ramach Interwencji nie może stanowić jednej z trzech największych upraw w ramach praktyki Zróżnicowana struktura upraw;

3) tak, ale obszary z roślinami miododajnymi nie mogą stanowić jednej z czterech największych upraw w ramach Pakietu 1.

		Rośliny miododajne	Rolnictwo węglowe							Retencjonowanie wody na TUZ	Integrowana Produkcja	Biologiczna ochrona upraw	
			Ekstensywne użytkowanie TUZ zwierząt	Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe	Plan nawożenia	Zróżnicowana struktura upraw	Wymieszanie obornika na GO	Stosowanie płynnych nawozów naturalnych	Uprozczone systemy upraw				Wymieszanie słomy z glebą
Rośliny miododajne			N	N	T ¹⁾	T ²⁾	N	N	T	N	N	N	N
Rolnictwo węglowe	Ekstensywne użytkowanie TUZ	N		N	T	N	N	T	N	N	W	T	N
	Międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe	N	N		T	T	T ³⁾	T ⁴⁾	N	N	N	T	T
	Plan nawożenia	T ¹⁾	T	T		T	T	T	T	T	T ⁵⁾	N	T
	Zróżnicowana struktura upraw	T ²⁾	N	T	T		T	T	T	T	N	T	T
	Wymieszanie obornika na GO	N	N	T ³⁾	T	T		N	N	N	N	T	T
	Stosowanie płynnych nawozów	N	T	T ⁴⁾	T	T	N		T	N	T ⁵⁾	T	T
	Uprozczone systemy upraw	T	N	N	T	T	N	T		N	N	T	T
	Wymieszanie słomy z glebą	N	N	N	T	T	N	N	N		N	T	T
	Retencjonowanie wody na TUZ	N	W	N	T ⁵⁾	N	N	T ⁵⁾	N	N		T ⁵⁾	N
	Integrowana Produkcja	N	T	T	N	T	T	T	T	T	T ⁵⁾		N
	Biologiczna ochrona upraw	N	N	T	T	T	T	T	T	T	N	N	

T – tak, można łączyć na jednej działce rolnej

N – nie, nie można łączyć na jednej działce rolnej

W – uczestnictwo w co najmniej jednej z oznaczonych symbolem "W" interwencji stanowi warunek ubiegania się o ekoschematy Retencjonowanie wody na TUZ (z wyjątkiem wariantu Murawy w ramach RŚK)

1) tak, ale tylko gdy plan nawozowy dotyczy rośliny, która będzie uprawą w plonie głównym w kolejnym roku;

2) tak, ale obszary z roślinami miododajnymi nie mogą stanowić jednej z trzech największych upraw w ramach praktyki Zróżnicowana struktura upraw;

3) tak, jeżeli obornik, odchody z drobiu z bezściółkowego systemu utrzymywania zwierząt gospodarskich lub produkt pofermentacyjny nie będzie zastosowany bezpośrednio przed wysiewem międzyplonu;

4) tak, jeżeli nawóz lub produkt pofermentacyjny nie będzie zastosowany bezpośrednio przed wysiewem międzyplonu;

5) tak, gdy TUZ spełnia warunek ubiegania się o płatność do retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych;

CENY SKUPU MLEKA (14.03.2024 r.)

Spółdzielnia	Cena w zł. za jedn. tłuszczu	Cena w zł. za jedn. białka	Dopłata w zł. za klasę Extra	Średnia cena wypłacona za miesiąc /brutto/	Dopłata za wielkość dostawy	Dopłata
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” w Grajewie ZPM Mrągowo				2,88		
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” Z.P.M. Mrągowo				2,27		
Spółdzielnia Mleczarska „MLEKOVITA” Oddział w Lubawie	0,11	0,10	0,10+0,05	2,03	0,10-0,22	Premia 0,25 dla każd. Prod. + 0,05 za zbiornik 0,04 za GMO + 0,02 za kontr użytkowości.

CENY SKUPU ŻYWCA (zł/kg) (14.03.2024 r.)

Wyszczególnienie	Zakłady Mięсне MORLINY S.A. na zlecenie firmy OSI Poland FOOD WORKS Sp. z o.o.	Zakład Uboju Bydła Biskupiec	Ubojnia „Kąsek” Kisielice
ŻYWIEC WIEPRZOWY	brak skupu	brak skupu	Żywiec wieprzowy Strefa niebieska – 6,40 zł + VAT, Strefa różowa – 6,40 zł + VAT, Strefa czerwona 6,40 zł – 0 + VAT – WBC kl. E – 9,30-9,35 + VAT Maciorki 3,60 zł+Vat
ŻYWIEC WOŁOWY	poubojowa klasa 0: jałówki – śr. 10,80 buhajki – śr. 9,50	poubojowa netto: jałówki pow. 320 kg R – byki pow. 300 kg R –	jałówki: brak skupu byki /HF/: 10,00-12,00 zł + VAT byki mięsne: brak skupu
ŻYWIEC KROWY	śr. 10,15	poubojowa WBC netto > 320 kg R –	brak skupu

ŚREDNIE CENY TARGOWISKOWE (w zł) (14.03.2024 r.)

Targowisko / towar	pszenica (dt)	jeczmięń (dt)	pszenżyto (dt)	ziemniaki (dt)	jaja (szt.)
Biskupiec				250-300	1,20-1,50
Elk	60-68	53-59	60-67	75-92	1,10-1,40
Giżycko	55			200-270	1,00-1,80
Olecko	75	70	65	180-240	1,00-1,60
Orneta				250	1,20
Pisz				140-220	0,80-1,60
Szczytno				300	1,40

CENY USŁUG ROLNICZYCH (14.03.2024 r.)

Usługa/firma (zł/godz)	SKR Rybno	SKR Rudzienice	Agroperfekt Kiselice
Orka pług 4-skibowy	200 (godz)	300,00	300 zł/ha
Orka pług obrotowy 4-skibowy		360,00	
Roztrząsanie obornika		225,00	
Transport 1-przyczepa	200 (godz)	200,00	
Transport 2-przyczepy		230,00	
Siew kukurydzy, siewnik 6-rzędowy (GPS, kontrola sekcji)		250 zł/ha	220 zł/ha
Najem ciągnika		210/ ha	
Siew nasion kukurydzy (siewnik Gaspardo 6-rzędowy)		330 zł/ha	
Siew zbóż			210 zł/ha
Wysiew nawozów		210,00	
Rozwożenie wapna z załadunkiem			900 zł/24 t
Kultywator	200 (godz)		
Agregat 2 kultywatory z wałkiem		360,00	
koszenie kosiarką rotacyjną		235,00	
Zbiór prasą Z 224 słomy i siana		19,37-23,72 zł/ha	
Wypożyczenie ciągnika		125,00	
Podsiew traw siewnikiem APV		320 zł/ha	250 zł/ha
Talerzowanie		320,00	
Ładowarka/cyklop		210,00	
Koparka	250 (godz)		
Równarka	150 (godz)		
Zestaw niskopodwoziowy	200 (godz)		
kombajn Bizon Zo 58 (szarpacz słomy)		550,00	
Odwóz kisonki 4 t		200,00	
Prasowanie słomy na bele prostopadłościennie			55 zł/szt
Zbiór zielonek		700-750	330 zł/przyczepa
Sieczkarnia 8 rzędowa ha+2 odwozy		1400 zł/ha	
Sieczkarnia 6 rzędowa+ 2 odwozy		1400 zł/ha	
Sieczkarnia 6 rzędowa godz.		1650,00	
Sieczkarnia 8 rzędowa godz.		1650,00	
Roboczogodzina warsztat		100,00	
Rębak z obsługą		200,00	
Rębak wynajem		500,00	
Wywóz + rozrzutnik		225,00	
Gnojowica 2000 l		210,00	
Gnojownica 4000 l		245,00	
Wysiew nawozu-wapno		210,00	
Prasowanie bele McHale 120-160			28zł/120 cm

Żywienie cieląt suchym TMR-em

Prawidłowy odchów – już od pierwszych godzin życia – wpływa korzystnie na wzrost cieląt, ich zdrowotność oraz rozwój tych narządów, które w wieku produkcyjnym zdecydują o wartości użytkowej bydła. Najważniejszym czynnikiem wpływającym na zdrowie i kondycję cieląt jest ich prawidłowe żywienie.

Sabina Obuchowska

Starszy Doradca Zespołu Doradców w Nowym Mieście Lubawskim

Wyróżniamy kilka okresów, w których zachodzą istotne zmiany w rodzaju i składzie komponentów dawki pokarmowej. Różnicowanie dawek pokarmowych związane jest z rozwojem układu pokarmowego młodego bydła jak również z przyzwyczajaniem młodzieży do paszy, która będzie stosowana w dorosłym życiu. Popularnym trendem w żywieniu cieląt staje się podawanie suchego TMR-u w okresie skarmiania pasz płynnych dzięki czemu działamy „motywująco” na rozwój żwacza. Cielęta bardzo dobrze tolerują podawanie paszy treściwej z zawartością włókna strukturalnego i dodatkami mineralno-witaminowymi.

Suchy TMR

Struktura + treść = duża objętość żwacza +
+ rozwinięte brodawki żwaczowe

Czym jest suchy TMR?

Suchy TMR to pasza, która w swoim składzie zawiera ziarno zbóż poddane obróbce bądź śrutę zbożową, komponenty białkowe, melasę, siewki z siana i słomy, susze z roślin motylkowatych, witaminy, dodatki mineralne i drożdże. Dodatkowy komponent może stanowić granulowany starter, musli lub suche mieszanki paszy objętościowej.

Na rynku paszowym mamy dostępne gotowe mieszanki TMR jednak przy posiadaniu własnego zaplecza paszowego warto sporządzić suchy TMR we własnym zakresie, dzięki czemu obniżymy koszty produkcji. W przygotowaniu własnego TMR-u dla cieląt warto przestrzegać kilku niezbędnych zasad:

- zawartość suchej masy użytych komponentów powinna wynosić co najmniej 80%,
- słoma użyta do mieszanki powinna być jak najlepszej jakości, bez zanieczyszczeń i pleśni,
- 70 do 80% dawki powinna stanowić pasza treściwa sypka lub granulowana,

- 20% dawki powinna stanowić pasza objętościowa, krótko pocięta,
- zawartość energii powinna wynosić 12 MJ ME/kg a zawartość białka ok. 150 g na 1 kg paszy,
- zaleca się dodanie płynnych dodatków np. melasy, która pełni rolę lepszycza użytych komponentów zwłaszcza objętościowych, ponadto jest bogatym źródłem energii i ma słodki posmak dzięki czemu jest chętnie pobierana przez cielęta.

Kiedy możemy stosować suchy TMR u cieląt?

Suchy TMR możemy podawać cielętom już od 4 tygodnia życia. W początkowej fazie w celu przyzwyczajenia cielęta powinno się go podawać w połączeniu ze starterem przez około 7 dni w ilości ok 0,5 kg dziennie. W przypadku pobrania przez cielę suchego TMR-u w ilości ok. 2 kg dziennie zaleca się stopniowo zmniejszać podawanie preparatu mlekozastępczego. Dodatkowo zaletą suchego TMR-u jest możliwość jego przechowywania nawet do kilku tygodni w suchych i higienicznych warunkach. Wczesne wprowadzenie pasz stałych pozwala na osiągnięcie wysokich przyrostów masy ciała oraz sprzyja prawidłowemu rozwojowi przewodu pokarmowego. Wprowadzenie do dawki żywieniowej suchego TMR-u skutkuje bezpieczną i łatwą redukcją ilości podawanej paszy płynnej aż do momentu całkowitego jej odstawienia.

Źródła:

- A.Każmierczak. 2023. Żywienie bydła mlecznego w kontekście wysokiej wydajności wpływu na środowisko.
- <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/mleko/jak-skarmiac-cieleta-suchym-tmr-em-2384116> (dostęp na dzień 27-02-2024)
- <https://elita-magazyn.pl/articles/cieleta-mlode-bydlo/jak-przygotowac-suchy-tmr-dla-cielat-2352799> (dostęp na dzień 27-02-2024)
- <https://www.portalhodowcy.pl/czasopisma/hodowca-bydla/hodowca-bydla-archiwum/286-hodowca-bydla-4-2018/3303-odchow-cielat-z-wczesnym-wykorzystaniem-pasz-stalych-suchy-tmr>

Choroby pszczół

Rola pszczół wzrasta coraz bardziej we współczesnym rolnictwie, wraz z jego uprzemysłowieniem i chemizacją, zaś likwidacja nieużytków zmniejsza liczbę dzikich owadów zapylających. Pszczoła miodna (*Apis mellifica*) jest jedynym owadem zapylającym, którego pracą człowiek potrafi kierować, uzyskując jednocześnie niczym niezastąpione produkty, jak miód, воск, kit pszczeli i pyłek kwiatowy.

Sylwia Zubek

Doradca Zespołu Doradców w Kętrzynie

Bardzo często za przyczynę niepowodzenia w hodowli pszczelarze uważają złą pogodę, popełnione błędy hodowlane, nieodpowiednie pożytki, nie zwracają zaś uwagi na choroby pszczół. Tymczasem dobre wyniki w hodowli w postaci obfitego zbioru produktów pszczelich są w dużym stopniu uzależnione od stanu zdrowia rodzin pszczelich i warunków higienicznych w pasiece.

Warroza – groźna choroba pszczół, która dotarła do Polski w 1980 roku. Pasożyt *Varroa jacobsoni* wywołuje schorzenie pszczół dorosłych i ich form rozwojowych, powodując duże straty w pasiekach mogące prowadzić nawet do całkowitego ich zniszczenia.

Pasożyt *Varroa jacobsoni* odznacza się dużymi rozmiarami i jest widoczny gołym okiem. Ciało samic ma kształt elipsowaty, jest schitynizowane, spłaszczone grzbietowo-brzusznie. Młode samice mają zabarwienie beżowobiałe, a w miarę dojrzewania robią się ciemnobrązowe, połyskujące. Samce mają kształt lekko owalny o kolorze perłowobiałym. Samce oraz postacie rozwojowe *Varroa jacobsoni* pasożytują tylko na czerwiu. Samce nigdy nie opuszczają komórek plastra, a po zapłodnieniu samicy giną. Widoczne na pszczołach robotnicach, trutniach i matkach pasożyty to dojrzałe płciowo samce. Na ciele pszczół lokalizują się na grzbietowej i bocznej powierzchni ciała, w miejscu połączenia głowy z tułowiem i tułowia z odwłokiem. Na tułowiu najczęściej znajduje się między pierścieniami odwłoka, gdzie wciskają się, stając się niewidoczne.

Długość życia *Varroa jacobsoni* wiąże się z długością życia pszczół. Pasożyt w okresie wiosenno-letnim żyje około 2-3 miesiące, a jesienią i zimą 6-8 miesięcy. Pasożyty są wrażliwe na wysuszenie, bezpośrednie działanie światła i promieni słonecznych. Często przy przeglądaniu ula wciskają się głębiej pod segmenty odwłoka pszczół. Roztocz wykazuje również dużą wrażliwość na wysokie temperatury: przy temperaturze 48°C odpada od ciała pszczoły. Pasożyty są wytrzymałe na głód.

Rozwój pasożyta odbywa się tylko w ulu gdy w rodzinie pszczolej znajduje się czerw. Na wiosnę, z chwilą rozpoczęcia czerwienia matek, samice *Varroa jacobsoni* zaczynają również składać jajeczka. Pojawienie się czerwia trutowego rozpoczyna gwałtowne rozmnażanie pasożyta, które ustaje dopiero po wygryzieniu ostatnich pszczół. Dojrzała samica pasożyta znajduje się na powierzchni ciała młodych ulowych pszczół, które zajmują się wychowem czerwiu. W czasie karmienia lub prac porządkowych roztocz przedostaje się do komórek tuż przed ich zasklepieniem, gdzie składa jaja. Jednorazowo może to być od 4 do 6 jaj, maksymalnie 12 sztuk. Cykl rozwojowy samicy trwa 8-9 dni, samca 6-7 dni. Przebieg i objawy warrozy w rodzinie pszczolej zależą od natężenia inwazji pasożyta i siły rodzin pszczelich.

W rodzinach silnych objawy choroby są mniej zauważalne i początkowo choroba ma przebieg utajony. Typowe objawy mogą być widoczne dla pszczelarza najczęściej w 2-3 roku od zakażenia roztoczem. Objawy choroby to:

- wyrzucanie czerwiu na zewnątrz ula (martwy znajduje się na deseczkach wylotowych przed ulem) są to przeważnie poczwarki pszczół – robotnic i trutni),
- martwe lub pełzające pszczoły przed ulem,
- zauważalna liczba pszczół z zaburzeniami rozwojowymi skrzydełek, odnóży, tułowia,
- występowanie nastrojów rojowych i rójek,
- spożywanie większych zapasów pokarmu, niekiedy wystąpienie biegunek,
- opuszczanie uli przez chore rodziny pszczoły,
- silne osłabienie rodzin wiosną i jesienią,
- osypywanie się rodzin pszczelich na przedwiośniu lub w listopadzie i grudniu,
- widoczne objawy innych chorób, jak zgnilec złośliwy, kiślica, duża inwazja gąsienic motyli woskowej.

Tylko wczesne rozpoznanie warrozy, jeszcze przed wystąpieniem objawów klinicznych, może przyczynić się do zmniejszenia inwazji pasożyta i uchronić pasiekę od zniszczenia.

Do zwalczania choroby stosowane są metody biologiczne i chemiczne niszczenia pasożyta. Najlepsze efekty lecznicze daje stosowanie obu tych metod jednocześnie.

Źródło:

- „Warroza i inne choroby pszczół” Krystyna Szymanowska-Bielawska

Piękna wieś, bogata wieś – moje dziecięce lata

Teresa Przyczyna

Praca zgłoszona do konkursu wspomnień pn. „W kręgu ogniska domowego na Warmii i Mazurach. Osoby, przedmioty, relacje na warmińsko-mazurskiej wsi XX wieku. Opowiadania wybrane”. Opublikowana w wydanym przez WMODR tomiku wspomnień.

Lubię dzieciństwo moje, zapach lasu i świeżych prosto z krzaczka zerwanych poziomek oraz jagód. Pachnące jak nigdzie jezioro i te cudne ramiona słońca w nim chłodzące się.

Urodziłam się w Olsztynie w 1960 roku, jestem olsztynianką, ale moje serce jest i było związane z klimatem wiejskim, czyli z polską wsią. Blisko dwadzieścia lat temu zamieszkałam ponownie na wsi, lecz nie są to już wiejskie kochane z tamtych lat pejzaże, ani zapachy. Szkoda. Mój tata i jego rodzeństwo przez różne koleje wojenne i powojenne zamieszkałi w różnych miastach w Polsce. Moja mama urodziła się na wsi, jej rodzeństwo pozostało w większości na wsi i w małych miasteczkach. Rejony ich zamieszkania były w bliskim kręgu, np. Pisz, Ruciane-Nida oraz wioseczki Uściany, Wejsuny, Onufryjewo, Popielno, Turowo i Łosewo. Rodzice moi pochodzili z wielodzietnych rodzin, mieli po ośmioro rodzeństwa. Moje opowiadanie będzie związane z rejonami mojej mamy, gdzie od mojego urodzenia, z rodzicami i rodzeństwem, spędzaliśmy święta, całe wakacje i uczestniczyliśmy w różnych wydarzeniach np. wesela, sianokosy lub wykopki. Wspominając te czasy najbardziej przypominają mi się lata od 1967 do 1972 roku.

Łosewo to miejscowość, w której urodziła się moja mama, dosłownie urodziła się w swoim domu rodzinnym. Początek marca 1932 roku, wszędzie zawiało, śniegu po pas, brak jakiegokolwiek połączenia komunikacyjnego. Nigdy ze szczegółami nie dowiedziałam się jak to wszystko odbywało się, ale wiem, że od babci poród odbierały sąsiadki. Mama urodziła się cała i zdrowa. Chata na obrzeżach wsi pod lasem, dojazd kiepski, nawet saniami ciężko dojechać. Jak pamiętam, to byłam tam tylko parę razy między 1967 a 1969 rokiem. Dach pokryty strzechą, cała chata zbudowana z grubych belek drewnianych, a podłoga w kuchni to klepisko. Jedynie w dwóch pokojach położone były na ziemi grube dechy. Ściany od środka domu ocieplone gliną i słomą i wybielone kredą, a wszędzie na ścianach powieszono bardzo dużo dużych obrazów. Przedstawiały najczęściej różnych świętych, ale były też portrety członków rodziny. Były one w ten sposób powieszane, że góra obrazu odchyłona była od ściany. Jak już byłam starszą dziewczyną to dowiedziałam się, że za obraz były wkładane jakieś kosztowności, aby nikt ich nie skradł, a dla złodzieja byłaby „kara Boża”. W domu tym mieszkał mojej mamy rodzony brat z żoną i kilkorgiem dzieci, dziadek już nie żył, a babcię wzięła do swojego domu do Pisu najmłodsza siostra mojej mamy. Ciocia Genia, czyli Eugenia, była pielęgniarką w szpitalu w Pieszku przez prawie 50 lat, jedyna z rodzeństwa, która żyje do dziś.

Dom moich dziadków stoi w tym samym miejscu do czasów obecnych, jest to mały skansen. Przedsiónek, trzy izby, jedna to kuchnia, w której stół na środku królował, a przy ścianie bardzo duża kuchnia kaflowa z żeliwnymi fajerkami. Kuchnia służyła do pieczenia chleba, ciast drożdżowych, go-

towania wszelkiego jadła oraz do grzania wody i ogrzewania pomieszczeń, drewnka paliły się w niej od rana do wieczora. W dwóch pokojach większość powierzchni zajmowały łóżka do spania, duża toaleta z lustrem i ogromna trzydrzwiowa szafa. W szafie, poza ubraniami do noszenia na co dzień, były również te odświętne. Zawsze bardzo mocno mój węg przykuwał zapach wykrochmalonych i sztywno wyprasowanych obrusów, poszew, serwetek i koszul. Wszystko równiutko ułożone jedno na drugie, w każdej chwili wyjęte, można było bezpośrednio położyć na stół, kołdry i poduszki lub założyć na siebie. Jeszcze w tamtym czasie do prasowania używano żelazko na duszę, wkładano do środka gorący żar z pieca. Na szczytach półek były przybite gwoździkami piękne ręcznie wyhaftowane tasiemki. W przedsióniku było zawsze dużo butów, rano każdy swoich poszukiwał, ale najczęściej dzieciaki w porach letnich wybiegały na dwór na boso. Nikt nie zwracał uwagi na to, czy się kurzyło, czy deszcz padał i było błoto. W kałużach brodziliśmy, a potem w trawie, w ogrodzie nogi czyściliśmy. W sadzie nikt trawy nie kosił, zawsze była soczysta, wysoka i gęsta. Rano do dużej miski lub aluminiowej wanienki wlewaliśmy wodę ze studni, która do wieczora słońcem się nagrzała. To była nasza toaleta, przed wejściem do domu myliśmy tylko twarz, ręce i nogi. W każdym pomieszczeniu stały łóżka do spania, a kilka z nich stanowiło ławy do siedzenia. Na noc wyciągało się skrzynię spod siedzenia, układało się siennik. Trzeba było długo się kręcić i układać, aby słoma nie kolila w nogi, pośladki i plecki. Kładliśmy się spać jak tylko robiło się szarawo, w pomieszczeniach było ciemno, jedynie w kuchni paliły się świeczki, elektryfikacja dotarła tam w połowie lat siedemdziesiątych. Bardzo mocno było przestrzegane, aby była modlitwa przed spaniem, jak to mawialiśmy, była to rzecz „święta”. W każdym pokoju przy łóżku rodzice lub ktoś z dorosłych klęczał z dziećmi i głośno mówił pacierz. Musieliśmy powtarzać za nim wszystko bardzo dokładnie, a jeśli dziecko umiało pacierz, to mówiło równolegle. W kuchni przesiadywali wieczorami dorośli, grali w karty, palili papierosy i często śpiewali piosenki ludowe.

Po całym, nieraz pracowitym, dniu szybko zasypialiśmy, bo poza zabawami na dworze każdy z nas, bez względu na wiek, miał swoje obowiązki. Najczęściej obieraliśmy ziemniaki, musiało być ich zawsze dużo obranych, bo nas wszystkich było wiele osób. Wielokrotnie na drugi dzień robiło się z nich kopytka lub odsmażało do zsiadłego mleka. Po posiłkach do dużej miski z ciepłą wodą były wkładane naczynia, każde z nas miało swój dyżur, nikt nikomu nie przypominał o tym, że na wieczór naczynia mają być umyte. Najgorsza robota to było zamiatanie wszystkich izb. Podłogę trzeba było polać wodą, wszystkie okna pootwierać na oścież i firaneczki tak ścisnąć, aby się nie okurzyły i nie pogniotły. Wszyscy wychodziliśmy na zewnątrz, jedna osoba zamiała podłogi miotłą zrobioną z witek wierzby. Tę czynność wykonywali starsi, ale zawsze w słoneczny, ciepły dzień. Większość naszych

codziennych posiłków było bezmięsnych, najczęściej mącznych lub ziemniaczanych. Pierogi leniwe lub z jagodami, kopytka i różne ziemniaczano-mączne kluski. Najczęściej były okraszone smażonymi skwarkami z drobno pokrojonych kawałków słoniny i cebuli. Często również jedliśmy makaron własnej roboty z truskawkami, wiśniami lub poziomkami wymieszane ze śmietaną. Wszystkie owoce zbierały najczęściej najmłodsze dzieci, a makaron robiło starsze rodzeństwo. Dorośli mieli swoje obowiązki w polu, oborze, przy rąbaniu drewna i inne. Śmietana, mleko i zsiadłe mleko było swojskie, bo wujostwo miało kilka krów. Tylko w niedzielę były obiady z mięsem, a najczęściej rosół z kury, którą gotowało się kilka godzin. Ciocia mówiła, że musi pykać na ogniu wolniutko. Wszystkie warzywa rosły w ogrodzie, wielkie soczyste marchwie, pietruszka, seler i cebula, która była obowiązkowo opiekana na ogniu przed włożeniem do rosola.

Jednak większość lat dziecięcych przebywaliśmy w Uścianach, od 1967 do 1972 roku u najlepszej cioci na świecie, cioci Marysi, najstarszej siostry mojej mamy. Do Uścian jechaliśmy kilka razy w roku, wsiadaliśmy do pociągu w Olsztynie a wysiadaliśmy w Pisz. Sto kilometrów pociąg jechał około trzech godzin. Wielka lokomotywa wypuszczała z komina i spod kół ogromną parę, siedzenia były drewniane a do każdego przedziału wchodziło się z peronu osobnymi drzwiami. Na dworcu w Pisz czekaliśmy na autobus tak zwany „ogórek”. Latem w nim było piekielnie gorąco, nawet otwarte okienka nie dawały ochłodzenia, natomiast zimą było tak w nim zimno, że wszystkie okna były oszronione. Będąc już w domu cioci pamiętam, że cioci słowa były „święte”, wystarczyły wypowiedziane raz, stonowanym głosem i na komendę zapadała cisza. Zawsze była „dyscyplina” nikt na nikogo nie krzychał, nie wyzywał i nawet żadnych szturchańców nie było. Wszyscy do niej się garnęli, na święta Wielkanocne lub Boże Narodzenie potrafiło zwać się kilka jej siostr i braci z rodzinami. Każdy – starszy, młodszy, czy dziecko – miał swoje „miejsce”, wiedzieli co mają robić. Jak na tamte lata dom cioci i wujka był większy i bardziej „nowoczesny” niż w Łosewie. Cały murowany, wybudowany w końcu lat pięćdziesiątych. Izby były duże i w całości podpiwniczone. W kuchni w drewnianej podłodze była kłapa, którą unosiło się i schodziło do ciemnej chłodnej piwnicy. Wcześniej braliśmy drewniany świecznik z uchwytem, w którym tkwiła świeca zawsze już bardzo nadpalona. Kawalkiem drewna odpalało się żar w kuchni, zapalało świeczkę i schodziło do piwnicy po stromych drewnianych schodach. Najczęściej schodziło się tyłem, aby uniknąć zsunienia się po wytartych drewnianych stopniach. Zanim zeszliśmy na dół to starsze rodzeństwo straszło młodszych duchami lub trupami, że są na dole. Było mnóstwo pisku i często młodszy uciekali. W piwnicy były przechowywane wszelakiego rodzaju smakołyki, np. kiełbasy, salcesony i kaszanki, peklowane mięsa i grube na 10-12 cm solone słoniny. Mnóstwo ziemniaków, buraków, cebuli i marchwi, wszystko przegrodzone od siebie drewnianymi dechami. Największy zapach dawała zakiszona w wielkiej drewnianej beczce kapusta z solą, marchwią i kminkiem. Było tam mnóstwo półek, na których stały słoiki z kompotami, powidłami z wszelakich owoców oraz marynowane grzyby, a najwięcej na klepisku stało drewnianych skrzyń, w których wstawione były butelki z podpiwkami. To był taki napój bezalkoholowy robiony na razowym chlebie. W go-

racę letnie dni był to najsmaczniejszy chłodny napój, który miał gaz. W domu tym były trzy pokoje, a w każdym z nich ogromne drewniane z bardzo wysokim zagłówkiem łóżko, a nad nim obrazy z wizerunkami świętych. Stały w pokojach również skrzynie z drewna malowane w różne wzory, toalety z dużym lustrem i szafy, a na nich kilka kartonowych mocno startych walizek z metalową rączką. Toaletka z dużym lustrem pośrodku i dwoma bocznymi skrzydłami na zawiasach były ulubionym moim meblem. Można było w nim przeglądać się od góry do dołu i wyginać ciało, popisywać się przy wszystkich. Wieczorem przed spaniem lustro było zasłaniane prześcieradłem, aby „coś” złego w nim w nocy nie ukazało się. Nad oknami zamocowane były pręty z kółkami metalowymi, do których uczepiono bardzo gęsto białutkie kwiatiste firany długie aż do podłogi. Na parapetach stały kwiaty w glinianych donicach, najczęściej aloes i geranium tzw. anginka, które służyły do leczenia katarów, otartych kolan i innych chorób. A nade wszystko miały ten cudowny zapach wydobywający się z nich, który dawał świeżość pomieszczeniom. Łóżka były tak duże, że spała w jednym cała rodzina. Od tak zwanej głowy spali rodzice a w nogach spałyśmy we trzy siostry. Jak już urodził się brat, to spał między rodzicami lub w kołysce przy łóżku. Wszyscy wysypialiśmy się i wstawialiśmy bez siniaków. W wakacyjne dni poranek zaczynał się najczęściej tak samo. Dzieci po śniadaniu zbierały jajka w kurniku lub za stodołą, gdzie były wypuszczane kury. Jeśli jajek było zbyt mało do potraw lub do ciasta trzeba było „zorganizować” łapanie kur. Byłam w tym specjalistką, łapałam kurę, ugniatałam ją po brzuchu i jajko zawsze „wydusiłam”.

Wiele czynności, które wykonywaliśmy zależały od pory roku lub miesiąca w porze wakacji. W miesiącu lipcu w sadzie dojrzały czereśnie, wiśnie i przepyszne pachnące jabłka papierówki. Teraz jak wspominam tamte lata, to przypominają mi się chwile kiedy bardzo często w owocach tych były małe pełzające robaczki. Było zawsze przy tym wiele krzyku, a najczęściej owoc łądował na kimś lub w trawie. W lesie na krzaczkach dojrzało mnóstwo jagód i poziomek oraz grzyby kurki. Las był tuż za domem, dzieci nie obawiały się tam chodzić, szło nas kilkoro i zawsze szliśmy przy drodze i po obrzeżach lasu, zawsze na widoku mieliśmy dom. Owoce w sadzie lub w lesie trzeba było zbierać nie tylko do codziennych potraw, ale również na zimę do słoików. W czasie zbierania owoców było zawsze mnóstwo uciechy, dziewczynki zaczepiały sobie na uszy czereśnie i popisowały się jakie są ładne. Natomiast w lesie czasami więcej jagód zjedliśmy niż nabieraliśmy. Z bardzo umorusanymi, granatowymi buziami i zębami wracaliśmy do domu. Zbieraliśmy również szczaw na polu do zupy, którą gotowała moja mama. Było w niej zawsze dużo jajek ugotowanych na twardo i do tego osobno ugotowane ziemniaki okraszone słoniną. W ogrodzie rosło mnóstwo szczypioru i czosnku oraz kopru. Wysuszone koper to ziarna kminku, które dodawało się do kiszenia kapusty. Kto był odważniejszy zrywał i zjadał łydgi czosnku. Najbardziej szczypior smakował ze świeżo upieczonym chlebem z masłem i solą. Jedliśmy również kromkę chleba zamaczaną w czarnej kawie i posypanej cukrem lub chleb posmarowany masłem i musztardą. Pyszne czasy, pyszne lata. Wypieki chleba i ciast drożdżowych oraz ich zapach pamiętam do dziś. Przygotowaniem zaczynu do chleba w bardzo

dużej dzieży (wielka drewniana miska) oraz wyrabianiem wypieków zajmowała się ciocia Marysia. Wyrabiała w dzieży tyle ciasta na chleb lub ciasto drożdżowe, że upiekła z tego po cztery blachy. Nie pamiętam jej, aby była kiedykolwiek zła lub zmęczona. Teraz jak sobie pomyślę to z pewnością była bardzo, bardzo zmęczona. Pamiętam ją, że zawsze coś robiła, to doła krowy, wyrabiała ciasto, krzątała się po kuchni, poszła do ogrodu popielić i tak od rana do wieczora. W domu był przedsiónek, w którym stał drewniany regał z półkami. Wypieczone bochenki chleba i ciasta drożdżowe były na nim wykładane i przykrywane ścierkami lnianymi. Moja mama lub starsze siostry w tym czasie pilnowały młodsze dzieciaki, albo prały w dużych wanienkach ubrania i pościel. Najczęściej tarły kawałkiem mydła szarego po ubraniu i szorowały materiał po metalowej tarze.

W sadzie, gdzie było najbezpieczniej, między drzewami rozwieszonych było mnóstwo sznurów i tam wieszano rzeczy. Napisałam, że w sadzie było najbezpieczniej, bo po całym gospodarstwie łąził różny drób. Wielokrotnie nie dało się rady dopilnować w zagrodzie indorów i gęsi, które były wredne i ciągle nas szczypały po łydkach oraz dziobały poszwy. Starsze rodzeństwo bardzo często wyganiało je z podwórka machając do nich dużymi wtkami z drzew. Podwórko, to dopiero był jeden wielki plac zabaw. Wychodząc z domu mieliśmy przed sobą dużą głęboką studnię i wielką stodołę, po lewej sad, ogród i kurnik, a po prawej obora i WC. Tradycyjnie jak w tamtych latach, zbita z desek budka z wyciętym serduszkami na drzwiach, a w środku siedzenie z dużym otworem. Jak sobie przypomnę tamten czas, to popadam w podziw, że żadne dziecko tam nigdy nie wpadło. Czasami po kilka razy w ciągu dnia trzeba było z tego pomieszczenia skorzystać, a najgorzej było zimą w siarczysty mróz. Myśląc o oborze to najczęściej przypomina mi się jak wujek gotował w wielkim parowniku ziemniaki dla świń. Przy oborze było utworzone ognisko, obłożone dużymi kamieniami, a w nich rozżarzone drewna i na to stawiany był parownik. Do ugotowanych ziemniaków wsypywano jakieś proso lub otręby, nie pamiętam co to było, ale najbardziej utrzymałam sobie moment jak podkradaliśmy z kotła ugotowane ziemniaki. Trzeba było dopilnować tego momentu jak wuj szedł po proso, aby do parownika dosypać, ktoś stał na czatach, a reszta wyciągała ziemniaki tak szybko, aby się nie poparzyć. Zjadaliśmy się nimi prawie całe wakacje, lecz któregoś razu spotkało nas zdziwienie, gdy otwierając pokrywę w środku były ziemniaki utłuczone. Wujek widział zawsze to co my robimy i w końcu sam zrobił dla nas kawał.

Troszkę inne były klimaty w miesiącu sierpniu. Zbieraliśmy grzyby w lesie, a mój tata był specjalistą w dziedzinie ich przebiegania. W lesie, gdzie wcześniej zbieraliśmy owoce leśne, teraz rosły grzyby, np. maślaki, podgrzybki i borowiki, tam chodziliśmy z dorosłymi. Trochę z wysuszonych grzybów na blaszce lub na sznurkach nad kuchnią kaflową zabieraliśmy do Olsztyna. Pyszny dodatek do bigosu lub innych potraw na święta Bożego Narodzenia były dobrym wspomnieniem wakacji. Pod koniec miesiąca sierpnia poza wszystkimi czynnościami wyżej wymienionymi, braliśmy udział w sianokosach. Jechaliśmy na pole wozem drabinistym. Dla naszego bezpieczeństwa najczęściej najmłodszy siedzieli na podłodze wozu. Wujostwo miało sześcioro dzieci

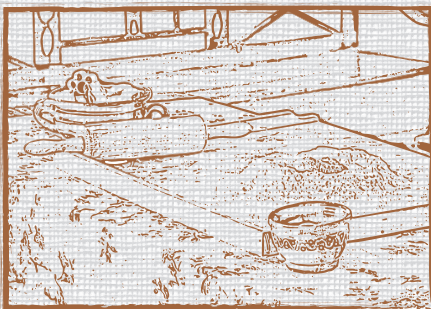
po kilka lat od nas starsze. Mój najstarszy stryjeczny brat był ode mnie starszy 15 lat. Jak miałam 8 lat to on już był żonaty. Jadąc na sianokosy wiele razy on powoził, robił to umiejętnie i często popisывał się jak to koń jego słucha. Nie musiał „strzelać” z bata, aby koń trafił do celu, a prawda była taka, że koń tak często przemierzał trasy, że wiedział gdzie iść. W żniwach najczęściej pomagaliśmy zbierać kłosa, przynosząc na gromadę, z której zwijano snopek. Wszędzie w polu była ręczna robota, czyli ścinanie zboża kosą, czy związywanie przez dorosłych snopków, czy wrzucanie siana na wóz. Cieszyliśmy się wszyscy jak po zebraniu zbóż lub siana nie spadł deszcz. Ułożona sterta siana na wóz była bardzo, bardzo kopiaista. Wspinając się po wozie lub podrzuceni przez dorosłych wracaliśmy na całej kopie do domu. Jadąc polnymi drogami najlepszą uciechą było łapanie gałęzi drzew. Siano było zwożone kilka razy w tygodniu do stodoły aż po sam dach. Nad wielkimi drzwiami stodoły było okienko, do którego była podstawiona drabina. W tym czasie zawsze nocowaliśmy na sianie, było nas wielokrotnie dziesięcioro dzieci starszych i młodszych. Spaliśmy na sianie, przykrywając się różnymi kapami. Często bardzo wczesnym rankiem uciekaliśmy ze stodoły, bo, albo pod dachem robiło się bardzo duszno, albo oblaży nas pchły. Druga część stodoły była założona zbożem, maszyną do młócenia i innym sprzętem, tam dzieciaki miały zakaz wstępu. Wielokrotnie wypędziliśmy krowy na pastwisko, przechodząc przez drogę trzeba było pilnować, aby na boki drogi nie rozlaży się. Każda krowa na łące była na łańcuchu i opalowana. Po kilku godzinach szliśmy zazwyczaj z cicią na pastwisko, aby przepalikować je w inne miejsce, żeby miały świeżą trawę do żarcia. Ciocia zazwyczaj w tym czasie doła krowy, a następnie mleko precedzała przez lnianą szmatkę. Ustawialiśmy się wszyscy z metalowymi kubkami, aby jak najszybciej napić się ciepłego mleka. Wiele razy do tego pysznego mleka kruszyliśmy lekko już zeszkłe ciasto drożdżowe, robiliśmy sobie zupełnie mleczną. Za stodołą była bardzo, bardzo duża łąka, na której pasły się na wybiegu konie. Konie były spokojne, a więc bez obawy można było po łące biegać. Często rano wybiegając zza stodoły oczom naszym ukazywały się na tej łące białe plamy. Rosły tam pieczarki, w ilościach nie mieszczących się w naszych dziecięcych główkach. Były one dla całej rodziny dodatkowym smakołykiem do obiadów lub na śniadanie do jajecznicy.

Bardzo ważna była niedziela, w którą nie można było „nic” robić. Najważniejszy był tylko poranny i wieczorny obrządek przy zwierzakach, czyli przy stworzeniach „bożych”, jak to starsi mówili. Nie można było ubrać prasować lub sprzątać, a ważne było, aby pojechać do kościoła na mszę poranną. Wszyscy wystrojeni w czyste sukieneczki, koszule i odświętne spodnie siadaliśmy do drewnianego wozu. Wóz był na gumowych kołach, boki z mocnych drewnianych desek, a w poprzek przełożone dechy przykryte „derką”, na którą siadaliśmy.

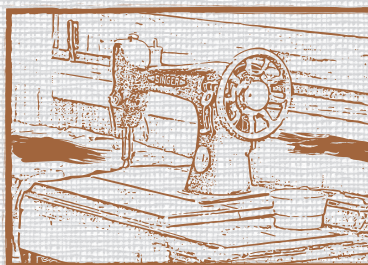
Zimowa pora utrzymywała mi się najbardziej jednym wydarzeniem, a mianowicie świniobiciem. Jak wcześniej wspominałam dojazd do Uścian letnią porą to był luksus, lecz zima dała nam się we znaki. W Uścianach wysiadaliśmy przy sklepie GS-u, oddalony ok. 2 km od domu ciocie, bo dalej autokar nie jechał. A żeby jak najszybciej dojść szliśmy przez pola na

tak zwane skróty. Zimą porą trzeba było przedrzeć się przez zaspy nawianego śniegu po kolana. Najgorsza była kładeczka położona przez strumyk, zazwyczaj bardzo oblodzona. U ciotki w kuchni czekała na nas ciepła herbata nalana z dużego imbryka i zalana wrzątkiem z wielkiego czajnika. Czajnik był jedynym elementem, który zawsze stał na ogniu przez cały rok. Świniobiciem zajmował się mój tata, oprawiał zwierzę bardzo dokładnie, a na koniec była uczta. Kawalki mięsa to były ścinki oddzielone od schabów, karkówek lub żeberk, łądowały na ogromną patelnię połączone z wielką ilością cebuli z dodatkiem soli, pieprzu i liścia laurowego. Smażona potrawa nazwana była świeżonką. Wszyscy to zajadali z wielką pajdą chleba, było to wielkie święto. Większość mięsa była peklowana, a potem mielona lub krojona zależy, które części nadawały się do zrobienia salcesonu, kielbasy lub kaszanki. Duże części takie jak schab, karczek były wędzone. Żywa choinka była przynoszona z lasu przez wujka, a dzieciaki zajmowały się jej strojeniem. Robiłyśmy mnóstwo kolorowych łańcuchów i ozdób z różnych papierowych gazet lub bibuły. Zawsze na łądęgach były uciepione metalowe uchwyty, w które były wciśnięte świece, paliły się cały wieczór przy śpiewaniu kolęd. Myśląc o tamtym okresie skojarzyły mi się imiona, które były nadawane dzieciom. Moje kuzynki i kuzyni od wujków lub ciotek, czyli stryjeczne lub cioteczne jak to się kiedyś mawiało, na chrzcie miały nadawane imiona: dziewczynki Maria, Honorata, Celina, Wiesława, Elżbieta, Lucyna, Kazimiera, a chłopcy Stanisław, Wacław, Mieczysław, Jan, Eugeniusz i Benedykt. W obecnych czasach bardzo rzadko nadawane są takie imiona. Pamiętam wesele mojej kuzynki Honoratki, natomiast ślubu nie,

bo rodzice nie zabrali mnie na tę uroczystość. W dużym gospodarczym budynku u sąsiada zza płotu były ustawione stoły i ławy drewniane, pewnie przed ucztą zbite. Gości było co najmniej 200 osób, poza wszystkimi członkami rodzin od młodej i młodego byli również zapraszani wszyscy mieszkańcy wioski. Stoły zastawione były bigosami, sałatkami warzywnymi, galaretkami z nóżek wieprzowych, upieczonym drobiem i wędlinami swojskiej roboty, mnóstwo tortów i kremowych ciast, wielkie pajdy pachnącego świeżutkiego chleba oraz ogrom butelek podpiwku. Mnóstwo tych potraw pomagali przygotować sąsiedzi. Weselnicy bawili się do białego rana, a potem jeszcze dwa dni były poprawiny. Zespół, który przygrywał miał pięciu członków, którzy grali na skrzypcach, perkusji i gitarze. Wszystkie ciocie, moja mama i wiele sąsiadek śpiewały różne śmieszne i sprośne przyśpiewki dla młodych. Podwórko i wszystkie pomieszczenia gospodarcze były ustrojone kwiatami z ogrodu i pola oraz przyozdobione łańcuchami i cienkimi paseczkami z kolorowej bibuły. Pamiętam bardzo dokładnie jak po nocy poślubnej dwie drużyny prowadziły pod rękę do gości Honoratę. Miały wszystkie białe dopasowane do ciała przed kolanko sukieneczki. Jak ja im wtedy tego zazdrościłam, miałam tylko 12 lat. Wielu spraw w tamtym okresie nie rozumiałam, że tyle rzeczy trzeba było robić na wsi, ale obecnie wspominam to z najmilszą przyjemnością. Jedno wiem, że w dziecięcych i młodzieńczych latach nauczyłam się życia. Nauki, które przeszłam w praktyce, pomogły mi żyć w różnych kolejach życia. Pół mojego życia przeżyłam w PRL-u, gdzie trzeba było z „byle czego” zrobić jedzonko, a także zadbać jak miał pachnieć i wyglądać mój dom.

W kręgu ogniska domowego na Warmii i Mazurach

Osoby, przedmioty, relacje
na warmińsko-mazurskiej wsi XX wieku

Opowiadania wybrane

Ogólne zasady przyznawania płatności w roku 2024

15 marca 2024 r. rozpoczął się nabór przyjmowania wniosków w ramach kolejnej kampanii dopłat bezpośrednich i obszarowych. Również w tym roku rolnicy mogą liczyć na bezpłatne wsparcie naszych doradców przy wypełnianiu wniosków o płatności bezpośrednie oraz obszarowe.

Barbara Mieczkowska

p.o. Kierownik Działu Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym

Wychodząc naprzeciw potrzebom rolników, doradcy Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego realizują szereg szkoleń informacyjnych oraz służą doradztwem. Aby poszerzyć wiedzę w poszukiwaniu rozwiązań dla własnego gospodarstwa warto zainteresować się szkoleniami organizowanymi przez WMODR w każdej gminie województwa.

Dopłaty bezpośrednie przysługują **rolnikowi aktywnemu zawodowo** prowadzącemu działalność rolniczą. Musi on posiadać grunty o powierzchni co najmniej 1 ha. Ziemia, do której chce otrzymać płatności, powinna być w jego posiadaniu na dzień 31 maja 2024 r. Wsparcie to przysługuje także rolnikowi, który ma mniej niż 1 ha gruntów, ale spełnia warunki do przyznania płatności związanych ze zwierzętami, a łączna kwota płatności bezpośrednich, które miałyby otrzymać, wynosi co najmniej 200 euro. Hektar kwalifikujący się do interwencji w formie płatności bezpośrednich stanowią użytki rolne danego gospodarstwa, do których wnioskuje się o płatności bezpośrednie, które w trakcie roku kalendarzowego są wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej lub są w przeważającej mierze wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej. Dla każdej działki referencyjnej określony jest w systemie identyfikacji działek rolnych maksymalny kwalifikowalny obszar. Płatności bezpośrednie w danym roku kalendarzowym przysługują do powierzchni gruntu kwalifikującej się do płatności, nie większej niż maksymalny kwalifikowany obszar.

Katalog płatności, o które można się ubiegać w kampanii 2024 r., jest niemal identyczny z tym z 2023 r. W ramach płatności bezpośrednich rolnik może otrzymać:

- ☐ Podstawowe wsparcie dochodów
- ☐ Płatność redystrybucyjna
- ☐ Płatność dla młodych rolników

Zmiana w zakresie płatności dla młodych rolników to odstępnie od wymogu posiadania przez rolnika ubiegającego się o przyznanie płatności dokumentu potwierdzającego, że podlegał ubezpieczeniu w KRUS oraz ograniczenie wymogu składania oświadczenia w celu ustalenia daty rozpoczęcia działalności rolniczej – tylko w przypadku nieposiadania przez małżonka rolnika numeru PESEL.

- ☐ Wsparcie dochodów związane z produkcją do zwierząt:
 - Płatność do krów
 - Płatność do bydła
 - Płatność do owiec
 - Płatność do kóz

Zmiana w zakresie płatności związanych z produkcją do zwierząt to ograniczenie zakresu informacji koniecznych do weryfikacji zgłoszenia dokonanego w systemie IRZ w celu kwalifikacji zwierzęcia do płatności do danych wynikających z przepisów unijnych.

- ☐ Wsparcie dochodów związane z produkcją do roślin:
 - Płatność do buraków cukrowych
 - Płatność do chmielu
 - Płatność do lnu
 - Płatność do konopi włóknistych
 - Płatność do pomidorów
 - Płatność do truskawek
 - Płatność do ziemniaków skrobiowych
 - Płatność do roślin pastewnych
 - Płatność do roślin strączkowych na nasiona

Zmiana dla spółdzielni ubiegających się o płatność do roślin pastewnych lub płatność redystrybucyjną to wprowadzenie możliwości złożenia przez spółdzielnię oświadczenia o podaniu się badaniu lustracyjnemu.

Niezmiennie można się starać również o przyznanie przejściowego wsparcia krajowego, a tzw. obszarówkę stanowią płatności: rolno-środowiskowo-klimatyczne, ekologiczne, leśne i ONW. W ramach dopłat bezpośrednich oprócz m.in. podstawowego wsparcia dochodów czy płatności redystrybucyjnej od ubiegłego roku realizowane jest dofinansowanie z tytułu ekoschematów. Tak samo jak w zeszłym roku rolnik będzie mógł wybrać jeden z 6 dostępnych ekoschematów lub połączyć kilka najbardziej odpowiadającym strukturze produkcji w swoim gospodarstwie. Dostępne ekoschematy to:

1. Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi. Tutaj mamy 8 praktyk: ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych (TUZ) z obsadą zwierząt, międzyplony ozime i wsiewki śródplonowe opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia, wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem, zróżnicowana struktura upraw, wymieszanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji, stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo, uproszczone systemy uprawy, wymieszanie słomy z glebą
2. Obszary z roślinami miododajnymi
3. Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych
4. Integrowana Produkcja Roślin
5. Biologiczna ochrona upraw
6. Dobrostan zwierząt

Główne zmiany w zakresie ekoschematów obszarowych w 2024 r.:

Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, w przypadku 2 praktyk wprowadzono zmiany. Wymie-

szanie obornika na gruntach ornych w terminie 12 godzin od jego aplikacji oraz **Stosowanie nawozów naturalnych płynnych innymi metodami niż rozbryzgowo** utrzymano możliwość weryfikacji realizacji praktyk poprzez składanie oświadczenia o wykonaniu praktyk również w kolejnych latach wdrażania ekoschematów, w sytuacji jeżeli rolnik nie będzie mógł wykonać zdjęcia geotagowanego oraz zrezygnowano z obowiązku prowadzenia rejestru; w odniesieniu do gruntów ornych wprowadzono odstępstwo umożliwiające złożenie oświadczenia lub zdjęcia geotagowanego o wykonaniu praktyk **do 30 listopada**, jeżeli mają zastosowanie przesłanki, wskazujące na sytuacje uniemożliwiające dokonanie zbiorów lub nawożenia z uwagi na niekorzystne warunki pogodowe, o których mowa w „Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”; nałożenie na ARiMR obowiązku wzywania rolników w przypadku, jeżeli nie złożyli oświadczenia/zdjęcia geotagowanego na potrzeby realizacji tych praktyk.

Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia w wariancie dotyczącym wapnowania – zrezygnowano z obowiązku składania oświadczenia, że rolnik nie otrzymał decyzji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w sprawie przyznania dofinansowania na zakup nawozu wapniowego.

Międzyplony ozime lub wsiewki śródplonowe doprecyzowano, że w ramach międzyplonów może być stosowana forma jara lub ozima roślin tworzących mieszanek międzyplonu ozimego, a w przypadku wsiewki śródplonowej zrezygnowano z obowiązku składania oświadczenia o dacie zbioru uprawy w plonie głównym na rzecz prowadzenia rejestru zabiegów agrotechnicznych.

Integrowana Produkcja Roślin doprecyzowano, że płatności są przyznawane również, jeżeli małżonek rolnika prowadzi uprawy roślin zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin.

Główne zmiany w ekoschemacie Dobrostan zwierząt PS WPR:

- nowa płatność dla rolników uczestniczących w krajowych systemach jakości (obecnie są to system QMP dla bydła rzeźnego i system QAFP dla świń, kurcząt brojlerów i indyków rzeźnych) z tytułu obowiązujących w tych systemach ograniczeń w zakresie stosowania antybiotyków;
- w przypadku realizacji wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w systemie otwartym, dopuszczone zostanie utrzymywanie ogierów w pomieszczeniach/budynkach i otrzymanie do nich wsparcia wg stawki dla wariantu Dobrostan koni utrzymywanych w pomieszczeniach lub budynkach;
- obowiązek odbycia jednorazowego, bezpłatnego szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków u zwierząt. Rolnik będzie miał możliwość odbyć szkolenie w terminie do dnia 14 marca roku następującego po roku, w którym złożył wniosek poprzez udział w jednej z trzech dostępnych form: ekranowo (samodzielnie poprzez dostęp on-line 24 h/7 dni w tygodniu), webinarium (on-line z udziałem osoby prowadzącej i transmisji na żywo), stacjonarnie (w oddziale ODR).

Aby otrzymać podstawowe dopłaty, wymagane jest spełnienie przez rolnika **wymogów warunkowości**, czyli przestrzeganie wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska. Jest to jednym z podstawowych warunków przyznania płatności w pełnej wysokości.

Główne zmiany w 2024 r. dotyczące warunkowości to:

- wprowadzenie częściowej derogacji od normy **GAEC 8**, obowiązującej na mocy rozporządzenia Komisji (UE) 2024/587 – umożliwiającej rolnikom i innym beneficjentom spełnienie tej normy poprzez przeznaczenie minimalnego udziału co najmniej 4% gruntów ornych na obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane lub uprawy wiążące azot lub międzyplony. Przy czym międzyplony i uprawy wiążące azot muszą być uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin, a współczynnik ważenia w odniesieniu do międzyplonów wynosi 1;
- uzupełnienie definicji nawozów w ramach normy **GAEC 4** o każdą inną substancję zawierającą związek lub związki azotu rolniczo wykorzystywaną w celu zwiększenia wzrostu roślinności. Tym samym definicja obejmuje m.in. produkty pofermentacyjne, pozostałości z gospodarstw rybactkich, odchody zwierzęce oraz osady ściekowe wchodzące w zakres programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu;
- w przypadku normy **GAEC 7** i **GAEC 8** – rezygnacja z obowiązku składania oświadczenia na rzecz prowadzenia rejestrów zabiegów agrotechnicznych lub posiadaniu innych dokumentów zawierających m.in. numer działki ewidencyjnej, oznaczenie działki rolnej, informacje o wykonanych zabiegach.

Dnia 15.03.2024 r. Komisja Europejska opublikowała projekt zmiany dwóch rozporządzeń związanych z Zielonym Ładem. Komisja Europejska proponuje w szczególności: zniesienie ugorowania 4% gruntów ornych, wybór między dywersyfikacją a zmianowaniem, uproszczenia dotyczące okrywy glebowej, zmiany w zakresie sankcji związanych z warunkowością.

Trzeba pamiętać, że wnioski o przyznanie dopłat wraz z załącznikami będą przyjmowane **do 15 maja 2024 r.** Tradycyjnie dokumenty będzie można dostarczyć również po tym terminie, ale za każdy roboczy dzień opóźnienia płatność zostanie pomniejszona o 1 proc. Z kolei korekty we wnioskach bez konsekwencji finansowych będzie można wprowadzać do 31 maja 2024 r. Po tej dacie płatności do powierzchni objętych zmianami będą również obniżane o 1 proc. za każdy dzień zwłoki. Zarówno w przypadku składania wniosków, jak i wprowadzania w nich modyfikacji, ostateczny termin zakończenia tegorocznej kampanii powinien nastąpić 9 czerwca 2024 r., ale ponieważ jest to niedziela, wnioski będzie można składać do 10 czerwca.

Podsumowując, w roku 2024 r., aby otrzymać płatności trzeba zwrócić dużą uwagę na zmiany, które dotyczą płatności bezpośrednich i płatności ONW, zmian w zakresie warunkowości, zmian dotyczących płatności w ramach interwencji rolno-środowiskowo-klimatycznych oraz interwencji rolnictwo ekologiczne.

ROLNIKU PAMIĘTAJ!!!

Sprawdź, czy posiadasz aktualne zaświadczenie o ukończeniu szkolenia chemizacyjnego

Zapraszamy do udziału w szkoleniach w zakresie stosowania środków ochrony roślin organizowanych przez WMODR

Szczegółowe informacje o najbliższych terminach uzyskasz u swojego doradcy lub na stronie: wmodr.pl/szkolenia

Wsparcie ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

O pomoc finansową mogą się starać producenci rolni, którzy prowadzą chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich. Warto podkreślić, że posiadacze zwierząt do 210 DJP włącznie zobowiązani są do końca 2024 roku dostosować powierzchnię lub pojemność miejsc, w których przechowywane są nawozy naturalne, do wymogów określonych w „Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”.

dr Marcin Kazimierczuk

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

Podstawa prawna udzielanego wsparcia

Warunki i tryb przyznawania pomocy, w tym szczegółowe informacje o prawach i obowiązkach beneficjentów, określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2021 r. poz. 1152 i 2145, z 2022 r. poz. 2664 oraz z 2023 r. poz. 485). Pomoc może być przyznana producentom rolnym prowadzącym chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich na inwestycje, które zapewnią dostosowanie gospodarstw do wymagań określonych w „Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu”, które dotyczą warunków przechowywania nawozów naturalnych oraz kiszzonek.

Kwota pomocy

Wsparcie finansowe przyznawane jest w formie standardowych stawek jednostkowych (SSJ) – w przypadku realizacji inwestycji polegających na budowie nowych: zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych, lub płyt do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych stałych, tj. obiektów budowanych od podstaw. Ponadto pomoc przyznaje się w formie refundacji części kosztów kwalifikowalnych - w przypadku pozostałych inwestycji, których koszty określone są w § 5 ust. 1 rozporządzenia.

W przypadku kosztów ponoszonych w formie standardowych stawek jednostkowych pomoc przyznaje się odpowiednio w wysokości 60% (w przypadku operacji realizowanej przez „młodego rolnika”) albo 50% kosztów (w przypadku operacji realizowanej przez rolnika niebędącego „młodym rolnikiem”). W przypadku pomocy przyznawanej w formie refundacji części kosztów kwalifikowalnych pomoc przyznawana jest w wysokości do:

- 1) 60% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanej przez „młodego rolnika”;
- 2) 50% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanej przez rolnika niebędącego „młodym rolnikiem”.

Przy ustalaniu wysokości pomocy można też uwzględnić tzw. koszty ogólne, w wysokości nieprzekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych. Wsparcie przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji Programu wynosi maksymalnie 150 tys. zł na jednego beneficjenta i na jedno gospodarstwo.

Przedmiot wsparcia

Dofinansowanie można otrzymać m.in. na koszty: budowy, przebudowy lub zakupu zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych, płyt do gromadzenia nawozów naturalnych stałych, zbiorników lub płyt do przechowywania kiszzonek, zakupu nowych maszyn i urządzeń do aplikacji nawozów naturalnych płynnych, jak również zakupu instalacji technicznej lub wyposażenia zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych w przypadku, gdy spełnione są wymagania dotyczące warunków przechowywania nawozów naturalnych płynnych wyprodukowanych w gospodarstwie określone w Programie działań, albo jeżeli realizowana operacja obejmuje również realizację inwestycji, która zapewni dostosowanie gospodarstwa do określonych w Programie działań wymagań dotyczących warunków przechowywania nawozów naturalnych płynnych wyprodukowanych w gospodarstwie.

Procedura udzielania pomocy

Pomoc przysługuje według kolejności ustalonej przez ARiMR przy zastosowaniu kryteriów wyboru operacji. O kolejności przysługiwania pomocy decyduje suma uzyskanych punktów przyznanych na podstawie kryteriów wyboru operacji określonych w przepisach § 13 ust. 2 wskazanego rozporządzenia wykonawczego. Jeżeli wniosek o przyznanie pomocy lub dołączony do niego dokumenty nie zawierają danych niezbędnych do ustalenia liczby punktów za dane kryterium, nie przyznaje się punktów za to kryterium. W ramach jednego naboru wniosków o przyznanie pomocy można złożyć tylko jeden wniosek o przyznanie pomocy dotyczący danego gospodarstwa. W przypadku złożenia w ramach jednego naboru wniosków o przyznanie pomocy więcej niż jednego wniosku o przyznanie pomocy dotyczącego danego gospodarstwa, ARiMR rozpatruje wyłącznie wniosek, który wpłynął jako pierwszy. Na operacje objęte pozostałymi wnioskami Agencja nie przyznaje pomocy.

Wiosna w ogrodzie z XIV Wiosennymi Targami Ogrodniczymi w Olsztynie!

Już 20-21 kwietnia 2024 roku, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą Olsztynie zaprasza na XIV Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”. Zwiedzających zapraszamy już od godziny 9:00 do 17:00 zarówno w sobotę jak i w niedzielę. To pierwsze tak duże wydarzenie targowe na Warmii i Mazurach w tym roku, a wstęp jest bezpłatny!

Targi odbędą się w idealnym momencie, tuż przed długim weekendem majowym, dając wszystkim miłośnikom ogrodów doskonałą okazję do przygotowań na nowy sezon. Ponad 150 wystawców zaprezentuje szeroką gamę produktów i usług, od maszyn ogrodniczych i narzędzi, po rośliny, meble ogrodowe i dekoracje.

Będzie to również doskonała okazja do zapoznania się z działalnością instytucji wspierających rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich.

Co czeka na zwiedzających?

Bogata oferta roślin: Od cebulek kwiatowych po drzewka owocowe, targi oferują ogromny wybór sadzonek od polskich producentów, gwarantując najwyższą jakość.

Prezentacja koni: Hodowcy koni zaprezentują swoje piękne zwierzęta, a także udzielą informacji na temat hodowli i pielęgnacji.

Rękodzieło: Unikatowe wyroby lokalnych twórców, idealne na prezent lub do dekoracji ogrodu.

Radosław Skudlarz
Specjalista Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

Strefa gastronomiczna: Na terenie targów znajdą się liczne punkty gastronomiczne oferujące pyszne jedzenie i napoje.

Dla naszych najmłodszych gości przygotowaliśmy pełną zabaw i gier oraz niespodzianek i atrakcji **wioskę dziecięcą**.

Na scenie targowej zaprezentują się zespoły muzyczne i taneczne.

Dodatkowe informacje o XIV Wiosennych Targach Ogrodniczych w Olsztynie:

Parking: dla wszystkich zwiedzających udostępniony zostanie bezpłatny parking obok Ośrodka przy ul. Jagiellońskiej w Olsztynie.

Komunikacja autobusowa: dojazd na Targi będzie możliwy również komunikacją autobusową. Zaraz przy Ośrodku znajduje się przystanek pod nazwą „Ośrodek Doradztwa Rolniczego”. Zachęcamy do skorzystania z tej formy przyjazdu na Targi.

Więcej informacji na stronie: <https://wmodr.pl/ogloszenia-o-targach>

Do zobaczenia!

VI Forum Innowacji „Bezpieczeństwo finansowe w erze nowoczesnych wyborów” – podsumowanie

Podczas VI Forum Innowacji, które nosiło tytuł „Bezpieczeństwo finansowe w erze nowoczesnych wyborów” i zostało zorganizowane przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztw Rolniczego z siedzibą w Olsztynie, uczestnicy mieli okazję brać udział w warsztatach i prezentacjach, które skupiały się na zarządzaniu ryzykiem finansowym oraz nowoczesnym podejściu do funkcjonowania w gospodarstwie rolnym i związanych z nim środowiskach.

Urszula Reszka

p.o. Kierownik Sekcji Transferu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie

Wydarzenie odbyło się w dniach 7-8 marca 2024 r. w Starych Jabłonkach. Uczestnicy aktywnie uczestniczyli w warsztatach, w tym tych, które wykorzystywały grę strategiczną AgroPlay, dostosowaną do polskich realiów i obejmującą zarządzanie kluczowymi procesami organizacji zgodnie z zasadami gospodarki wolnorynkowej i polskiego prawa.

Gra AgroPlay opracowana na potrzeby Forum przez Francuski Instytut Gospodarki Polska Sp. z o.o. miała na celu doskonalenie umiejętności z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym. Uczestnicy mieli możliwość testowania mechanizmu funkcjonowania gospodarstwa jako całości, poznania wpływu decyzji strategicznych i operacyjnych na jego wyniki w różnych okresach czasu oraz wykorzystania danych do podejmowania decyzji na przyszłość. Nad przebiegiem gry czuwali eksperci z dziedziny ekonomii.

Innowacyjna formuła konferencji spotkała się z uznaniem uczestników, którzy aktywnie uczestniczyli w grze, prowadząc dyskusje i wypracowując strategie. Grupa osiągająca naj-

lepszy wynik finansowy została uhonorowana nagrodą wręczoną przez I Zastępcę Dyrektora WMODR, Małgorzatę Micińską-Wąsik.

W ramach części poświęconej rynkowi giełdowemu, uczestnicy zapoznawali się z zagadnieniami dotyczącymi nowoczesnych narzędzi finansowych dla rolników oraz mechanizmów zabezpieczeń cen płodów rolnych na giełdach finansowych i skutecznego zarządzania ryzykiem. Wiedzę tę przekazywali eksperci z firmy Agri Commodity Experts Sp. z o.o. Wiedza teoretyczna była dodatkowo wsparta ćwiczeniami i warsztatami, które również zawierały element rywalizacji.

Wydarzenie spotkało się z szerokim zainteresowaniem mediów, w tym TVP 3 Olsztyn, Radio Olsztyn oraz Telewizję Kopernik, które obszernie relacjonowały Forum na swoich antenach.

Podsumowując, Forum Innowacji było znakomitą okazją do zdobycia praktycznej wiedzy i umiejętności z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym oraz ryzykiem finansowym, pozwalając uczestnikom poszerzyć swoją wiedzę teoretyczną oraz przetestować ją w praktyce dzięki interaktywnym warsztatom i grze symulującej giełdową rzeczywistość.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Institucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

„Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020”.

Operacja opracowana przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie.

Harmonogram naborów wniosków w ramach Planu Strategicznego dla WPR 2023-2027

I. PLAN STRATEGICZNY DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ na lata 2023-2027 – Nazwa interwencji	
Płatności bezpośrednie / ekoschematy / wsparcie obszarowe i środowiskowe	Termin naboru
<i>I.1 Podstawowe wsparcie dochodów</i>	od 15 marca do 15 maja 2024
<i>I.2 Płatność redystrybucyjna</i>	
<i>I.3 Płatność dla młodych rolników</i>	
I.4.1 – I.4.6 Ekoschematy: (1) Obszary z roślinami miododajnymi, (2) Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi, (3) Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Rolnej, (4) Biologiczna ochrona upraw, (5) Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych, (6) Dobrostan zwierząt.	od 15 marca do 15 maja 2024
I.5.1 – I.5.13 Wsparcie dochodów związane z produkcją do: (1) krów, (2) młodego bydła, (3) owiec, (4) kóz, (5) buraków cukrowych, (6) chmielu, (7) lnu, (8) kopy włośnistych, (9) pomidorów, (10) truskawek, (11) ziemniaków skrobiowych, (12) roślin pastewnych, (13) roślin strączkowych na nasiona.	od 15 marca do 15 maja 2024
I.8.1 – I.10.14 Interwencje rolno-środowiskowo-klimatyczne i leśne (1) Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000, (2) Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000, (3) Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000, (4) Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, (5) Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, (6) Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, (7) Bioróżnorodność na gruntach ornym. (8) Premie z tytułu zalesień, zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych	od 15 marca do 15 maja 2024
<i>I.8.11 Rolnictwo ekologiczne</i>	od 15 marca do 15 maja 2024
<i>I.9 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi (ONW)</i>	
<i>I.10.11 Zalesianie gruntów rolnych; I.10.12 Tworzenie zadrzewień śródpolnych</i>	od 1 czerwca do 31 lipca 2024
<i>I.10.13 Zakładanie systemów rolno-leśnych</i>	
<i>I.10.14 Zwiększanie bioróżnorodności lasów prywatnych</i>	
Inwestycje i rozwój gospodarstw	
<i>I.10.1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (obszary A,B,C,D)</i>	05.09 – 11.10. 2024
<i>I.10.3 Inwestycje zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF</i>	27.06 – 02.08.2024
<i>I.10.5 Rozwój małych gospodarstw</i>	11.07 – 09.08.2024
<i>I.11 Premie dla młodych rolników</i>	05.06 – 05.08.2024
Współpraca / rozwój lokalny	
<i>I.13.2 Tworzenie i rozwój organizacji producentów i grup producentów rolnych</i>	19.09 – 24.10.2024

* Harmonogram nie uwzględnia naborów wniosków, które zostały zakończone w I kwartale 2024 r.

Wybrane przepisy prawne dotyczące rolnictwa i obszarów wiejskich

Jadwiga Weisbrod

Starszy Referent Działu Rozwoju Obszarów Wiejskich

ROZPORZĄDZENIA

MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

- ❑ z dnia 7 lutego 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2024 r., poz. 159. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 9 lutego 2024 r.
- ❑ z dnia 7 lutego 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kwalifikacji osób prowadzących czynności kontrolne przestrzegania wymagań integrowanej produkcji roślin oraz wzoru certyfikatu poświadczającego stosowanie integrowanej produkcji roślin. Dz.U. z 2024 r., poz. 180. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 28 lutego 2024 r.
- ❑ z dnia 14 lutego 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie znakowania poszczególnych rodzajów środków spożywczych. Dz.U. z 2024 r., poz. 217. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 20 lutego 2024 r.
- ❑ z dnia 14 lutego 2024 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze ciągników, maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych stosowanych w rolnictwie. Dz.U. z 2024 r., poz. 228. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 7 marca 2024 r.
- ❑ z dnia 27 lutego 2024 r. w sprawie stawek płatności w ramach schematów na rzecz klimatu i środowiska za 2023 r. Dz.U. z 2024 r., poz. 265. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 27 lutego 2024 r.
- ❑ z dnia 19 lutego 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków, jakie powinny spełniać podmioty, które prowadzą obrót detaliczny produktami leczniczymi weterynaryjnymi wydawanymi bez przepisu lekarza, kryteriów klasyfikacji tych produktów oraz ich wykazu. Dz.U. z 2024 r., poz. 277. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 marca 2024 r.
- ❑ z dnia 29 lutego 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Dz.U. z 2024 r., poz. 299. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 15 marca 2024 r.
- ❑ z dnia 6 marca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2024 r., poz. 327. Rozporządzenie weszło w życie z dniem 15 marca 2024 r.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 stycznia 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Dz.U. z 2024 r., poz. 261.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o społeczno-zawodowych organizacjach rolników. Dz.U. z 2024 r., poz. 263.
- ❑ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Dz.U. z 2024 r., poz. 317.
- ❑ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dz.U. z 2024 r., poz. 168
- ❑ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu znakowania nieprzeznaczonych bezpośrednio dla konsumenta finalnego niektórych grup i rodzajów opakowanych artykułów rolno-spożywczych lub artykułów rolno-spożywczych bez opakowań. Dz.U. z 2024 r., poz. 254.
- ❑ Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego przeznaczenia, warunków i trybu udzielania wsparcia na wymianę słupów nośnych impregnowanych kreozotem na plantacjach chmielu w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. Dz.U. z 2024 r., poz. 308.
- ❑ Komunikat Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 lutego 2024 r. w sprawie wytycznych szczegółowych w zakresie przyznawania, wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 dla interwencji w sektorze owoców i warzyw. M.P. z 2024 r., poz. 168.
- ❑ Obwieszczenie Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 29 lutego 2024 r. w sprawie wysokości miesięcznej składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie w II kwartale 2024 r. M.P. z 2024 r., poz. 182. Miesięczna składka na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie za każdego ubezpieczonego w II kwartale 2024 r. wynosi 60 zł.
- ❑ Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 stycznia 2024 r. w sprawie wskaźnika zmian cen skupu podstawowych produktów rolnych w II półroczu 2023 r. M.P. z 2024 r., poz. 41.
- ❑ Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 18 stycznia 2024 r. w sprawie średniej krajowej ceny skupu pszenicy za okres 11 kwartałów poprzedzających I półrocze 2024 r. M.P. z 2024 r., poz. 42.

Przyprawy i ich właściwości prozdrowotne

W każdym ludzkim organizmie zachodzi szereg różnych procesów, które bezpośrednio wpływają na jego codzienne funkcjonowanie. Aby wszystko działało prawidłowo, potrzebuje on odpowiednich składników pokarmowych, które zagwarantują mu dobrą kondycję zdrowotną.

Monika Hodór

Starszy Specjalista Sekcji Wiejskiego Gospodarstwa Domowego i Agroturystyki

Naturalnym sposobem, aby nasz układ odpornościowy działał sprawnie, jest odpowiednia dieta. I tu doskonale sprawdzają się produkty pochodzenia roślinnego, a wśród nich: owoce, warzywa, zioła i przyprawy. W przygotowywaniu większości potraw stosuje się różne dodatki, w tym m.in. wszechobecne w każdej kuchni przyprawy, które nadają posiłkom odpowiedniego smaku i zapachu. Bez nich nie wyobrażamy sobie dań i to nie tylko tych przygotowywanych w domach, ale także gotowych potraw zakupionych w sklepach czy spożywanych na zewnątrz - na przykład w restauracji, stolówce itp. Przyprawy to podstawa każdej, czy to prostej, czy bardziej wyszukanej kuchni. Jak się okazuje, przyprawy oprócz smaku czy zapachu, są także „nośnikami” wielu substancji odżywczych ważnych dla naszego zdrowia. W artykule przedstawione zostały trzy naturalne dodatki do żywności, które zdobyły dużą popularność i są częstym składnikiem wielu dań oraz produktów.

Właściwości zdrowotne przypraw na przykładzie: cynamonu, pieprzu oraz goździków.

Cynamon

Któż z nas nie zna tej niezwykle popularnej przyprawy, która nadaje się zarówno do przyrządzania dań wytrawnych, jak i tych na słodko. Cynamon otrzymu-

je się z wewnętrznej kory drzewa zwanego cynamonowcem. Znany był już w starożytnym Egipcie. Kiedyś rzadko spotykany, w dzisiejszych czasach jest łatwo dostępny i powszechnie występujący w żywności. Najczęściej stosujemy go w postaci sproszkowanej, ale jest równie chętnie używany w całych laskach. Charakterystyczny zapach i smak cynamonu to efekt wysokiej zawartości związku o nazwie aldehyd cynamonowy.

Cynamon to jedno z najbogatszych źródeł przeciwutleniaczy, wykazuje silne właściwości antibakteryjne, przeciwgrzybicze, przeciwwirusowe i przeciwutleniające. Może działać przeciwnowotworowo, a także przeciwdziałać cukrzycy typu II. Posiada również właściwości obniżające ciśnienie krwi i poziom cholesterolu. Przy przeziębieniach, zakażeniach dróg oddechowych czy grypy bardzo pomocny bywa olejek cynamonowy. Cynamon to także naturalny środek przyspieszający metabolizm. Pozytywne działanie na organizm wykazuje także sam zapach cynamonu – pozwala się odprężyć i zrelaksować. Dzięki swoim właściwościom antyoksydacyjnym cynamon skutecznie eliminuje z organizmu wolne rodniki i spowalnia procesy jego starzenia się.

Pomimo swoich cennych właściwości, cynamon może mieć jednak negatywne oddziaływanie na nasze zdrowie. Nie poleca się stosowania tej przyprawy osobom z alergią, za którą odpowiada wspomniany powyżej aldehyd cynamonowy. Może także zaszkodzić kobietom w ciąży – w 3 tryestrze ciąży zwiększa ryzyko poronienia. Ponadto podczas przyjmowania niektórych leków może dochodzić do interakcji z cynamonem (dot. to np. leków na cukrzycę, choroby serca czy wątroby). Osoby z chorobami wrzodowymi i tendencją do krwotoków również powinny zrezygnować z cynamonu w codziennej diecie. Nadmierne spożywanie przyprawy może przyczynić się do uszkodzenia wątroby i nerek. Może także zbyt obniżyć poziom cukru lub podrażnić gardło.

Pieprz czarny

Obok soli, pieprz jest najczęściej wykorzystywaną, w każdej kuchni, przyprawą. Jest to roślina tropikalna, występująca m.in. w południowych Indiach, Malezji, w południowej Afryce, a także na Antylach i w Brazylii. Jej owoce po wysuszeniu stają się przyprawą o ostrym smaku i mocnym zapachu, dzięki czemu wzbogacają one wiele potraw. Pieprz wykazuje także właściwości prozdrowotne. Pozytywnie wpływa na trawienie, sprzyja odchudzaniu, obniża poziom cholesterolu, wykazuje również działanie przeciwnowotworowe.

W pieprzu czarnym znajduje się m.in. związek o nazwie piperyna, która należy do silnych antyoksydantów. Mówi się o wpływie tego związku na raka prostaty (jeden z najczęstszych nowotworów złośliwych u mężczyzn) oraz niektóre nowotwory przewodu pokarmowego. Badania wykazały, że związek ten blokuje wolne rodniki i zapobiega namnażaniu się komórek nowotworowych. Niezwykle silne działanie przeciwnowotworowe wykazuje połączenie piperyny z kurkumina (żółty pigment występujący głównie w kurkumie).

Dzięki swoim właściwościom rozgrzewającym, pieprz rozszerza naczynia krwionośne i napotne, wspierając tym samym organizm przy gorączce towarzyszącej infekcjom wirusowym czy bakteryjnym. Działanie odkażające, jakim wykazuje się ta przyprawa, sprawdzi się doskonale w leczeniu infekcji dróg oddechowych. Pieprz działa też przeciwbólowo. Olejki eteryczne, na bazie tej przyprawy, blokują recepto-

ry bólowe, stąd dobrze jest wykorzystać je w chorobach reumatycznych czy migrenowych bólach głowy.

Pieprz, choć cechuje się wieloma właściwościami zdrowotnymi, może mieć też ujemny wpływ na organizm. Nie zaleca się jego spożywania przy nadciśnieniu tętniczym, niektórych chorobach serca, a także szczególnej wrażliwości błon śluzowych. Może powodować stany zapalne układu pokarmowego. Przy nadmiernym jego stosowaniu w diecie przez kobiety w ciąży, może doprowadzać do wywołania u nich efektu poronnego. Możliwe są również interakcje z niektórymi antybiotykami czy lekami, w których składzie jest ten sam związek, co w pieprzu, czyli piperyna.

Goździk

Goździki to niezwykle aromatyczna przyprawa. Stosowane są jako ususzone pąki goździkowca korzennego, drzewa rosnącego głównie w Azji. Goździki używane są zarówno w potrawach mięsnych, jak i roślinnych. Nadają się do takich mięs, jak: wieprzowina, baranina czy dziczyzna. Świetnie sprawdzą się także w celu wzbogacenia smaku różnych warzyw. Goździki są również składnikiem przyprawy korzennej dodawanej do pierników. Nadają się też jako dodatek do grzanego wina lub herbaty. Należy wspomnieć także o innych, niż smakowe czy zapachowe, walorach tej przyprawy, posiada ona bowiem szereg właściwości zdrowotnych. Goździki zawierają wiele cennych składników, w tym antyoksydanty (polifenole, flawonoidy), które wspierają leczenie stanów zapalnych w naszym organizmie. Inhalacje na bazie olejku goździkowego udrażniają nos, ułatwiają wydalanie wydzieliny i zmniejszają kaszel. Napar przygotowany z tej przyprawy stanowi środek wspierający w leczeniu różnych schorzeń jamy ustnej czy gardła. Goździk może być też pomocny przy bólu zęba, a także jako „naturalny od-

świeżacz” naszego oddechu (w tym celu wystarczy żuć goździk przez około 1 min.). Wysoka zawartość przeciwutlenia czy w goździkach działa pozytywnie na wygląd naszej skóry, przyczynia się do opóźnienia procesów jej starzenia się. Wspomniany wcześniej olejek z goździków sprawdza się doskonale w przypadku zmian trądzikowych skóry, można go zatem śmiało stosować w jej codziennej pielęgnacji. Goździki, według najnowszych badań, wykazują także działanie hamujące rozwój nowotworów, w tym raka jelita grubego i piersi. Takie działanie goździków wymaga jednak dalszych analiz, potwierdzających skuteczność przyprawy w tego rodzaju chorobach. Dodatek goździków pomaga również w dolegliwościach żołądkowych, pobudza bowiem produkcję żółci w organizmie, usprawniając w ten sposób procesy trawienne.

Goździki, podobnie jak inne przedstawione w tym artykule przyprawy, mogą w niektórych przypadkach wykazywać działania niepożądane. Jednym z przeciwwskazań do użycia tej przyprawy jest alergia na nią. Ostrożność powinno się również zachować podczas zażywania leków przeciwzakrzepowych, ponieważ może dojść do niebezpiecznej dla organizmu interakcji. Mogą także pojawić się problemy zdrowotne u osób borykających się z nadciśnieniem czy hipoglikemią. W takich sytuacjach warto skonsultować się z lekarzem, by uniknąć zagrażających naszemu zdrowiu negatywnych skutków. Zbyt duże spożycie tej rośliny może również skutkować problemami ze strony układu trawiennego.

Podsumowanie

W niniejszym artykule zaprezentowano jedynie trzy przykłady, bardzo popularnych i często używanych, przypraw. Jest ich znacznie więcej i można by napisać niejedną książkę na ten temat. Każda z przedstawionych w artykule roślin jest wyjątkowa, zarówno pod względem składu, jak i z uwagi na swoje oddziaływanie na nasze zdrowie. Są to dodatki, bez których wiele dań nie miałoby swo-

jego charakterystycznego smaku czy zapachu. Ponadto dzięki substancjom występującym w ich składzie mogą mieć one niezwykle pozytywny wpływ na organizm ludzki. Musimy jednak mieć na uwadze, że nie zawsze i nie każdy z nas – z uwagi na określone przeciwwskazania dotyczące ich zastosowania – może wykorzystywać te dodatki, czy to w celach kulinarnych, czy leczniczych.

Źródła:

- Sadowska A., Żebrowska-Krasulska M., Świdorski F., *Przeciwutleniacze w żywności. Postępy Techniki Przetwórstwa Spożywczego* 2/2012, Wydział Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji, SGGW w Warszawie
- Karbarz M., *Źródła powstawania i oddziaływanie środowiskowe wolnych rodników. Zeszyty Naukowe SGSP Nr 40, Rocznik 2010*
- <https://apteline.pl/encyklopedia-ziol/pieprz-czarny-wlasciwosci-lecznicze-dzialanie-i-zastosowanie>
- <https://www.drmax.pl/blog-porady/cynamon-zastosowanie-dzialanie-wlasciwosci>
- <https://gemin.pl/poradnik/swieta/gozdzi-ki-jakie-wykazuja-wlasciwosci/>
- https://www.izielnik.pl/blog/czarny-pieprz-wlasciwosci-i-zastosowanie#Pieprz_czarny_w%C5%82a%C5%9Bciwo%C5%9Bci_lecznicze
- <https://www.medonet.pl/zdrowie,wolne-rodniki---czym-sa--jak-powstaja--jakie-choroby-wywooluja,artykul,1729592.html>
- <https://www.recepta.pl/artykuly/pieprz-czarny-wlasciwosci-ziarnisty-mielony>
- <https://www.spirulina.pl/cynamon/10-dowodow-potwierdzajacych-ze-cynamon-korzystnie-wplywa-na-zdrowie.html>
- <https://tvn24.pl/tvnmeteo/ciekawostki/gozdzi-pachnacy-naturalny-lek-przeciwzapalny-st5592768>
- <https://zdrowie.interia.pl/domowa-apteczka/news-chroni-przed-rakiem-i-grzybami-odchudza-i-leczy-infekcje-dod-nId,6402773#naglowek-piperyna-stosowana-w-leczeniu-raka>
- <https://zielonaesencja.pl/leksykon-przypraw-Cynamon-aromatyczne-bogactwo-przeciwutleniaczy-blog-pol-1597299160.html>
- <https://ziolko.com.pl/pieprz-czarny-przyprawa-o-bogatych-wlasciwosciach-leczniczych-i-szerokim-zastosowaniu/>
- <https://www.zwrotnikraka.pl/antyoksydanty-przeciwutleniacze-profilaktyka-raka/>
- <https://zywienie.abczdrowie.pl/najlepszy-antyoksydant-zatrzymuje-starzenie-sie-chroni-przed-nowotworem>
- <https://zywienie.abczdrowie.pl/gozdzi-wlasciwosci-zastosowanie-przeciwwskazania>

Zabytkowa wyluszcarnia w Rucianem Nidzie – żywe muzeum

Marianna Grażyna Kuczyńska

Główny Specjalista Działu Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw

W Rucianem Nidzie, przy ulicy Dworcowej, znajduje się zabytkowy obiekt unikalnej architektury, świadek historii i technologii przemysłowej – wyluszcarnia nasion. Wyluszcarnia jest żywym świadectwem doskonałej myśli technicznej, a zachowane wyposażenie jest cennym skarbem dla historii i dziedzictwa kulturowego Warmii i Mazur.

Okres zimowy to odpowiedni moment na zbiór szyszek drzew iglastych. Nasiona są dojrzałe, a łuski zamknięte. Szyszkobranie dla sosny trwa od początku listopada do końca marca. Zbiory przeprowadzane są wyłącznie w specjalnie do tego celu wyznaczonych drzewostanach nasennych i matecznych. Zebrane nasiona przeznacza się do wysiewu w szkółce leśnej, które później jako młode drzewka, zostaną wykorzystane do odnowień i zalesień. Szyszki po zważeniu przechowuje się w odpowiednich pomieszczeniach, aby zachowały swą wilgotność i masę. Po zakończeniu zbiorów transportowane są do wyluszcarni nasion.

W Polsce jest dwadzieścia jeden wyluszcarni, z tego jedna to własność Nadleśnictwa Maskulińskiego w Rucianem Nidzie. Wybudowana w latach 1890-1892, była największym tego typu obiektem w Prusach Wschodnich. Pełniła kluczową rolę w przetwarzaniu szyszek przez wiele lat i nadal produkuje nasiona. Pierwszy właściciel Richard Anders zlokalizował ją właśnie tutaj, na skraju Puszczy Piskiej, aby wykorzystać transport kolejowy na trasie Olsztyn-Ełk. Obecny wygląd zabudowy został nadany w 1934 roku. Zabytkowe, dziewiętnastowieczne maszyny, ciągle sprawne, używa się w latach dużego urodzaju, natomiast do mniejszych ilości szyszek używa się nowoczesnej linii technologicznej.

Szyszki najpierw suszone są w drewnianym budynku z mnóstwem okienek, następnie przewozi się do budynku ceglanego. Nasiona są wyluszczone z szyszek pod wpływem ciepła, które pochodzi ze spalania w kotłowni wyluszczonej już szyszek. Potem następuje pozbowanie skrzydełek i na koniec oczyszczanie. Cały proces łuszczenia odbywa się w wyluszcarni bębnowej przez całą dobę. W tym czasie z 2700 kg sosnowych szyszek można pozyskać 30 kg nasion. Wydajność łuszczenia zależna jest od gatunku. Ze 100 kg szyszek sosny zwyczajnej pozyskuje się 1,0 -1,5 kg nasion, świerka 2,0-3,0 kg nasion, a modrzewia 3,0 kg nasion.

Gotowe nasiona są przechowywane w chłodni w szklanych butlach zamykanych gumowymi korkami. Każda butla zaopatrzona jest w etykietę z dokładnym opisem nasion. W stałej temperaturze zapewniającej dobre warunki przechowywane są czasem nawet kilkadziesiąt lat.

W 2002 roku obiekt został odrestaurowany i jest częścią Ośrodka Edukacji Leśnej i w sezonie letnim przemienia się w obiekt turystyczny. Nadleśnictwo organizuje tutaj spotkania edukacyjne i przyjmuje zorganizowane grupy zwiedzających. A zatem przed wakacjami organizujemy się w grupy, bo warto pojechać i zobaczyć to arcyciekawe miejsce. Pamiętać tylko należy, że zwiedzanie następuje tylko po wcześniejszym uzgodnieniu z właścicielem, czyli Nadleśnictwem Maskulińskim.

„Ciekawostki” doradzają również baczne oglądanie w lesie dużych drzew. Na pniach wybranych drzew namalowane są kolorowe litery lub liczby, a czasem paski. Pasek żółty ciągiły, namalowany wokół pnia, oznacza granicę wyłączonego drzewostanu nasennego. Pasek żółty przerywany, o połowę węższy, namalowany na drzewach skrajnych i granicznych, zaznacza gospodarczy drzewostan drzewny, a pasek żółty z czarnym numerem typuje pojedyncze drzewa mateczne.

Źródło:

- www.maskulinskie.bialystok.lasy.gov.pl/; www.mazury24.eu/; www.mazury.com.pl

Nagietek lekarski – panaceum i ozdoba ogrodów

Nagietek lekarski (*Calendula officinalis* L) jest od wieków uważany za lek na wiele przypadłości, roślinę ozdobną i dodatek kulinarny do wielu potraw.

Natalia Łobik-Sus

Specjalista Działu Technologii Produkcji Rolniczej

Nagietek lekarski należy do rodziny astrowatych (Asteraceae) i pochodzi z okolic Morza Śródziemnego. Jest popularną rośliną ogrodniczą, chętnie uprawianą już w starożytnej Grecji czy w ogrodach rzymskich cesarzów. Nagietek powszechnie uprawiano w średniowieczu, szczególnie w przyklasztornych i przyzamkowych ogrodach leczniczych, nazywanych herbularis. Od lat jest nieodzownym elementem krajobrazu, ozdabia przydomowe ogródki.

Jak uprawiać?

Nagietek to roślina jednoroczna, posiada wzniesioną, rozgałęzioną, łamliwą i soczystą łodygę. Korzeń jest stosunkowo gruby, wrzecionowaty, w dole rozgałęziony. Liście mają lancetowaty kształt, dolne – jajowate. Liście i łodyga są delikatnie owłosione, pokryte gruczołkami wydzielniczymi. Na szczytach rozgałęzień łodygi znajdują się duże koszyczki kwiatowe o barwie w tonacji od żółtego do pomarańczowego. Kwitnienie trwa od czerwca do późnej jesieni. Owocem nagietka jest niełupka.

Nagietek lekarski ma niewielkie wymagania glebowe, dobrze rozwija się na stanowiskach słonecznych i ciepłych. Najlepiej rośnie na glebach żyznych, strukturalnych, odpowiednio wilgotnych, o odczynie gleby zbliżonym do obojętnego.

Właściwości lecznicze

Największą wartość zielarską, jeżeli weźmiemy pod uwagę całą roślinę, mają koszyczki nagietka oraz kwiaty jęczyczkowe. W nagietku znajduje się dużo związków chemicznych o szerokim spektrum działania: olejek eteryczny, flawonoidy, karotenoidy, substancje śluzowe, związki trójterpenowe (saponozydy), związki żywicowe, gorycze, kwas jabłkowy, alkohole triterpenowe, fitosterole, sole mineralne ze znaczną zawartością manganu.

Zawarte w nagietku fitosterole mają działanie moczopędne i żółciopędne. Doskonale chronią wątrobę oraz zmniejszają poziom cholesterolu. Mają silne działanie antyoksydacyjne, wspomagają mechanizmy obronne organizmu.

Kolejną ważną grupą związków występujących w kwiatostanach nagietka są karotenoidy, które odkładają się w organizmie jako prowitamina A, która zapobiega chorobom oczu oraz arteriosklerozie. Posiadają właściwości antyoksydacyjne.

Saponiny to związki bezazotowe o budowie glikozydowej, które posiadają zdolność emulgacji tłuszczów. W organizmie człowieka doprowadzają do wiązania cholesterolu.

Gorycze zawarte w nagietku pobudzają i ułatwiają trawienie, uaktywniają śluzówkę żołądka. Preparaty z nagietka służą poprawie apetytu, często stosowane są na wrzody i podrażnienia układu pokarmowego.

Olejki eteryczne stanowią ok. 0,2% składu chemicznego w zależności od odmiany i części rośliny. Olejki eteryczne mają przyjemny zapach i są stosowane w aromaterapii.

W apteczce i w kuchni

Preparaty farmaceutyczno-kosmetyczne z użyciem wyciągów z nagietka są stosowane w leczeniu pacjentów z ostrym zapaleniem drugiego stopnia występującym po radioterapii. Związki zawarte w nagietku działają przeciwnowotworowo i przeciwzapalnie, wykazują właściwości grzybobójcze i bakteriobójcze.

Maści przygotowane z nagietka przyspieszają gojenie owrzodzeń, odmrożeń, stanów zapalnych skóry, zapobiegają nadmiernej rogowaceniu, łuszczeniu i przyspieszają regenerację nabłonka. Napary z nagietka stosowane są do płukania jamy ustnej i gardła jako środek przeciwzapalny. Naparem można również przemywać powieki i spojówki, gdy występuje ich podrażnienie lub stan zapalny.

Preparaty na bazie nagietka stosuje się również doustnie. Pobudzają czynności wątroby, zwiększają ilość produkowanej żółci, działają przeciwwrzodowo i ochronnie na śluzówki przewodu pokarmowego. Nagietek stosowany jest również w infekcjach ginekologicznych.

Wyciągi z nagietka są powszechnie stosowane w kosmologii. Wchodzą w skład kremów, maseczek, balsamów i toników. Saponiny zawarte w nagietku wykorzystuje się w produkcji szamponów, mydeł i past do zębów.

Surowca, jakim są kwiaty nagietka, używa się w przemyśle spożywczym jako naturalnego barwnika poprzez zawarte w płatkach karotenoidy. Podbarwia się nim produkty mleczarskie, np. sery, masło, a także zupy i sosy. Jest też stosowany jako tańszy zamiennik szafranu. Kwiaty nagietka mogą być również niebanalną ozdobą talerza.

Jak wykonać własną maść nagietkową?

Składniki:

- 1 szklanka oleju (olej słonecznikowy, oliwa z oliwek, olej z pestek winogron, olej kokosowy, masło shea),
- 1/4 szklanki wosku pszczelego, można zastąpić woskiem roślinnym,
- kwiaty nagietka – tyle, żeby olej całkowicie je przykrył.

Sposób wykonania:

W kąpeli wodnej należy podgrzać olej, następnie dodać wosk pszczeli, wymieszać do połączenia. Dodać kwiaty nagietka. Całość podgrzewać kilka godzin, a następnie przecedzić przez gazę. Po stężeniu maść jest gotowa do użycia.

Jak zrobić hydrolat nagietkowy?

Składniki:

- 2 garści suszonego nagietka,
- 300 ml wody destylowanej,
- 2 miski i garnek z przykrywką.

Sposób wykonania:

W garnku postawić miskę dnem do góry, następnie ułożyć wokół niej nagietek i zalać wodą destylowaną. Na misce nale-

ży postawić drugą miseczkę, żeby skraplający się na odwróconej pokrywie hydrolat ściekał do miski. Dzięki odwrotnemu ułożeniu przykrywki krople pary hydrolatu będą spływały po uchu przykrywki prosto do miseczki.

Jak przygotować nalewkę z nagietka?

Szklanek świeżych kwiatów nagietka należy zalać 0,5 l wódki, a następnie odstawić na 3-4 tygodnie w ciemne, ciepłe miejsce. Co 3 dni należy potrząsnąć naczyniem. Po 3-4 tygodniach nalewkę należy przecedzić i przelać do ciemnej butelki, a następnie przechowywać w chłodnym miejscu. Nalewkę można stosować zarówno wewnętrznie, jak i zewnętrznie.

Podsumowanie

Nagietek to roślina o bogatym składzie, która ma szerokie zastosowanie zarówno w medycynie, jak i w kosmetologii. O jego niezwykłych właściwościach wiedziały doskonale nasze babcie, które uprawiały go w swoich ogródkach. Jeśli mamy dostęp do surowca, możemy sami wykonać podstawowe preparaty z nagietka i cieszyć się jego cudownymi właściwościami.

Na zdrowie!

Źródła:

- K. Dziada, N. Skubij, K. Tymoszek, A. Staszczak, P. Poleszak. 2016. „Właściwości lecznicze i walory dekoracyjne nagietka lekarskiego (*Calendula officinalis* L.). *Annales UMCS vol. XXVI* (3)

SPRZEDAM:

- Sprzedam dachówki poniemieckie z rozbiórki ok. 2500 szt. Cena za 1 szt. 20 gr. Tel. 518 989 305.
- Sprzedam gospodarstwo rolne w Wilczkowie o powierzchni 45 ha wraz z budynkami. Tel: 517 558 031.
- Sprzedam miód wielokwiatowy, rzepakowy, lipowy. Atrakcyjna cena. Rybno k. Mrągowa, tel. 515 192 443 lub e-mail: henrykszakiewicz@wp.pl
- Sprzedam pszenżyto. Cena 650 zł/t. Kontakt: Halina 693 358 995.
- Pług Rabewerk 5-skibowy, obrotowy, półzawieszany. Cena 15 000 zł. Gmina Markusy. Tel. 692 005 601.
- Sprzedaż kurek odchowanych oraz kurek 3-dniowych i drobiu wodnego. Tel. 604 194 791.
- Tradycyjne sery podpuszczkowe z mleka krowiego o różnych smakach. Zapraszam do zakupu. Renata. Głazowo 10 k. Mrągowa. Tel. 785 180 765.
- Sprzedam gospodarstwo rolne wraz z siedliskiem w m. Jezioro (gm. Pięńszyno) o powierzchni ok. 15 ha, stanowiącej łąki i pastwiska oraz stary las o pow. 1,20 ha. Istnieje możliwość kupna samej ziemi. Tel. 533 410 366.
- Sprzedam ciągnik Ursus 1614 rok 1993 stan bdb., ciągnik zetor 16245 rok 1997 przyczepa hw8011 wywrotka ładowność 10 ton przyczepa tandem wywrotka ładowność 12 ton, agregat talerzowy uprawowo siewny Vaderstadt rapid szer. 4 metry z nawozem rok 2005, opryskiwacz ciągnany pojemność 2500 litrów i 4000 litrów, ładowarkę teleskopową Merlo rok 2007, prasę do balotów Sipma 120x120 rok produkcji 2013, czyszczalnię Petkus. Tel. 500 419 229.
- Sprzedam ciągnik rolniczy Zetor 16245 rok prod. 1997, ciągnik rolniczy Ursus 1634 rok produkcji 1996, ciągnik rolniczy Ursus 1614 rok prod. 1993, opryskiwacz ciągnany pojemność 2000 l, szerokość 18 m, opryskiwacz ciągnany pojemność 4000 l, szerokość 24 m, ładowarka teleskopowa Merlo rok prod. 2007 wysokość 7 m, agregat uprawowo siewny Vaderstad Rapid talerzowy z nawozem, szerokość 4 m, rok prod. 2005, przyczepa tandem wywrotka Vaia ładowność 12 t, wywrot do tyłu. Tel. 500 419 229.
- Sprzedam czyszczalnię nasion dokładnego czyszczenia produkcji niemieckiej Petkus K-531 Gigant z sitami (30 szt. w cenie 70 zł/szt, sita w dobrym stanie) oraz instrukcją obsługi czyszczalni, możliwy transport, cena 6600 zł (mała negocjacja) woj. dolnośląskie, gmina Żmigród. Tel. 668 793 926.
- Sprzedam prasę do bel (produkcja WARFAMA), pług pięcioskibowy, Cyklop, rozrzutnik czteroosiowy, przetrząsarko-zgrabiarki siedmiorzędowe, przyczepę 4,5 tonową, przyczepę 6 tonową. Gamerki Wielkie, gm. Jonkowo, pow. olsztyński. Tel. 660 997 614.
- Sprzedam gęsi tuluskie ze stad zachowawczych. Tel. 604 194 791.
- Sprzedam wycinak do kisonki, noże ruchome w 100% sprawny, cena 1990 zł. Tel. 601 392 805; 785 392 805.
- Działkę o powierzchni 1,00 ha w miejscowości Bobrowiec, gmina Braniewo. Cena do uzgodnienia. Tel. 603 678 540.
- Jarlice z dopłatami rasy kamieniecka długowłnista. Józef Nieścior, 11-041 Gutkowo 33. Tel. 797 286 383.
- Sprzedam kosiarkę rotacyjną, polska 3 letnia. Tel. 508 498 004.
- Gospodarstwo rolne w m. Wodukajmy (gm. Sępólno) o pow. 12 ha, w tym stary las 0,74 ha. W gospodarstwie znajdują się: dom 1-rodzinny parterowy z poddaszem użytkowym (72 m²), obora (253 m²), chlewnia (128 m²), 2 x garaż (35 m² i 42 m²). Istnieje możliwość kupna samego siedliska (budynki) usytuowane na pow. gruntów od 0,90 ha do 1,36 ha (jedna bądź dwie działki ewidencyjne) lub samej ziemi ornej w jednym kawałku 9,9 ha (2 działki ewidencyjne). Tel. 508 323 512.

- Sprzedam pług 5 skibowy półzawieszany marki Overum. Cena 4.500,00 złotych. Tel. 509 913 300.
- Schładzalnik do mleka 650 l oraz ciągnik S-320. Tel. 513 661 525.
- Ciągnik Case JX90 (2010) 3300 mtg tur (2011) bez osprzętu I wł. Stan bdb kupiony w kraju u dealera pełny serwis dokumentacja opony oryginał przód 70% tył 90% szerokie ogumienie komplet obciążników przód i tył cena 110 tys. zł, gm. Goldap. Tel. 600 096 165.
- Dużą przyczepę kempingową dwuosiową, ciągnik Same Antares II 130 KM Turbo. Rok produkcji 2000. Ciągnik cały w oryginalne, sprawny. Stan bardzo dobry. Tel. 512 479 979.
- Rozrzutnik obornika 2-osiowy; siewnik do nawozów Piast (olejak); śrutownik bijakowy; ciągnik Zetor 6-cylindrowy z przednim napędem; pług Kverneland 4-skibowy; kosiarkę rotacyjną; żmijkę do zboża-4 metry lub dmucharę do zboża; 2 przyczepy 3,5 tonowe do zboża; kombajn Bizon na szerokich kołach; owijkę do balotów. Tel. 55 244 81 89 (dzwonić wieczorem), gm. Lelkowo.
- Sprzedam: ciągnik Ursus 1614 sześciocyndrowy Turbo, zarejestrowany, stan bardzo dobry; przyczepę rolniczą D-50 zarejestrowaną, stan bardzo dobry; przyczepę kempingową, dwuosiową, dużą, sprowadzoną z Niemiec. Tel. 512 479 979.
- Traktor 240 KM złożony w 2019 roku na ramie HTZ K-150 T, skrzynia biegów oryginalna (bez zarzutu) silnik Deutz – Fahr V8, bardzo oszczędny w spalaniu. Kabina od IVECO, opony nowe, akumulatory sprawne 2 szt. Traktor w pełni sprawny do pracy. Cena 74.900,00 złotych. Tel. 509 913 300.

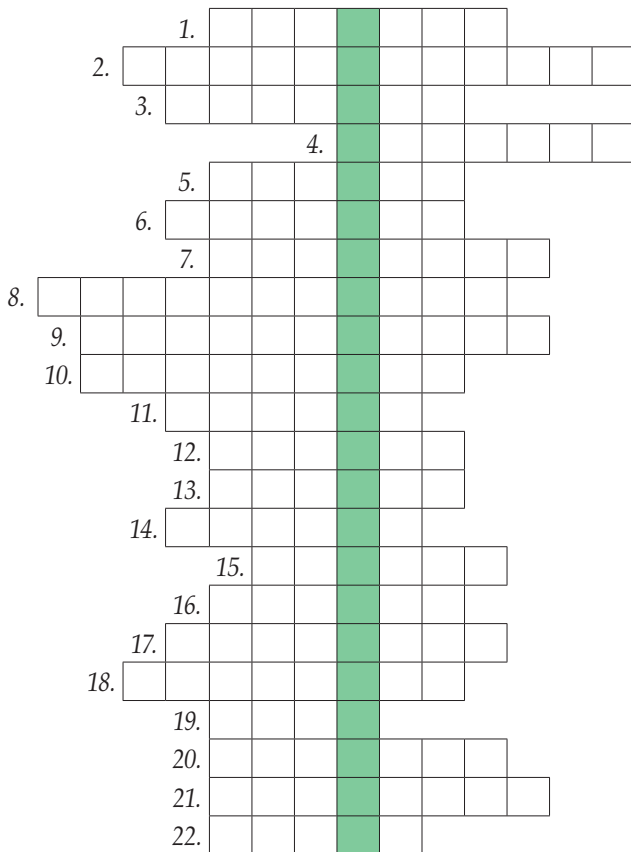
KUPIĘ:

- Kupię rzepak ozimy i jary. Tel. 604 222 787.
- Kupię siano. Tel. 691 178 171.
- Ciągnik Zetor, przystawkę do kukurydzy, siewnik do kukurydzy i rozsiewacz nawozu. Tel. 728 032 907.
- Ciągnik Zetor Forterra, agregat uprawowy 3 m, formownicę do redlin ziemniaków i sadzarkę do ziemniaków talerzową. Tel. 795 807 728.
- Bizon Rekord, BS, Claas, sortownik do ziemniaków i pług obrotowy Kverneland famarol, siewnik zbożowy, agregat siewny i opryskiwacz ciągnany na kołach pilmet. Tel. 790 318 118.
- Rozsiewacz wapna RCW Unia Brzeg, dmuchawę do zboża ssąco-tłoczącą pom augustów i przyczepę rolniczą. Tel. 511 924 809.
- Prasę kostkującą, gm. Świątki. Tel. 516 168 355.
- Ciągnik Zetor lub John Deere, przyczepę Pronar, rozsiewacz nawozu Brzeg, Amazone 1600 l, sadzarkę talerzową do ziemniaków i kosiarko-rozdrabniacz. Tel. 795 807 728.
- Rozsiewacz Amazone, pług Kverneland Amarol 4-skibowy, opryskiwacz Pilmet ciągnany od 2-2,5 tys. l i kosiarkę bijakową. Tel. 511 924 809.
- Pług obrotowy, agregat siewny Zetor Forterra, felgi 38 cali Ursus, rozsiewacz 1600 l Bizon Record. Tel. 795 807 728.
- Ciągnik Zetor ok. 100 KM z przednim napędem, model 10540 lub Ursus 1224. Rozsiewacz do nawozów i przyczepę rolniczą. Pług Famarol wahadłowy lub pług obrotowy. Tel. 511 907 139.

INNE:

- Pszczelarz podejmie współpracę z rolnikiem w zakresie możliwość ustawienia uli na pożytku zwłaszcza gryki. Okolice Bukwałdu, Jonkowa, Świątek, Dobrego Miasta itp. Tel. 797 630 354.
- Naprawa pękniętych bloków silników spalinowych. Pęknięcia płaszczy, dziury (dojazd do klienta, bez wyjmowania silnika, udzielanie gwarancji). Tel. 601 859 884; www.peklblok.pl

KRZYŻÓWKA

1. Rysunek na planie koła
2. Jedna z technik konserwacji produktów spożywczych
3. Dobry kompan Wołodyjowskiego
4. Na wierzbie jednak nie rosną
5. Na nim zwycięzcy
6. Jednostka światłości źródła światła
7. Składa się z 3-4 plutonów
8. Biochemiczne oddziaływanie roślin na siebie
9. Dawniejszy Królewiec
10. Katastrofa, klęska
11. Część jadalna marchewki
12. Kuchnia na statku
13. Strapienie, bieda, zgryzota
14. Na niej kury
15. Ostre jak u kota
16. „Wszystko przyjmie”
17. Szarpany instrument strunowy wyposażony w klawiaturę
18. Pierwiosnek inaczej
19. Zajmuje 4 miejsce na świecie pod względem pow. upraw
20. Dyscyplina, mores
21. Dążenie do udziału we władzy
22. Zamyka butelkę

Wśród osób, które prześlą na adres redakcji prawidłowe rozwiązanie krzyżówki rozlosujemy trzy zestawy najnowszych publikacji WMODR z siedzibą w Olsztynie. Na rozwiązania czekamy do 30 kwietnia 2024 r. Adres: „Bieżące Informacje”, WMODR z siedzibą w Olsztynie, ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, z dopiskiem „krzyżówka”.

Adresy Zespołów Doradców:

- **BARTOSZYCE**, ul. Kętrzyńska 45A, tel. (89) 762 22 05
- **BRANIEWO**, ul. Kościuszki 118, tel. (55) 243 28 46
- **DZIAŁDOWO**, ul. Polna 6/20, kom. 665 890 160
- **ELBLĄG**, ul. Nowodworska 10B, tel. (55) 235 32 36
 - Pasłęk, ul. Bankowa 25, tel. (55) 248 55 04
- **EŁK**, ul. Zamkowa 8, tel. (87) 621 69 67
- **GIŻYCKO**, ul. Przemysłowa 2, tel. (87) 428 51 99
- **GOŁDAP**, ul. Wolności 20, tel. (87) 615 19 57
- **IŁAWA**, ul. Lubawska 3, tel. (89) 649 37 73
 - Lubawa, ul. Towarowa 5, kom. 665 880 204
- **KĘTRZYN**, ul. Powstańców Warszawy 1 (budynek Społem), tel. (89) 751 30 93
- **LIDZBARK WARMIŃSKI**, ul. Krasickiego 1, tel. (89) 767 23 10
- **MRAĞOWO**, ul. Boh. Warszawy 7A/2, kom. 665 960 423
- **NOWE MIASTO LUBAWSKIE**, ul. Kazimierza Wielkiego 5, kom. 665 690 332
- **NIDZICA**, ul. Słowackiego 17, kom. 665 960 367
- **OLECKO**, Al. Zwycięstwa 10, kom. 665 910 617
- **OLSZTYN**
 - Biskupiec, ul. Niepodległości 4A, tel. (89) 715 22 59
- **OSTRÓDA**, Grabin 17, kom. 665 990 519
 - Morąg, ul. Dworcowa 13, tel. (89) 757 47 61
- **PISZ**, ul. Wojska Polskiego 33, kom. 695 990 247
- **SZCZYTNO**, ul. Józefa Narońskiego 2, kom. 665 892 933
- **WĘGORZEWO**, Plac Wolności 1B, tel. (87) 427 12 21

OGŁOSZENIA I REKLAMY W MIESIĘCZNIKU W 2024 r.

reklama na okładce kolor:

- II, III str. – 1 540 zł brutto
- IV str. – 1 845 zł brutto

reklama wewnątrz numeru kolor:

- format A4 – 1 230 zł brutto
- format 1/2 A4 – 770 zł brutto
- format 1/4 A4 – 615 zł brutto

artykuł sponsorowany format A4 – 923 zł brutto

wkładkowanie gotowych materiałów reklamowych:

- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 – 770 zł brutto
- Kartka A4 lub A3 złożona do formatu A4 od 2 do 8 stron – 1 540 zł brutto
- Kartka A3 złożona do formatu A4 od 8 do 16 stron – 2 306 zł brutto

Treść reklam wraz ze zleceniem i danymi do wystawienia faktury VAT, należy przestać do 15 dnia miesiąca poprzedzającego emisję reklamy. Redakcja nie odpowiada za treść zamieszczonych ogłoszeń i reklam.

Ogłoszenia drobne dla rolników zamieszczamy bezpłatnie!

BADANIE OPRYSKIWACZY

UMÓW SIĘ NA BADANIE

Powiat	Diagnosta	Telefon
bartoszycki	Czesława Orłowska-Staniszevska Wojciech Staniszevski	665 910 634 697 632 492
branievski	Arkadiusz Grędziński	665 992 220
działdowski	Grzegorz Jędrzejek	665 990 472
elbląski	Arkadiusz Grędziński	665 992 220
ełcki	Karol Siennicki	665 892 079
giżycki	Emil Kobiela	695 990 251
gołdapski	Maria Kapuścińska	665 892 311
iławski	Grzegorz Kasprovicz	665 920 536
kętrzyński	Czesława Orłowska-Staniszevska	665 910 634
lidzbarski	Wojciech Staniszevski	697 632 492
mrągowski	Czesława Orłowska-Staniszevska	665 910 634
nowomiejski	Grzegorz Jędrzejek	665 990 472
nidzicki	Mariusz Frelik	665 890 162
olecki	Maria Kapuścińska	665 892 311
olsztyński	Jerzy Bancevicz Mariusz Frelik	697 632 064 665 890 162
ostródzki	Grzegorz Kasprovicz	665 920 536
piski	Emil Kobiela	695 990 251
szczycieński	Jerzy Bancevicz	697 632 064
węgorzewski	Karol Siennicki	665 892 079

▶ **KONTROLA**

▶ **KALIBRACJA**

▶ **ATESTACJA**

**Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Olsztynie**

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel. 89 535 76 84, fax 89 526 44 39
e-mail: sekretariat@w-modr.pl, www.wmodr.pl

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Olsztynie

zaprasza na

XIV Wiosenne Targi Ogrodnicze „Pamiętajcie o ogrodach”

Patronat Honorowy

Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

WOJEWODA
WARMIŃSKO-MAZURSKI
Radosław Król

W PROGRAMIE TARGÓW PREZENTACJA:

- roślin i artykułów szkółkarskich
- maszyn i urządzeń do produkcji ogrodniczej
- zabudowy, wyposażenia i aranżacji ogrodów
- instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii
- żywności naturalnej i rękodzielnictwa
- instytucji i organizacji działających na rzecz rolnictwa
- pokaz ogierów kryjących różnych ras

20-21 kwietnia 2024 r.
Olsztyn, ul. Jagiellońska 91

